

Het vm. Departement van Justitie te 's-Gravenhage

RUIMTEBOEK

Utrecht, 30 september 2021

Bureau Vlaardingerbroek, Utrecht

10.2.g Wob

Huis ten Putten
zetel van het bureau

10.2.g Wob

© NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG WORDEN
VERMENIGVULDIGD ZONDER
(SCHRIFTELIJKE) TOESTEMMING
VAN DE OPDRACHTGEVERS OF AUTEURS

INHOUDSOPGAVE

1.	WOORD VOORAF	5
2.	PROJECTGEGEVENS	7
3.	SAMENVATTING VAN DE BOUWGESCHIEDENIS	9
	<i>3.1 Fase 1, Bouw (1876 – 1883)</i>	<i>9</i>
	<i>3.2 Fase 2, 1890 - 1935</i>	<i>9</i>
	<i>3.3 Fase 3, 1936 - 1960</i>	<i>10</i>
	<i>3.4 Fase 4, 1961 - 1988</i>	<i>10</i>
	<i>3.5 Fase 5, 1988 – 1996, architect Pi de Bruijn</i>	<i>10</i>
4.	REDENGEVENDE OMSCHRIJVING IN HET RIJKSMONUMENTENREGISTER	11
5.	INLEIDING TOT HET RUIMTEBOEK	13
	<i>5.1 INLEIDING</i>	<i>13</i>
	<i>5.2 MEUBILERING EN STOFFERING</i>	<i>13</i>
	<i>5.3 SCHILDERSTUKKEN EN CARTOUCHES</i>	<i>18</i>
	<i>5.4 SCHOORSTEENMANTELS EN HAARDEN</i>	<i>20</i>
	<i>5.5 TEGELWERK</i>	<i>21</i>
	<i>5.6 HANG- EN SLUITWERK</i>	<i>21</i>
	<i>5.7 VERLICHTINGSORNAMENTEN</i>	<i>24</i>
	<i>5.8 DIVERSE BIJZONDERE ONDERDELEN</i>	<i>25</i>
	<i>5.9 MAATREGELEN TER BESCHERMING</i>	<i>27</i>
	<i>5.10 CONCLUSIE</i>	<i>27</i>
6.	RUIMTEBOEK: SOUTERRAIN	29
7.	RUIMTEBOEK: TRAPPENHUIZEN	119
8.	RUIMTEBOEK: BEGANE GROND	139
9.	RUIMTEBOEK: VERDIEPING 1	279
10.	RUIMTEBOEK: VERDIEPING 2	433
11.	RUIMTEBOEK: VERDIEPING 3	575

1. WOORD VOORAF

Het Rijksvastgoedbedrijf heeft Bureau Vlaardingebroek opdracht gegeven tot het uitvoeren van een bouwhistorisch onderzoek naar het vm. Departement van Justitie aan het Plein in 's-Gravenhage. Dit eerste rapport heeft in 2019 zijn finale, geredigeerde versie gekregen.

Het doel van het onderzoek was gelegen een aantal met name genoemde 'hotspots' van het gebouw te onderzoeken met het oog op de planvorming, door de juiste randvoorwaarden en handvaten te geven voor dit monument dat onderdeel uitmaakt van het Tweede Kamercomplex. Het gebouw huisvestte tot voor kort de fractiekamers, kamers van Kamerleden en kamers van ambtelijk ondersteunend personeel van een aantal fracties. Het is nu leeg in verband met de ophanden zijnde renovatie.

In 2021 kreeg het Bureau Vlaardingebroek opnieuw een opdracht voor een onderzoek naar dit pand. Het doel van dit onderzoek was onder andere het uitdiepen van een aantal onderzoeksvragen uit het eerdere rapport, het doen van onderzoek naar het auteurschap van het pand en het maken van een ruimteboek.

Het onderzoek in situ voor dit Ruimteboek is uitgevoerd op 23 februari 2021, 25 februari 2021 en 12 maart 2021. Bij dit onderzoek werden de interieurs met hun onderdelen zoveel mogelijk fotografisch en schriftelijk gedocumenteerd; het onderzoek werd uitgevoerd door 10.2.e Wob .

Het Ruimteboek zelf is opgesteld door 10.2.e Wob , de inleiding, de samenvattingen en de redactie zijn uitgevoerd door 10.2.e Wob . Deze inleidende onderdelen zijn in deze versie overigens geheel gebaseerd op de rapportage van J. Hennis¹ uit 1986. Nader onderzoek naar de diverse onderdelen is in het kader van dit onderzoek niet voorzien. Wel is het stuk van Hennis voorzien van commentaar en enige verhelderende afbeeldingen.

Het Ruimteboek is als separaat boekwerk te gebruiken. Voor de leesbaarheid is daarom (een deel) van de bouwgeschiedenis zoals opgenomen in ons rapport uit 2019 opgenomen. De verwijzingen en noten zijn hier omwille van de beknoptheid weggelaten en ook is de tekst ingekort.

Nader onderzoek in archieven van het Nationaal Archief te 's-Gravenhage en Het Nieuwe Instituut te Rotterdam is uitgevoerd door 10.2.e Wob . Dit onderzoek – dat zwaar gehinderd is door Coronamaatregelen, als gevolg waarvan de archieven gesloten waren – heeft slechts beperkt aanvullende gegevens ten behoeve van dit Ruimteboek opgeleverd.

Op deze plaats dient dank te worden uitgesproken het Bureau Rijksbouwmeester voor alle medewerking en begeleiding², aan het Rijksvastgoedbedrijf van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor de input bij de presentatie van de gegevens en aan de medewerkers van de Facilitaire Dienst van de Tweede Kamer voor het mogelijk maken van het onderzoek ter plaatse.

De samenstelling van de rapportage, de beschrijving en het fotogedeelte van de rapportage is van de hand van 10.2.e Wob .

Utrecht, 30 september 2021

10.2.e Wob

Bureau Vlaardingebroek, Utrecht

¹ Hennis, J.H., *Voormalig Ministerie van Justitie, waardevolle elementen in het interieur van het gebouw*, Rijksgebouwendienst, Den Haag 1986.

² Met name dienen hier 10.2.e Wob genoemd te worden.

2. PROJECTGEGEVENS

Opdrachtgever voor deze rapportage:

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Rijksvastgoedbedrijf

10.2.e Wob

E-mail: 10.2.e Wob @rijksoverheid.nl

Postbus 20952

2500 EZ 's-Gravenhage

Adres van het object:

Plein 2A

2511 CR te 's-Gravenhage

Kadastraal adres van het object:

Gemeente 's-Gravenhage

Sectie F, nr. 1405

Monumentgegevens van het object:

Rijksmonument, monumentnummer: 17881

ingeschreven in het register op 17 oktober 1978

Redengevende beschrijving in het monumentenregister van de Rijksdienst voor het Cultureel

Erfgoed: zie de navolgende paragraaf

Bestemming van het object:

Oorspronkelijke bestemming: Kantoor

Huidige bestemming: Kantoor

3. SAMENVATTING VAN DE BOUWGESCHIEDENIS

De bouwgeschiedenis is een verkorte weergave van de bouwgeschiedenis in ons rapport uit 2019³. De noten en afbeeldingen zijn hier weggelaten.

3.1 Fase 1, Bouw (1876 – 1883)

Nadat Vogel voor de eer bedankt had, werd Cornelis H. Peters (1847 – 1932) door Binnenlandse Zaken aangesteld als adviseur (en architect) bij het project. 1 januari 1878 werd hij aangesteld als rijksbouwkundige bij de Dienst Landsgebouwen en kon hij de verdere uitwerking van de plannen voor zijn rekening nemen. Omdat het Ministerie van Justitie haast had, werden de funderingen reeds aanbesteed, voordat de plannen van de opstanden (gevels en doorsneden) gereed waren. De aanbestedingen vonden plaats: voor de fundering van het oostelijke deel in november 1876, voor de opgaande bouwmassa in maart 1877, en van het westelijk deel resp. het interieur in 1879.

Het verschil tussen de uiteindelijke ontwerpen en de eigenhandige schetsjes waarvan hierboven sprake was, is nogal groot. De ontwerpschetsjes spreken een maniëristische architectuurtaal gebaseerd op de eerste kwart van de 17e eeuw. Dit betreft dan met name de voorgevel en de geveltoppen aan de Lange Poten. De tweede versie is iets evenwichtiger en het gebouw is tevens een verdieping hoger. De uiteindelijke ontwerpen zijn duidelijk beïnvloed door de architectuur van P.J.H. Cuypers. Vooral de verwantschap met het Rijksmuseum en het Centraal Station is groot. Wel dient te worden opgemerkt dat beide gebouwen in 1877 nog niet gereed waren. Peters was onder de invloed van Cuypers geraakt toen hij op diens bureau werkzaam was. En via De Stuers, wiens ingrijpen de directe aanleiding was voor het inschakelen van Peters, werd de hulp van Cuypers regelmatig ingeroepen. Er zijn duidelijke detailverschillen – uitwerkingen van detailleringen, maar ook natuursteentoepassingen zoals neggeblokken en speklagen – aan te wijzen tussen de bestektekeningen en de uiteindelijke uitgevoerde ontwerpen, zoals deze weergegeven zijn op de revisietekeningen die zijn afgebeeld in het Bouwkundig Tijdschrift⁴. De uitwerking van exterieur en interieur draagt de kenmerken van een gerijpte architectuurtaal. Over het interieur schrijft Judith Bohan in haar rapportage van het verkennend kleuronderzoek – dat helaas maar een klein deel van het gebouw betreft – het volgende: 'In deze fase zijn de gepleisterde wanden in de gangen voorzien van een licht okergele geschilderde imitatie natuursteenblokken met bruinrode schijnvoegen. Deze bruinrode kleur herhaalt zich als bies op de natuurstenen onderdelen in de trappenhuizen dat als een rode draad door het interieur loopt. De smeedijzeren trapbalustrades zijn rood geschilderd met een bruinrode patinerings en een gouden bies in combinatie van een blanke vernis of lak op de houten trapeleuningen. Een uitzondering hierop vormt het ronde trappenhuis dat voorzien is van een eenvoudige zwarte kleurstelling op het ijzerwerk en een blanke vernis of lak op het houtwerk. De natuurstenen pilaren en zuilen gelegen op de derde verdieping zijn voorzien van rijk decoratief schilderwerk in de kleuren bruinrood, paarsbruin, okergeel, grijsgroen en donkergroen. Ook de wanden van de trappenhuizen zijn met behulp van sjabloneringen rijk beschilderd geweest. Deze decoraties vormen een eenheid die de architectuur van het gebouw ondersteunt, waarbij de detailleringen door kleurdifferentiatie zijn geaccentueerd.'

3.2 Fase 2, 1890 - 1935

In deze periode zijn enige ondergeschikte wijzigingen aan het pand uitgevoerd. In 1890 werd op zolder een tekenkamer ingericht voor de rijksbouwkundige voor de Gevangenissen en Rechtsgebouwen. In 1931 werden hier nog enige vertrekken bijgevoegd, die rond 1950 weer verdwenen waren. De eerste echte verbouwing hield samen met het wijzigen van de verwarming van hete lucht naar heet water in 1936. Daarbij werden de vier kolengestookte ketels vervangen door één olie gestookte ketel. Ook wordt er op de westelijke

³ 10.2.e Wob, Het vm. Departement van Justitie te 's-Gravenhage, *Bouwhistorische opname, Waardenstelling en Advisering*, Utrecht 2019. In de loop van dit jaar 2021 zal een aangepaste versie van het rapport verschijnen.

⁴ Bouwkundig Tijdschrift (3) 1883, 3e deel (zonder paginanummers).

binnenplaats in 1911 een gebouwtje voor de laagspanningsinstallatie gerealiseerd.

Behalve genoemde wijzigingen lijken er ook diverse kasten te zijn geplaatst in deze periode en wordt het interieur een aantal keren geschilderd. **10.2.e Wob** schrijft 'De kleuren en patronen op de wanden van de trappenhuisen herhalen zich van de vorige fase, hetzij in een iets grovere uitvoering.'

3.3 Fase 3, 1936 - 1960

Uit 1936 – 1959 dateren revisietekeningen. Aan de tekeningen is goed te zien dat de tekeningen van 1939 tot 1959 gebruikt zijn (sporen van het raderen). De directe aanleiding voor het maken van de tekeningen zal gelegen hebben in de wijzigingen in de afgelopen jaren zoals het aanbrengen van de centrale verwarming, maar ook in de wens nog het één en ander te veranderen. Eén van die zaken was het laten vervallen van de porte-cochère, welke wens reeds in 1938 was geuit. Het zou duren tot 1949 totdat deze wijziging uitgevoerd werd. De geasfalteerde rijbaan verdween en de terrazzovloer werd als bestaand aangeheeld. Tussen de eerste kolommenrij binnen werd een pui aangebracht met doordraaiende deuren naast een tourniquet. Van deze ingreep zijn geen aanzichtstekeningen en afbeeldingen bewaard, dus van de vormgeving valt weinig te zeggen.

Vanaf 1949 werden de (onderste) kapverdiepingen successievelijk ingedeeld met gangen en kamers. De toiletgroepen werden in 1958 - 1959 gemoderniseerd. In 1960 werd de lift in de zuidvleugel gerealiseerd. In de gangen op de begane grond en eerste verdieping werd de imitatie natuursteenbeschildering verwijderd, terwijl ook de tegellambrisering van de eerste verdieping verdween. Ook verwisselde de ministerraad de ministerskamer in Justitie in deze periode (halverwege de jaren '50) voor de Trêveszaal.

3.4 Fase 4, 1961 - 1988

In de jaren '60 en '70 gingen de interne verbouwingen door, veelal als gevolg van gewijzigd gebruik, ook verdween de authentieke afwerking door het gehele gebouw onder nieuwe – en lichtere – verflagen. Daarbij zullen ook bespanningen verdwenen zijn. In 1975 werden schoon metselwerk gewelven overgesausd. Het kleurgebruik is veelal grijs en wit – naast de natuurlijke materialen die in het zicht blijven. Uit 1982 dateren tekeningen van de Rijksgebouwendienst met daarop de indeling op dat moment.

3.5 Fase 5, 1988 – 1996, architect Pi de Bruijn

Deze bouwcampagne mag de grootste in de geschiedenis van het Tweede Kamercomplex genoemd worden. Het Departement van Justitie werd geheel gerenoveerd en verbouwd. Er zijn diverse doorbraken gemaakt om Justitie te koppelen aan de nieuw gebouwde Statenpassage. Ook zijn er vele werkzaamheden aan installaties uitgevoerd – samen met de nodige bouwkundige herstellen die daarvan meestal het gevolg zijn. Ook zijn toiletgroepen vernieuwd en zijn er op diverse plaatsen nieuwe indelingen gemaakt, met name ook op de begane grond en de kapverdiepingen. Vaak zijn de scheidingswanden aangebracht ter vervanging van andere, niet originele scheidingswanden die tijdens de voorgaande bouwfasen tot stand gekomen waren. Ook in het oorspronkelijke entreegebied werden nieuwe scheidingswanden geplaatst.

De tourniquet die bij Fase 3 aan de orde kwam was echter reeds eerder verwijderd. **10.1.b Wob**

In het
 Interieur overheersen in deze fase de kleuren wit (op wanden), maar zien we ook een zware steenkleur op kolommen en een hemelsblauw op de gewelven van trappenhuisen. Op diverse plaatsen zijn decoratieve schilderingen herstel, zoals ter plaatse van de oorspronkelijke ingang, in de trappenhuisen – zij het afwijkend van de oorspronkelijke situatie – en op diverse plafonds. Ook na afronding van de werkzaamheden zijn er nog wijzigingen uitgevoerd. **10.1.b Wob**

4. REDENGEVENDE OMSCHRIJVING IN HET RIJKSMONUMENTENREGISTER

Ministerie van Justitie. GEBOUW in neorenaissancestijl naar ontwerp van G.H.Peters [sic] opgetrokken in 1876-1883. Het uit een kelderverdieping, parterre en twee verdiepingen bestaande gebouw is samengesteld uit vier vleugels om een binnenplaats. De noordelijke en zuidelijke vleugel zetten zich in westelijke richting voort en omsluiten daar een tweede binnenplaats. Het gebouw draagt hoge, met leien gedekte zadeldaken, bekroond door ijzeren sierkammen. De voorgevel aan het Plein wordt verticaal geleed door drie risalieten, waarvan de buitenste door waterlijsten en tussentrappen gelede puntgevels hebben, terwijl de middelste, waarin de tot ingang verbouwde porte-cochere, een tentdak draagt, waarvoor een opzetstuk met wijzerplaat. De meest rechtse risaliet heeft een rijk beeldhouwde erker op consoles. De zijgevel aan de Lange Poten telt eveneens drie risalieten, waarvan de meest westelijke een erkeruitbouw met rijke sculptuur bezit. Te weerszijden hiervan allegorische vrouwenfiguren: de Waarheid en de Spaarzaamheid, beeldhouwd door B.J.W.M. van Hove te Amsterdam. Het metselwerk van de gevels wordt verlevendigd door natuurstenen banden, negblokken en sierankers. De vensters hebben natuurstenen kruiskozijnen en ontlastingsbogen met blokken, sluitstenen met maskerkoppen en vlechtwerkvullingen. In de topgevels van de risalieten cartouches en medaillons, waarin de koppen van zes rechtsgeleerden. De aanzetten van de topgevels worden gemarkeerd door beeldhouwde dierenfiguren met wapenschilden der provincies. De voormalige porte-cochere aan de Pleingevel is in drieën gedeeld door met rusticabanden versierde pijlers, waarboven zware consoles, die de bovenbouw van de middenrisaliet dragen. De kelders, die onder het gehele gebouw doorlopen [dit is niet juist: een deel is slechts voorzien van kruipruimten – red. ^{102 e w}], zijn met gemetselde tongewelven overkluisd. De parterre bevat, achter de middenpartij van de voorgevel, een hal (de v.m. porte-cochere) met zuilen, voorzien van compositie kapitelen, gecanneleerde pilasters tegen de wanden en kruisribgewelven. Het gebouw telt drie trappenhuisen. Twee daarvan zijn gesitueerd in de noordelijke vleugel en hebben zuilen met compositie kapitelen, pilasters en smeedijzeren balustraden met koperen lantaarns. In het noord-westelijke trappenhuis, uitwendig torenvormig opgetrokken en met een tentdak bekroond, bevindt zich een kapiteel met reliëf, dat de bouwmeester C. Peters voorstelt, gezeten aan zijn tekentafel. Het derde trappenhuis bevindt zich in een ronde traptoren met spits tegen de achterzijde van de verlengde zuidelijke vleugel en is geconstrueerd als stenen wenteltrap met open spil, afgesloten door een straalgewelf. De gangen van de parterre zijn overkluisd door graatgewelven op eenvoudige pilasters; alleen de noordelijke gang heeft kruisribgewelven op pilasters met compositie kapitelen. De deuren naar de aan deze gang gelegen vertrekken hebben houten omlijstingen en bekronende tableaux van blauwe tegels. Aan het einde van de noordelijke vleugel de v.m. Archiefruimte, thans drukkerij, een driebeukige zaal met veertien Toscaanse zuilen met net- en stergewelven. Aan het einde van de zuidelijke vleugel een kleine archiefzaal, thans typekamer, met vier Toscaanse zuilen en graatgewelven. Een derde v.m. archiefruimte bevindt zich aan de westzijde van de binnenplaats onder de bibliotheek en is thans als cantine in gebruik. Twee zware zuilen dragen hier zes vakken met graatgewelven. Op de noord-oost hoek van het gebouw bevindt zich de v.m. conciërgewoning, uitwendig herkenbaar aan de beeldhouwde hondenkoppen in de waterlijst te weerszijden van de deur, de waakzaamheid symboliserend. In de keuken van de conciërgewoning een schouw met wanden met 17e eeuwse tegeltableaux. Alle vertrekken op de parterre hebben gemetselde kruisrib- of graatgewelven. Op de binnenplaats een smeedijzeren sierlantaarn op hardstenen voet. De gangen van de eerste verdieping worden overdekt door balkenplafonds, op gemetselde togen, met uitzondering van het gedeelte bij de kamer van de minister en de zaal van de ministerraad, waar een netgewelf is toegepast. De vloer van de gangen bestaat uit marmer, versierd met een meandermotief. De ministerskamer op de n.o. hoek draagt een balkenplafond op consoles en bezit betimmeringen in neorenaissancestijl. De schouw heeft marmeren zuiltjes, een beeldhouwd acanthusfries en een schoorsteenstuk van A. van Strij uit 1780. Boven de deuren te weerszijden van de schouw dessus-de-portes met graauwtjes in 18e eeuwse trant. Aan de zijde van het Plein heeft deze kamer een rechthoekige erkeruitbouw met hoekpilasters, voorzien van compositie kapitelen. Het meubilair in deze kamer is afkomstig uit de zaal van

de ministerraad. Het naast de ministerskamer gelegen vertrek van de kamerbewaarder heeft een cassettenplafond, betimmering en dessus-de-porte met portret van koning Willem III. De kamer van de staatssecretaris bezit een cassettenplafond, betimmering en schouw, waarvan het schoorsteenstuk is verdwenen. Het voorportaal van de ministerskamer en de zaal van de ministerraad heeft boven de deuren een beschildering, voorstellend Justitia en twee wapenschilden. De zaal van de ministerraad, die het gehele middendeelte van de vleugel aan de Pleinzijde beslaat, heeft een rijk cassettenplafond, betimmeringen, een erkeruitbouw met houten zuilen, waarvan de schatten versierd zijn met cannelures en de kapitelen de Corinthische orde vertonen, twee schoorsteenmantels van zwart en groen marmer met wit marmeren kapitelen en in de boezem in reliëf uitgevoerde borstbeelden. Deze stellen voor koning Willem III en koningin Emma, gebeeldhouwd door B.J.W.M. van Hove. Boven de deuren te weerszijden van de schoorsteenmantels dessus-de-portes en N. van der Waaij, E.S. Witkamp Jr. en H.J. Haverman, voorstellend allegorische onderwerpen. Voorts in deze zaal twee dressoirs met caryatiden naar ontwerp van C. Peters. Twee koperen lichtkronen, uit deze zaal afkomstig hangen thans in het achterste trappenhuis. Aan de westzijde van de binnenplaats bevindt zich de bibliotheek. Langs de wanden van deze ruim dertien meter lange zaal boven elkaar drie op smeedijzeren consoles rustende gaanderijen van ijzer met eveneens ijzeren balustraden. In een der hoeken een smeedijzeren wenteltrap met spil en a jour gegoten treden. De lichtkoepel bevat een glas in loodraam van de fa. Nicolas te Roermond. Op deze verdieping hebben aan het einde van de zuidelijke vleugel de kamers nr XIV, XV en XVI beschilderde houten plafonds uit de 17e eeuw, afkomstig uit het terrein van het tegenwoordige gebouw gestaan hebbende vroegere ministerie van Justitie, het Huygenshuis en het Stadhoudelijk Kwartier op het Binnenhof. De gangen op de tweede verdieping hebben parketvloeren, met uitzondering van het gedeelte bij het oostelijke trappenhuis, waar marmer is toegepast. De gangen worden overdekt door balkenplafonds op gemetselde togen. Op de tweede verdieping bevindt zich boven de zaal van de ministerraad de zaal van de Hoge Raad van Adel met cassettenplafond, brede erker met houten zuilen, voorzien van composiete kapitelen en een rijk gesneden kastenwand met versierde pilasters en paneeldeuren, gedateerd 1881. Voorts twee schouwen, waarvan de noordelijke een spiegel in gesneden omlijsting bezit en de zuidelijke boven de zwart marmeren mantel een gebeeldhouwd paneel vertoont, waarin de kwartierstaat van koning Willem III. Het hiernaast gelegen vertrek, boven de kamer van de minister, is de v.m. gratiekamer. Hier bestaat de aankleding uit een balkenplafond en een schouw, gedateerd 1880. Tegen de wanden pilasters met kapitelen en gebeeldhouwde koppen. De natuurstenen schouw heeft marmeren zuiltjes. De kamers 36 en 37a op deze verdieping, aan het einde van de zuidelijke vleugel, hebben beschilderde balkenplafonds uit de 17e eeuw. In de oostelijke gang op de eerste verdieping, nabij de zaal van de ministerraad, twee in neorenaissancestijl gesneden banken, vroeger bestemd voor het wachtende publiek bij audiënties. Een derde bank, behorend tot dit stel, staat thans in de gang op de tweede verdieping. Voorts in deze laatste gang een bank uit de 17e eeuw. In de gang op de eerste verdieping een in ijzer en koper uitgevoerde kapstok uit de bouwtijd van het ministerie. Alle deuren in het gebouw bezitten nog de authentieke koperen sloten en handvatten.

Opmerking

De omschrijving die hierboven is opgenomen, kan nog steeds gelden voor de huidige situatie, ondanks wijzigingen zowel in gebruik als in indelingen die in de jaren '90 zijn aangebracht. Ook dient opgemerkt te worden dat de finale opmerking 'Alle deuren in het gebouw bezitten nog de authentieke koperen sloten en handvatten' te optimistisch is. Op heel wat plaatsen was het bestaande beslag reeds vervangen. In hoeverre het genoemde meubilair nog aanwezig is, zou nader onderzocht kunnen worden. Ook dergelijke onderdelen verdienen alle aandacht bij het beheer van gebouwen!

NB. bovengenoemde beschrijving is op enkele onderdelen qua spelling aangepast.

5. INLEIDING TOT HET RUIMTEBOEK

De navolgende tekst is voor het grootste deel overgenomen uit J.H. Hennis, Voormalig Ministerie van Justitie, waardevolle elementen in het interieur van het gebouw, Rijksgebouwendienst, Den Haag 1986. Wij hebben in een aantal gevallen teksten toegevoegd. Deze zijn herkenbaar doordat ze een cursief lettertype hebben, alsmede door het jaar 2021 tussen haakjes. Verwijzingen naar afbeeldingen zijn weggelaten en bij de verwijzing zijn de bestaande ruimtenummers gebruikt en niet de ruimtenummers uit de tijd van Hennis rapport. Tenslotte zijn er hier en daar redactionele correcties aangebracht.

5.1 INLEIDING

In de volgende hoofdstukken zal een beschrijving worden gegeven van belangrijke, tot het interieur van het gebouw behorende elementen. Deze zijn groepsgewijs gerangschikt.

Het eerste hoofdstuk is ingeruimd voor de 'losse onderdelen' zoals speciaal door Peters voor dit gebouw ontworpen meubilair (al of niet 'spijkervast' geplaatst) en de stoffering. In dit hoofdstuk worden ook nadien geplaatste meubelen van importantie behandeld. De bibliotheek zal in hoofdstuk 8 nader worden besproken.

Ter afsluiting van deze rapportage worden aanbevelingen gedaan op welke wijze een aantal 'kwetsbare' elementen kunnen worden beschermd of op een veilige plaats kunnen worden ondergebracht.

Een groot aantal onderdelen is per ruimte beschreven en fotografisch gedocumenteerd.

(2021) Tekst en foto's per ruimte zijn bij Hoofdstuk 5 opgenomen.

5.2 MEUBILERING EN STOFFERING

Een klein gedeelte van de oorspronkelijke meubilering van het voormalige Departement van Justitie is nog in het gebouw aanwezig. Uit de aanbestedingsstukken valt op te maken dat de belangrijkste ruimten, zoals de kamers van de minister, de secretaris-generaal en de hoofden van dienst en de ministerraadszaal van speciaal ontworpen meubilair werden voorzien. Daarnaast werden vele andere onderdelen, bijv. schoorsteenmantels en -boezems, haarden, tapijten en gordijnen, verlichtingsarmaturen, enz. speciaal ontworpen of bijpassend bepaald.

De meubilering is te verdelen in drie groepen. Tot de eerste groep behoren de vaste kasten, ingebouwd in de ruimten. De tweede groep omvat de semi-vaste kasten die in veel gevallen speciaal waren aangepast op de profilering van de lambrisering waartegen ze stonden opgesteld.

Tot de derde groep behoren de meubelstukken in losse opstelling zoals tafels, stoelen en kastjes.

(2021) In het gebouw zijn er nog heel wat vaste en losse kasten bewaard gebleven; meubelstukken zoals Hennis bedoelt, zijn in het gebouw nauwelijks bewaard gebleven; enkel een aantal banken staat nog in het gebouw. Andere meubelstukken zijn elders (Hoge Raad van Adel, Ministerie van Justitie en Kasteel Bouvigne) bewaard gebleven.

5.2.1 Vaste kasten

De vaste kasten, die zijn geplaatst in de ruimten aan de zijde van het Plein, zijn voorzien van in hout gesneden ornamenten en vlakvullingen. De vormgeving van de, in alle gevallen van eikenhout gemaakte kasten is per ruimte verschillend.

De kast in de ministerskamer ^{10.1.b Wob} is voorzien van aan de natuur ontleende ajourmotieven. Tussen de gebeeldhouwde consoles van de bovenrand zijn spreuken aangebracht. De entree van de kamer vanuit de antichambre ^{10.1.b Wob} vindt plaats in het middengedeelte van de kast. De deuren aan de zijde van kr. 143 fungeren als dubbele deuren.

1. 2. 3. Kast in de vm. kamer van de Secretaris-generaal, 10.1.b Wob vergeleken met een ontwerp-schets van Cuypers (HNI Rotterdam, CUBA_t84.1-07a). Niet exact hetzelfde, wel zeer verwant. Onder een deel van de kast in de vm. kamer van de Hoge Raad van Adel 10.1.b Wob naar ontwerp van Peters.

In de Ministerraadszaal 10.1.b Wob is een rijk beeldhouwde 'kaartenkast' geplaatst. Vier kariatidefiguren dragen, staande op een onderbouw, de zware bovenkap. Een nisgedeelte in het midden van de kast verdeelt deze in twee afdelingen.

De kamer van de Secretaris-generaal (10.1.b Wob) heeft een vaste kast met ajourwerk, het middengedeelte uitgevoerd als 'avant-corps' tussen een terugliggende kast en de doorgang naar 10.1.b Wob, beide van dichte deuren voorzien.

De zaal van de Hoge raad van adel (10.1.b Wob) heeft aan de gangzijde een lange, rijk beeldhouwde kast, verdeeld over meerdere vakken. De deuren zijn geheel of gedeeltelijk voorzien van ajourwerk.

In de ruimten 10.1.b Wob zijn respectievelijk twee kasten en een enkele kast geplaatst. Bij de eerste zijn gedraaide spijltjes toegepast. De kast in 10.1.b Wob is voorzien van matglas, groen van tint.

De overige vaste kasten zijn geplaatst in de ruimten 10.1.b Wob . In 10.1.b Wob is de kast in twee gedeelten om de oude entree van de kamer gegroepeerd. De van matglas voorziene deuren sluiten aan op de overige deuren. De bovenrand draagt een aantal spreuken. De wandvullende kast in 10.1.b Wob is eenvoudiger gestileerd. Het middelste vak is vast en voorzien van een spiegel. In het hoofdgestel zijn gebeeldhouwde ornamenten aangebracht.

5.2.2 Kasten in 'losse opstelling'

De (vaste) kast in 10.1.b Wob behoort voor wat betreft de detaillering tot een eenvoudiger type kast dat door C.H. Peters voor het voormalige Ministerie van Justitie is ontworpen.

De overige kasten met nagenoeg gelijke detaillering zijn alle als 'verplaatsbare' kasten ontworpen. Ze staan door het gehele gebouw verspreid opgesteld. De kasten zijn voorzien van draaiende deuren of schuifdeuren, al of niet bezet met glas. Bij sommige kasten is goed te zien hoe de kast met een contramalprofilering in een deklath aansluit op een lambrisering. In alle gevallen is eikenhout toegepast, (2021) maar het binnenwerk is vaak in vuren uitgevoerd geweest. Tegenwoordig is veel van het binnenwerk vervangen in multiplex.

Behalve de kasten in 10.1.b Wob zijn dergelijke kasten geplaatst in 10.1.b Wob (aangepast aan de doorgang naar 10.1.b Wob en (2021) in Hennis' tijd op de zolders met de toenmalige kamernummers 303a (schuifdeurkast) en 341a (schuifdeurkast). Deze kasten zijn elders herplaatst. Ook zijn er op de zolder van het gebouw nog kastdeuren bewaard gebleven.

4. Kast in ruimte

10.1.b Wob, een 'kast in losse opstelling' naar ontwerp van Peters zoals Hennis deze noemt.

In het gebouw staat voorts een aanzienlijk aantal kasten die qua vormgeving nogal afwijken van de hiervoor beschreven exemplaren. Deze zijn in de loop der jaren in de verschillende ruimten geplaatst. De stijl, waarin deze kasten zijn ontworpen, sluit niet altijd goed aan bij de oorspronkelijke meubilering. In welke mate de kasten zijn overgenomen van andere ministeries of Rijksdiensten of zijn aangekocht is niet bekend. Ze zijn echter niet specifiek als 'behorend bij het gebouw Plein 2B' te beschouwen. De oudste generatie niet-oorspronkelijke kasten is van het type 'departementsmeubilair'. Een dergelijke kast is te zien in 10.1.b Wob (volgens Hennis, maar hier bestaat enige twijfel) en was te zien in 10.1.b Wob (bij Hennis 1.37). In stijl bestaat er verwantschap tussen dit type kasten en de zogenaamde 'departementsbureaus', zie hoofdstuk 4.2.3. Een klein eikenhouten kastje van niet duidelijk te bepalen ouderdom is verbouwd tot wastafelkastje. (2021) Het kastje stond enigszins in de verdrukking naast de schoorsteenmantel in 10.1.b Wob geplaatst maar is thans

niet meer aangetroffen.

In de bibliotheek (Handelingenkamer) stond een 'tafelkast' van eikenhout met een achttal afsluitbare kasten onder het blad. Deze kast maakte deel uit van het oorspronkelijke meubilair van de bibliotheek. De leestafel werd ca. 1960 geplaatst. Hennis schrijft 'met aangepaste verlichting', maar deze is thans verdwenen.

5.2.3 Overig meubilair

In grote lijnen gaat ook voor het overige meubilair op, dat een deel specifiek voor het voormalige Ministerie van Justitie is ontworpen door C.H. Peters. Het betreft hier het meubilair in de voormalige ministerskamer (10.1.b Wob), dat in Hennis' tijd vrijwel in zijn geheel behouden was gebleven, *maar thans niet meer aanwezig is (in het Ministerie van Justitie?)*: vier tafels en een bureau met bolpoten, elf leunstoelen (de twaalfde was in reparatie) en een pied-de-stal. In 10.1.b Wob (Hennis 2.07) stond een tafel uit dezelfde serie. De vergader-tafel in 10.1.b Wob (Hennis 2.43) werd voor de Ministerraadszaal ontworpen. De stoelen bij deze tafel en in de rest van de ruimte (twaalf stuks) waren van recentere datum.

Ook uit de bouwtijd dateren de drie banken die in Hennis' tijd in de gangen 2.02 en 2.03 waren geplaatst. Ze zijn waarschijnlijk eveneens door Peters ontworpen. Deze banken staan thans in 10.1.b Wob.

5. Bank in 10.1.b Wob (vm. Minis-terraadzaal), oorspronkelijk afkomstig van de gangruimte. Vermoedelijk door Peters ontworpen.

Een beduidend oudere bank stond in gang (Hennis 1.02a). Deze 17e-eeuwse 'hardbank' is vermoedelijk afkomstig uit het Huygenshuis, dat in 1875 ten behoeve van de bouw van het Ministerie van Justitie werd gesloopt. *Deze bank is niet meer aangetroffen.*

Het resterende meubilair, in Hennis' tijd nog aanwezig in het gebouw, is van recentere datum. Veelal was dit meubilair in 'departementsstijl' ontworpen en was het afkomstig van leveranciers of van andere overheidsdiensten. Meubilair van recentere datum is volop aanwezig. In het algemeen is het meubilair in 'departementsstijl' of in andere stijlen, anders dan de categorie 'oorspronkelijk meubilair', niet als 'tot het gebouw behorend' te beschouwen. Dat geldt ook voor het meubilair dat, al of niet in defecte toestand, op zolder was opgeslagen.

Vandaag de dag dateert het meeste meubilair van na 1996, hoewel er ook wel weer van elders afkomstig meubilair aangetroffen wordt. Zo zijn er in ieder geval twee bankjes uit de Oude Tweede Kamer aangetroffen en nog wat ander empire meubilair van mahonie.

Een laatste categorie meubels is niet meer in gebouw Plein 2B aanwezig. In 1978 is bij de ingebruikname van het nieuwe ministeriegebouw aan de Schedeldoekshaven een deel van het oude meubilair meegenomen naar de nieuwe huisvesting. Het gaat hier niet om oorspronkelijk meubilair, ontworpen door Peters, doch om een drietal 17e-eeuwse kasten (kussenkasten met balpoten) en tien stoelen en twee bankjes, in 'departementsstijl'.

Wel van oorsprong uit het gebouw afkomstig waren de pendule, een drietal koperen asbakken en een koperen inktstel (glazen inktflesje), alle naar ontwerp van Peters. *Of deze nog aanwezig zijn, kan niet bevestigd worden.*

5.2.4 Stoffering (afb. 27, 18 t/m 21)

Van de oorspronkelijke stoffering resteerden in Hennis' tijd nog:

- de zware, met molton gevoerde overgordijnen met valletjes ('Fransche kant', afb. 27) en de zware vloerklenden (Deventer karpetten, zie afb. 18 t/m 21) in 10.1.b Wob;
- de karpetten in 10.1.b Wob;
- het karpet in 10.1.b Wob, waarschijnlijk afkomstig van de Ministerraadskamer.

(2021) Geen van deze onderdelen zijn thans nog aanwezig. Wel is een Deventer tapijt aangetroffen, maar dit komt niet overeen met tapijten die op oude foto's te zien zijn.

6. Deventer tapijt in 10.1.b Wob. Datering niet duidelijk (jaren '50?), maar afwijkend van de voorbeelden te zien op foto's uit Peters' tijd.

De rode lopers op de hoofdtrap (met koperen roeden, zie afb. 113) en in de gangen der begane grond, de eerste en de tweede verdieping zijn van recentere datum.

Hetzelfde kan worden gesteld voor de overige stoffering in de vorm van gordijnen, (veelal) vaste vloerbedekking en tapijten.

Alle oorspronkelijke behangsels op de wanden zijn in de loop der tijd verdwenen. Ze zijn vervangen door behangpapier van weinig waarde. *(2021) Dit schreef Hennis. In 1996 zijn er nieuwe behangsels aangebracht, in een aantal gevallen behangsels die naar de tijd van ontstaan verwijzen. Maar ook deze hebben geen historische waarde.*

5.3 SCHILDERSTUKKEN EN CARTOUCHES

In de belangrijkste ruimten is van oorsprong, opgenomen in de betimmeringen, een aanzienlijk aantal schilderstukjes aanwezig.

In 10.1.b Wob is een drietal 'Witjes' boven de stookplaats en ter weerszijden daarvan (dessus-de-portes) in de betimmering geplaatst. Het middelste tableau stelt de 'Gerechtigheid' voor (geschilderd door J. van Strij in 1780). Links en rechts symboliseren de doeken 'Wijsheid' en 'Voorzienigheid'.

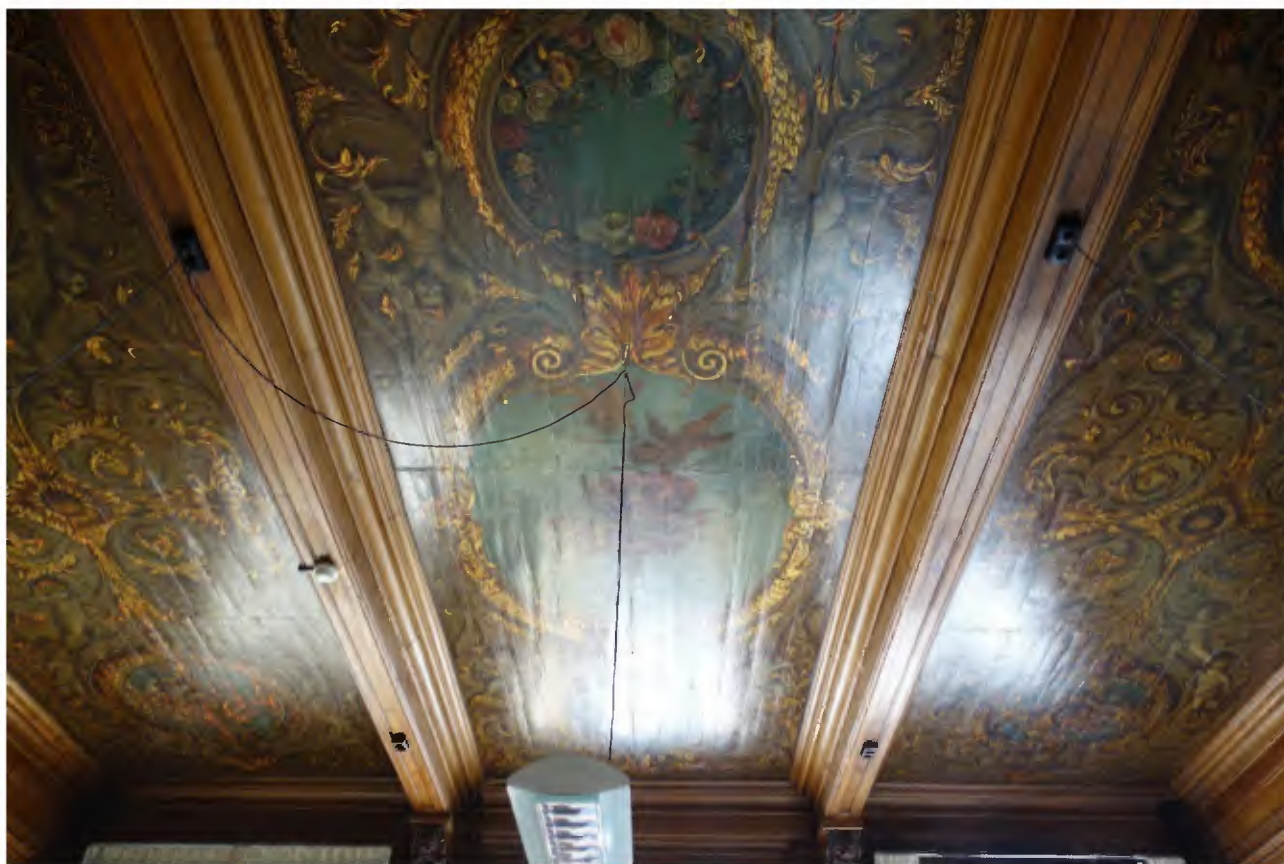

7. 8. Schoorsteenstuk van Van Strij in 10.1.b Wob uit 1780, mogelijk afkomstig uit het Hôtel van Brunswijk, het oude ministeriegebouw.

De audiëntiekamer, 10.1.b Wob heeft boven de doorgang naar 10.1.b Wob een konterfeitsel van Koning Willem III. Aan de overzijde van deze was in de schoorsteenboezem een schilderij, prinses Wilhelmina voorstellend, opgenomen. Dit schilderij was in Hennis' tijd opgeslagen in een der kelders; nu bevindt zich hier een spiegel. In de voormalige ministerraadszaal, 10.1.b Wob, zijn boven de deuren dessus-de-portes aanwezig, die respectievelijk, 'Defensie, Geestelijke en Stoffelijke Ontwikkeling en Wetgeving' symboliseren.

De herkomst van het in Hennis' tijd in kelder 10.1.b Wob opgeslagen doek met een over volle lengte afgebeelde vrouw, linnen geplakt op board (Hennis rapport afb. 37) is niet bekend, noch de huidige verblijfplaats. De afmetingen bedragen ca. 87 x 143 cm. Aan de hand van oude foto-opnamen en beschrijvingen kan men opmaken dat van een aantal plaatsen geschilderde voorstellingen zijn verwijderd. Dat is het geval in de ruimten 10.1.b Wob (secretaris-generaal), 10.1.b Wob (destijds wachtkamer, thans vermaakt tot toiletruimten) en 10.1.b Wob.

Onder de schilderstukken kan men ook de gerestaureerde decoraties in hal 10.1.b Wob rekenen. De voorstelling van 'Vrouwe Justitia', geflankeerd door schilden, spreuken en vooral de op de gewelven geschilderde motieven en de pseudo-natuursteen blokken op de wanden doen aan de oorspronkelijke decoraties in de gangen herinneren.

9. Geschilderd plafond in **10.1.b Wob**, volgens Peters zelf afkomstig uit 'Oud-Justitie', het vm. Hôtel Brunswijk.

Onder de term 'cartouches' kan worden verstaan de vele spreuken die in veel ruimten zijn aangebracht én de aanduidingen van de kamers aan de zijde van de gangen. Teksten als 'kamerbewaar-der', 'bodekamer', 'privaat' en de kamernummering I t/m XLVI zijn met okerkleurige verf op een donkere achtergrond weergegeven. Enkele spreuken zijn op de verschillende afbeeldingen vastgelegd. Ook boven de deuren in de gangen van de begane grond zijn cartouches, hier in tegelwerk, aangebracht. Zie paragraaf 4.5. (2021) Hennis vergeet de sterk gerestaureerde 17e-eeuwse plafondschilderingen te noemen.

5.4 SCHOORSTEENMANTELS EN HAARDEN

De schoorsteenmantels zijn onder te brengen in twee categorieën. De rijk uitgevoerde en gedetailleerde mantels staan in de belangrijkste ruimten zoals **10.1.b Wob**. Ze hebben gemeen dat ze in meerdere soorten natuursteen zijn vormgegeven, te weten (meestal) groene verde alpi, rode griotte rouge en blauwzwarte Naamse steen. De ijzeren inzethaard van **10.1.b Wob** is niet oorspronkelijk, doch werd in 1960 geplaatst. De haarden van **10.1.b Wob**, alsmede de haard in **10.1.b Wob** zijn wel origineel.

De tweede categorie schoorsteenmantels is eenvoudiger van opzet. Hierbij werd één enkele natuursteensoort toegepast: zandsteen en Naamse steen. Ze worden onder andere aangetroffen in **10.1.b Wob** is een houten schoorsteenmantel toegepast.

(2021) Hennis noemt ook nog **10.1.b Wob** deze in beide ruimten, die nu als doorgang of toiletruimten met voorruimte dienstdoen, zijn de schouwen verdwenen.

In een aantal gevallen is de achterwand van de haardopening bezet met wandtegels. Deels zijn hierbij oude of zeer oude (17e-eeuwse) tegels toegepast. Twee mantels zijn met nieuwe (ca. 1882) tegels toegerust.

10. 11. 12. Ontwerp van Cuy-pers voor Peters Departement (tekening HNI Rotterdam, CUBA_t84.1-09a), vergeleken met twee uitgevoerde schouwen. De rijkere schouwen in **10.1.b Wob** borduren verder op de thema's van het ontwerp.

5.5 TEGELWERK

Van het voormalig Ministerie van Justitie was oorspronkelijk de begane grond bijna geheel gereserveerd voor opslag- en archiefruimten. Ook was de woning van de conciërge op deze bouwlaag ondergebracht. Door zijn specifieke gebruik moest deze verdieping 'brandvrij' worden gedetailleerd. De toepassing van betegelde lambriseringen en deuromlijstingen sluit op deze filosofie aan.

Daarnaast was deze detaillering als rijk te beschouwen, getuige het feit dat ook de lambrisering der gangen op de eerste verdieping van oorsprong waren betegeld. In de jaren '50 werd deze verwijderd. Alle tegels van deze lambris zijn afgevoerd. Voor de lambrisering in de gangen en (voormalige) hallen **10.1.b Wob** werden blauwgeglazuurde tegels, vervaardigd door de gebr. Tichelaar te Makkum, toegepast. Boven de hardstenen plint is er een smalle band met stippen. Vervolgens tegels met diagonale ruitindeling afgesloten door een meanderrand en een eiken lijst.

Ter plaatse van de toegangen naar de archief- en bergruimten is de lambrisering onderbroken door de deurpartijen die binnen half rond beëindigde nissen zijn geplaatst. De boogvullingen boven de doorgangen zijn bezet met Delftsblauwe tegels van de 'Porceleyne Fles' te Delft (ontwerp A. Lecomte). In elk der boogvullingen staat aangegeven welke ruimte men voor zich had. Een enkele is de vlakvulling bij een latere wijziging aangebracht (bv **10.1.b Wob**).

In **10.1.b Wob** is de lambrisering samengesteld uit blauw- en okergeel geglazuurde tegels met een diagonaalgericht patroon. In gang **10.1.b Wob** werden voor de lambris 17e-eeuwse effen witte en blauw/witte figuurtegels toegepast, vermoedelijk afkomstig uit het Huygenshuis. De stipranden dateren van de bouwtijd (ca. 1882).

De voormalige keuken **10.1.b Wob** is vrijwel in zijn geheel betegeld met 17e-eeuwse en van ca. 1882 daterende tegels. Een deel van de wand aan de zijde van de gang (hier stond een wandkast) en de onderzijde van de gevel (t.p.v. het aanrecht) zijn niet betegeld. Als regel zijn de randen der vlakken bezet met de 17e-eeuwse tegels uit (vermoedelijk) het Huygenshuis. De velden zijn ingevuld met de tegels uit de bouwtijd. Het tableau op de schouwkap is waarschijnlijk vervaardigd door Van der Velde.

De toegangen van de bibliotheek zijn versierd met betegelde 'dagstukken'. Het plafond van de doorgang en de voorzijde erboven zijn eveneens betegeld. De tegels bij deze vijf doorgangen dateren uit de bouwtijd. Van de inmiddels verdwenen betegelingen is slechts weinig bewaard gebleven. Het merendeel van de in het gebouw opgeslagen tegels dienen als 'reserve' van elders in het gebouw toegepaste tegels.

(2021) De meeste van de genoemde tegelwerken zijn ook nu bewaard. Op de zolders zijn ook nog steeds kleine hoeveelheden tegels bewaard, meestentijds tegels uit 1880 – '83.

5.6 HANG- EN SLUITWERK

Het hang- en sluitwerk is voor wat betreft het type en soort in een aantal categorieën in te delen:

- deurkrukken en -rozetten
- scharnieren van deuren
- sluitboompjes van ramen
- scharnieren van ramen.

5.6.1 Deurkrukken en -rozetten.

Het onderscheid, dat is gemaakt bij de inrichting van belangrijke en minder belangrijke ruimten, is bij deze categorie van hang- en sluitwerk niet duidelijk te maken. Er is sprake van twee typen krukken (K1 en K2; zie tekening Hennis) en één type handgrepen (K3). Deze zijn in alle gevallen in geel koper gevormd. De krukken K1 zijn vrijwel overal in het gebouw toegepast; de krukken van het type K2 zitten op de deuren van de belangrijkste ruimten en de grepen K3 sieren de houten tochtluiken.

De rozetten van het type R1, afgewerkt met de 'koningskroon' komen het meest voor. Andere rozetten (bijv. type R2) zijn sporadischer toegepast. Een ruitvormig rozet, type R3, is vrijwel uitsluitend op de begane

grond aan te treffen. De rozetten zijn van ijzer, meestal bronskleurig geschilderd of verguld.
(2021) Heden ten dage zijn er van de verschillende krukken en rozetten voorbeelden bewaard gebleven, maar helaas is een groot aantal vervangen door moderne krukken van messing. Bij vele ruimten zijn afbeeldingen van het hang- en sluitwerk opgenomen.

5.6.2 Scharnieren van deuren

Deze scharnieren zijn nader in te delen in drie hoofdtypen oorspronkelijke scharnieren, een aangepast scharnier en de moderne bladscharnieren. Het eerste, en in Hennis' tijd veelvuldigst voorkomende type S1 - 3 zijn in feite bladscharnieren van smeedijzer waarvan het blad aan de zichtzijde tevens een sierfunctie vervult. Het onderste scharnier, S3, is uitgevoerd als taats.

In enkele andere gevallen zijn soortgelijke scharnieren, doch met afwijkende vormgeving, toegepast (type S4 - 6).

Door veelvuldig gebruik veroorzaakte slijtage van een aantal gesmede scharnieren werd verholpen door de montage van koperen kogelbladscharnieren waarbij het sierblad van het oude scharnier werd aangepast. De leden en taats van de oorspronkelijke scharnieren werden afgezaagd. (S1—3 verb. of S4 - 6 verb.).

(2021) Deze aanduiding wordt in het huidige rapport niet meer gebruikt. We is het zo dat sinds Hennis veel meer van de oorspronkelijke scharnieren aangepast zijn: in de meest gevallen zijn de gesmede scharnieren vervangen door koperen kogelbladscharnieren (gelagerde scharnieren) en zijn slechts de decoratieve gedeelten op de zichtzijden bewaard gebleven. Originele scharnieren en werkend speunen zijn thans een zeldzaamheid geworden.

Scharnier, type S7 treft men aan in de bibliotheek en een aantal ruimten op de begane grond. De scharnieren in de bibliotheek zijn sierlijker bewerkt dan de overige scharnieren van dit type.

5.6.3 Sluitboompjes van ramen

De sluitboompjes van het type V1 komen voor in alle van vensters voorziene ruimten der begane grond, eerste en tweede verdieping. Het sluitwerk is samengesteld uit een geornamenteerde ijzeren plaat, waarop een gietijzeren knopje met een lipje (voorzien van een rond knopje) via een asje is vastgezet. Het lipje sluit achter een ijzeren haakje dat op de kozijnstijl is vastgeschroefd. Het geheel is meestal verguld of gebronsd. Per kruiskozijn zijn de beide onderramen naar binnen toe te openen. Er zijn in dat geval twee V1-sluitingen toegepast. Ook bij en driedelig kruiskozijn kunnen slechts twee onderramen open (2 x V1).

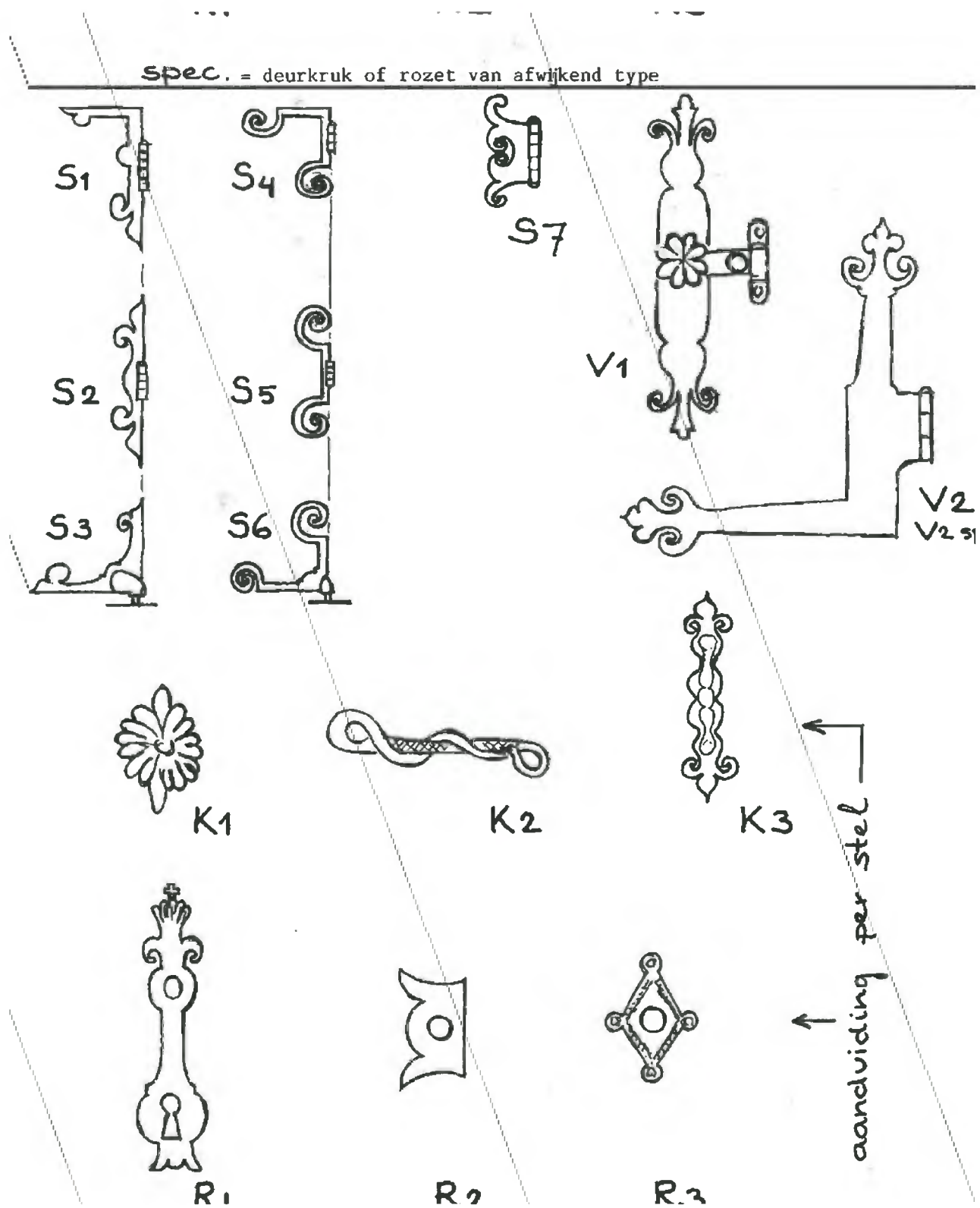
Door de toepassing van dubbele eiken achterraamen in een aantal ruimten moest men ten behoeve van de onder- en bovenramen 2 x 2 V1 bij een normaal kruiskozijn of 3 x 2 V1 bij een driedelig kruiskozijn aanbrenge. Daarbij heeft men in zeer veel gevallen deels nieuwe, deels hergebruikte V1-boompjes toegepast. De laatste werden van het buitenraam verplaatst naar het binnenraam. Espagnolets namen hun plaats in.

5.6.4 Scharnieren van ramen

Door het gehele gebouw heen zijn smeedijzeren scharnieren toegepast van het type V2. Het (onder)scharnier, tevens dienend als raamhoekversteving, is het spiegelbeeld van het bovenscharnier.

Bij de kruiskozijnen zijn uitsluitend de onderramen naar binnen toe draaibaar gemaakt en voorzien van 2 x 2 V2-scharnieren. Bij de driedelige kruiskozijnen zijn twee onderramen te openen. Het middelste is als vast raam uitgevoerd. De bovenlichten zijn meestal vast of soms als klpraam uitgevoerd (met bladscharnieren). In die gevallen, waarbij dubbele eiken achterraamen werden geplaatst, zijn de binnenramen eveneens van scharnieren van het type V2 voorzien. Deze nieuwe scharnieren zijn getrouwe kopieën van de oorspronkelijke scharnieren. Bij een normaal binnenkruiskozijn zijn 4x2 V2 scharnieren toegepast (voor de onder- en de bovenramen). Een driedelig binnenkruiskozijn heeft 6 x 2 V2 als beslag gekregen.

(2021) Naast genoemde scharnieren en ramen zijn er ook moderne stalen en aluminium achterzetramen geplaatst met bijpassend hang- en sluitwerk. Dit hang- en sluitwerk dat een indifferente historische waarde representeert, wordt hier niet nader besproken.

13. Tekening van origineel hang- en sluitwerk; ontleend aan Hennis 1986.

5.7 VERLICHTINGSORNAMENTEN

Van de oorspronkelijke verlichtingsornamenten zijn onder meer de koperen kandelabers in het hoofdtrappenhuis en het trappenhuis bij de bibliotheek in de huidige situatie overgebleven. De in totaal vier, van oorsprong gaslichtlantaarns (met elk vijf lichtpunten) werden vermoedelijk in 1934 omgebouwd tot elektrische lantaarns.

De koperen kroon in de ministerskamer ^{10.1.b Wob} is afkomstig uit de ministerraadszaal ^{10.1.b Wob} en vervangt de smeedijzeren kroon die In Hennis' tijd in de kelder was opgeslagen. Waarschijnlijk is deze kroon een verbouwde versie van één der twee oorspronkelijke kronen van ^{10.1.b Wob}. Het gedeelte van de armen met de gaskraan en de gaslamp werd vervangen door nieuwe armstukken met een elektrische fitting. De tweede kroon is in het ronde trappenhuis geïnstalleerd.

(2021) Thans kent de ministerskamer ^{10.1.b Wob} één en de ministerraadszaal ^{10.1.b Wob} twee kronen; ook elders worden nog kronen aangetroffen. Maar deze kronen komen niet overeen met de oorspronkelijke kronen. Het lijken redelijk goed geslaagde reconstructies, mogelijk uit 1996.

14. 15. 16. De Ministerraad-zaal (^{10.1.b Wob}) met van links naar rechts de oorspronkelijke kronen uit de bouwtijd, de 'Scarpakronen' (genoemd naar ontwerper en architect Carlo Scarpa) uit 1964 en de gereconstrueerde (of vergelijkbare) kronen uit de jaren '90. Op alle drie de afbeeldingen een verschillende wandafwerking.

Alle overige verlichtingsornamenten van waarde zijn van recentere datum. De kroon in ^{10.1.b Wob} en de glazen 'kroon', destijds in ^{10.1.b Wob} maar in Hennis' tijd in opslag in de kelder⁵ werden later aangeschaft. De laatste heeft in totaal 240 kelken en werd in 1964 geïnstalleerd.

Ook werden, waarschijnlijk in 1934, enkele ornamenten dicht tegen het plafond aangebracht (kr. 101, 4 stuks en kr. 201, 3 stuks). In de gangen en hallen werden in 1953 lichtornamenten met bolvormige kappen van matglas opgehangen.

In de trappenhuisen werden wandlampen met glazen kapjes aangebracht.

(2021) Deze hangende bollen en halve bollen die tegen de wand aangebracht zijn, bestaan heden ten dage niet meer: ze zijn vervangen door nog eenvoudiger bollen en wandarmaturen.. In de opslag in de kelder worden ook nogal veel Arteluce-kronen en -armaturen aangetroffen. Deze zijn vermoedelijk in 1996 aangebracht, maar inmiddels ook weer vervangen.

⁵ Het is de vraag of deze er nog (volledig) is, gezien de wijze van opslag in de kelder. Het armatuur leek overigens nogal op het armatuur in de Krijgsraadzaal van het Amsterdamse Koninklijk Paleis. Daar zijn de armaturen door architect Wegener Sleeswijk toegepast.

5.8 DIVERSE BIJZONDERE ONDERDELEN

5.8.1 De bibliotheek

De bibliotheekruimte van het voormalig Ministerie van Justitie is een zuiver voorbeeld van een zaalbibliotheek: de opslag van boeken en de leesruimte zijn hierin gecombineerd. De bibliotheek heeft boven zijn vloerniveau drie gaanderijen met gietijzeren vloerroosters en smeedijzeren balustraden. Voor de verticale verbinding van de verschillende niveaus is er wenteltrap met gietijzeren treden en stootborden en een smeedijzeren leuning.

De gaanderijen worden gedragen door consoles van siersmeedwerk die aan de stalen draagconstructie zijn vastgemaakt (boutverbindingen). Onder de consoles zitten handgrepen. Aan de onderzijde is een opstapstang gemaakt. De overgang van de consoles naar de leuningbalusters wordt gemarkeerd door een gietijzeren 'drakenkop'. Het ijzerwerk is in een heldere rode kleur geschilderd.

De kasten bestaan uit vakken tussen de stijlen van de draagconstructie waarin houten schappen (aan de voorzijde voorzien van groene franje ('valletjes') op ijzeren pennen (verstelbaar) zijn opgelegd. De achterborden van de kastvakken bestaan uit blankgelakte kraaldelen. Aan de bovenzijde van elke kasttravee (ter plaatse van de derde gaanderij) is een geornamenteerde beëindiging gemaakt. De toegangen tot de bibliotheek zijn opgenomen in de kastvakindeling en geaccentueerd door betegelde 'dagstukken'.

Ten behoeve van het ter plaatse bestuderen van boeken e.d. zijn aan de balustraden een aantal 'leesborden' gehangen. Op de vloer stond een gesloten tafelkast uit de bouwtijd, *maar in 2021 is deze niet meer aangetroffen*.

5.8.2 Het uurwerk van de klok

De wijzers van de klok in de voorgevel worden aangedreven door een uurwerk dat in beweging wordt gehouden door een gewicht. Met een slingerkruk wordt het gewicht omhoog gedraaid. De onder het uurwerk hangende slinger regelt het ritme. Tussen het uurwerk en de wijzerplaat zit een as die via een klein radermechaniek de grote en de kleine wijzer bedient. Een houten, afneembare kap beschermt het uurwerk tegen stof en beschadiging.

(2021) De zolders zijn tbv. het Ruimteboek niet onderzocht. De aanwezigheid van het uurwerk is dus ook niet vastgesteld.

Kapstokken

De kapstokken in de gangen zijn aan de wanden vastgezet d.m.v. doken en schroefverbindingen. De stijlen en regels zijn van smeedijzer. De haken van koper gietwerk. Aan de haken hangen koperen nummerplaatjes. Aan de uiteinden der stijlen zijn koperen knopversieringen toegepast.

5.8.3 Luchtroosters

In de ruimten van de begane grond en in de gangen is een aantal gietijzeren roosters toegepast. Deze regelen de toevoer van ventilatielucht in deze ruimten.

Het roostertje, in Hennis' tijd opgenomen in de betimmering van ruimte 137 (10.1.b Wob, maar ook elders aangetroffen) is een restant van het voormalige heteluchtverwarmingssysteem, dat in de eerste decennia van het bestaan van het gebouw de ruimten op temperatuur hield. Het is gemaakt van brons. De doorstroming van de lucht is instelbaar, met een (koperen) knop te bedienen.

5.8.4 Trapleuningen

De hoofd- of vestibuletrap is langs de buitenbomen voorzien van leuningen van ronde messingbe-klede buis met bolvormige knoppen (doorsnede ca. 50 mm). Elk der vier leuningstukken is met drie steunen aan de wand vastgezet.

5.8.5 Waterbakken

In de gangen **10.1.b Wob** zijn waterbakken geplaatst, gedetailleerd in hardsteen. Ook in de gang **10.1.b Wob** stond een identieke waterbak opgesteld. Bij de verbouwing van deze gang tot kantoorruimte werd de bak verwijderd en opgeslagen op zolder.

(2021) Onbekend is of deze daar thans nog steeds is; ze is in ieder geval nog niet aangetroffen.

17. 18. De waterbak in de gang voor de bibliotheek op de eerste verdieping en een oorspronkelijke kapstok op nieuwe (1990) locatie.

5.8.6 Glas-in-loodramen

De vensters van de gangen en trappenhuisen zijn geheel of gedeeltelijk bezet met glas-in-lood. Bij de gangen zijn de bovenlichten van gefigureerd glas-in-lood voorzien. De vensters der trappenhuisen zijn geheel in glas-in-lood beglaasd.

Het koepelgewelf van de bibliotheek is eveneens in glas-in-lood uitgevoerd. Dit lichtraam werd ca 1955 gerestaureerd.

5.8.7 De lantaarn op binnenplaats I

Deze lantaarn van siersmeedwerk met vergulde onderdelen (bladgoud) rust op een natuurstenen sokkel. Hij fungeerde als spil van de binnenplaats waaromheen de koetsen, of later de auto's, konden draaien nadat ze via de porte-cochère het gebouw waren binnengereden. Deze situatie duurde tot 1949, het jaartal waarin de doorrit verviel ten gunste van een grotere entreehal.

5.8.8 Diverse beeldhouwwerken

In het interieur is overvloedig beeldhouwwerk, meestal in zandsteen vormgegeven, toegepast. Onderdelen als kapitelen, sluitstenen van gewelven, e.d. zijn voorzien van rijkversierde ornamenten.

Op enkele plaatsen heeft het beeldhouwwerk 'de mens' tot onderwerp. Dat is het geval bij de entreehal (vrouw Justitia geblinddoekt, aangebracht in 1949) en bij het trappenhuis, de bibliotheektrap. In het trappenhuis is C.H. Peters afgebeeld, staande aan een tekenbord (eerste bordes). Op het tweede bordes is een tweetal beeldhouwwerken in de achterwand ondergebracht.

De zeer rijk bewerkte hard- en zandstenen trapconstructie in het ronde trappenhuis verdient eveneens vermelding.

5.9 MAATREGELEN TER BESCHERMING

Uit de voorgaande hoofdstukken blijkt dat veel elementen van het interieur in nauwe relatie staan tot het voormalig Ministerie van Justitie. Dat geldt niet alleen voor de 'spijkervaste' onderdelen zoals vaste kasten, betegelingen, cartouches, etc., doch ook zeer zeker voor het oorspronkelijke, speciaal voor dit gebouw ontworpen meubilair, een enkel ouder stuk en een aantal verlichtingsornamenten.

Door het sterk wisselende gebruik van het gebouw - verschillende diensten zijn voor lange of korte tijd in gedeelten van het gebouw ondergebracht - bestaat het gevaar dat de binding van de gebruiker met het gebouw niet groot is. Daarnaast is er bij elke verhuizing een zekere periode waarin ruimten of zelfs gedeelten van verdiepingen praktisch gesproken dagelijks toezicht moeten ontberen. Andere ruimten zullen mogelijk voor langere tijd onbenut blijven.

Deze situatie zal op voorhand van de restauratie van het gebouw in het kader van het Tweede Kamer-project zeker nog enkele jaren voortbestaan. Met het oog op het behoud van kwetsbare onderdelen, teneinde deze in de nieuwe situatie van na de restauratie opnieuw te kunnen toepassen, zullen enkele beschermingsmaatregelen moeten worden genomen.

Deze maatregelen ten aanzien van waardevolle onderdelen zouden kunnen inhouden:

1. demontage c.q. verwijdering en opslaan in een aparte, beveiligde ruimte.
2. isoleren door middel van het plaatsen van beschermende beplating of kappen.
3. het aanhelen van reeds toegebrachte beschadigingen bij niet af te nemen onderdelen.
4. het toezicht dermate toespitsen, zo dat toebrengen van schade of verdwijning van waardevolle elementen niet goed mogelijk is.

(2021) In het rapport van Hennis volgt opsomming van beschermende maatregelen. Deze is hier weggelaten. Wel is het appel zorgvuldig om te gaan met de oorspronkelijke en latere elementen nog steeds zeer op zijn plaats.

5.10 CONCLUSIE

Het is niet goed mogelijk alle waardevolle elementen, die in het voormalige Ministerie van Justitie aanwezig zijn, op zodanige wijze te vrijwaren van beschadiging of ontvreemding zonder ernstig afbreuk te doen aan de gebruiks- en belevingswaarde van het gebouw.

Met deze gedachte op de achtergrond wordt voorgesteld de eventueel te nemen beschermingsmaatregelen tot die elementen te beperken welke zonder problemen en op niet te kostbare wijze door goedkoper materiaal kunnen worden vervangen of afgeschermd.

Dat deze maatregelen nodig zijn, bewijst het feit, dat in het gebouw al beschadigingen zijn aangebracht.

Ook de ontvreemding van, tot nog toe, vier stuks drakekoppen uit de bibliotheek en enkele koperen knopjes van de kapstok in gang 140 moeten in dit kader genoemd worden.

Een deel van als waardevol beoordeelde elementen, bijvoorbeeld schoorsteenmantels, scharnieren van ramen en deuren, glas-in-lood, cartouches, etc. blijven in het kader van de voorgestelde maatregelen onbeschermd. Bij verwijdering en eventuele vervanging zou teveel schade aan de directe omgeving worden toegebracht. Een nauwgezet toezicht moet in deze gevallen erger voorkomen.

(2021) Ook dit appel is bij de nu ophanden zijnde werkzaamheden op zijn plaats.

Bij vergelijking tussen het voorliggende Ruimteboek en de inventarisatie van Hennis zijn er duidelijke verschillen aan te wijzen. Met name veel hang- en sluitwerk is sterk aangepast (scharnieren vervangen door gelagerde scharnieren) of vervangen (deurkrukken). Ook van het oorspronkelijke en latere meubilair is veel niet meer aanwezig in het gebouw. Het rijkere oorspronkelijke meubilair dat is naar de nieuwe locatie van Justitie – een gebouw dat inmiddels al weer vervangen is door een nieuw gebouw naar ontwerp van Hans Kollhoff (gereed 2013) - meeverhuisd is of staat bij de Hoge Raad van Adel en in Kasteel Bouvigne. Of het meubilair daar ook bij het huidige Ministerie van Justitie weer opgesteld is en ook weer terug zou kunnen verhuizen naar het Departement van Justitie zou nader onderzocht moeten worden. Of het zinvol is in het huidige en toekomstig gebruik dergelijk meubilair terug te plaatsen, kan betwijfeld worden. Hoogstens een goed geborgde museale plaatsing zou te denken zijn, want aan de huidige arboregels voldoet het niet.

6. RUIMTEBOEK: SOUTERRAIN

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (01.15 en 01.17 rapport Hennis)

algemene indruk: opslagruimte

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	stucwerk boven tegelwerk (met dichtgezette delen)	1881 en 1990
	scheidingswand	tegelwerk: lichtgeel met zwarte bies; kalkzandsteen	(1936-1960)
<i>plinten/lambris schoorsteen</i>	tegelwerk	zwarte Maastrichter plinttegels	(1936-1960)
Vloer:	tegelwerk	dubbel hard gebakken tegels wit + zwart	(1936-1960)
Plafond:	broodjesvloer		1990
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:	leidingen en buizen	in het zicht	
Ramen:			
<i>achterzetramen sluitboompjes</i>			
Deuren:	deur	vlakke stompe deur; kozijn ingebroken in tegels vloer + wand	1990
<i>scharnieren deurkrukken rozetten</i>			

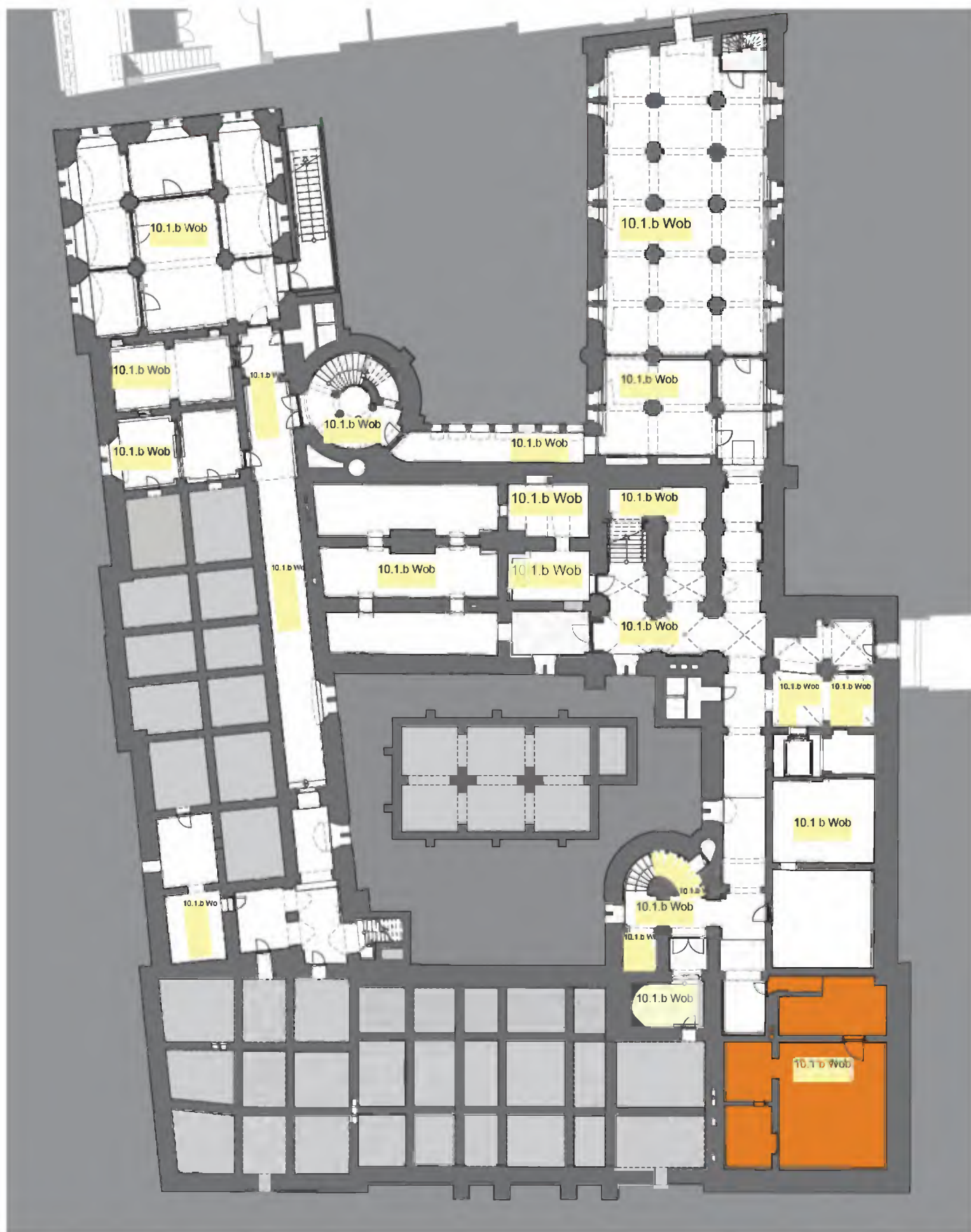
(....) datering
onzeker

10.1.b Wob

10.1.b Wob

10.1.b Wob

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (01.18, 01.18, 01.20 en 01.20a rapport Hennis)

algemene indruk: opslagruimte (Niet bezichtigd)

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>			
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:			
Plafond:			
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:			
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:			
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

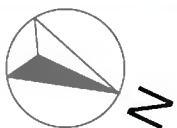
0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (01.02b en c rapport Hennis)

algemene indruk: technische ruimte (GEEN beeldmateriaal)

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	gepleisterd	1881
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	vinyl	verhoogd	onbekend
Plafond:	gewelf	schoon metselwerk	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:			
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:			
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (01.05a, b en c rapport Hennis)

algemene indruk: opslagruimte

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden: <i>algemeen plinten/lambris schoorsteen</i>	metselwerk	gepleisterd 10.1.b Wob)	1881
Vloer:	beton + estrikken	rode en gele estrikken	1881
Plafond:	gemetseld gewelf	gepleisterd	1881
Vaste inrichting: Losse inrichting: Installaties:			
Ramen: <i>achterzetramen sluitboompjes</i>	2 ramen	venster vernieuwd, gesmede spijlen buitenzijde	(1990); spijlen 1881
Deuren: <i>scharnieren deurkrukken rozetten</i>	vlakke stompe deur	niet oorspronkelijk	1990

(....) datering
onzeker

10.1.b Wob

10.1.b Wob

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (01.06 rapport Hennis)

algemene indruk: opslagruimte

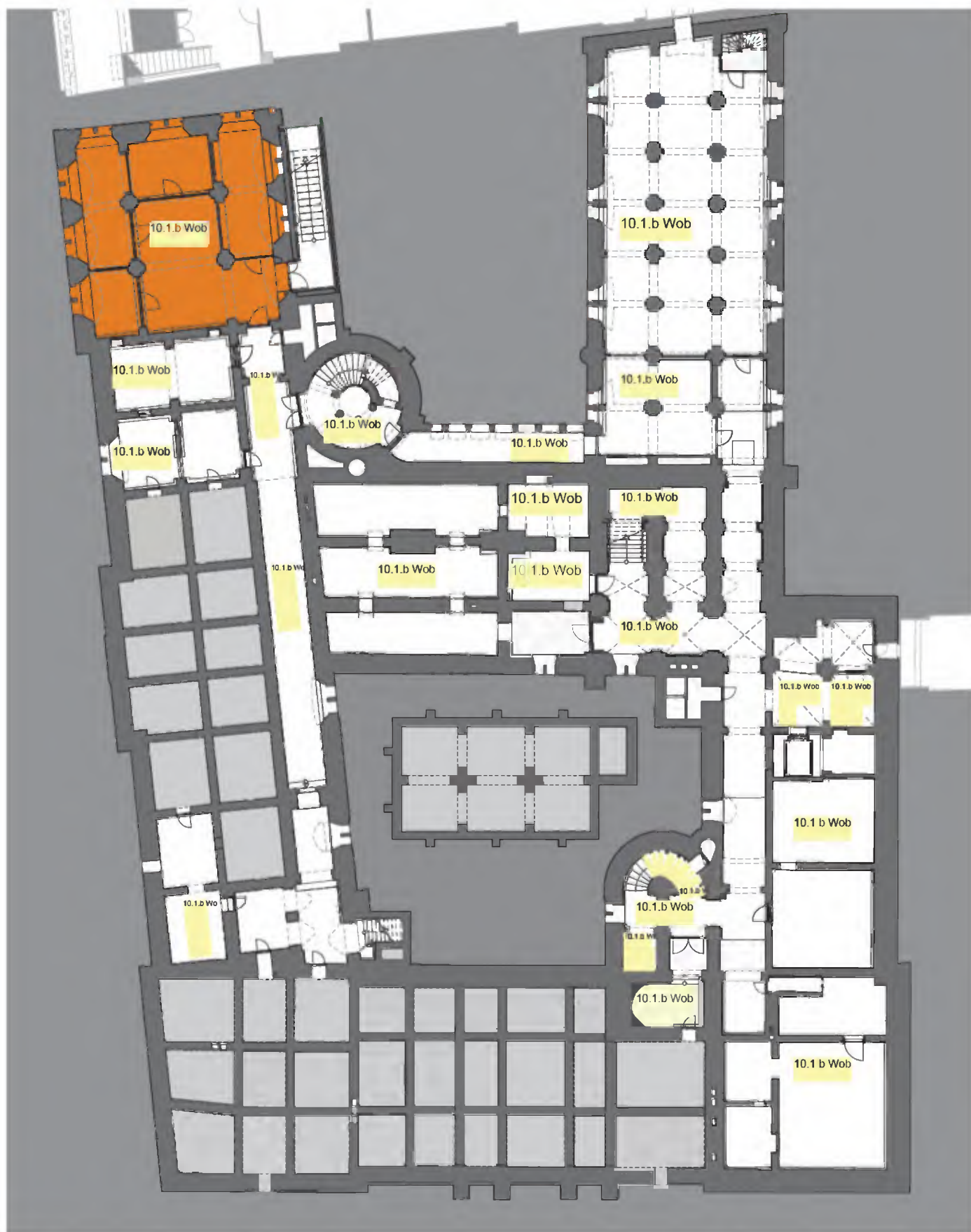
	beschrijving	toelichting	datering
Wanden: <i>algemeen plinten/lambris schoorsteen</i>	metselwerk	gepleisterd	1881
Vloer:	estrikken	rode en gele estrikken	1881
Plafond:	gemetseld gewelf	gepleisterd	1881
Vaste inrichting: Losse inrichting: Installaties: Ramen: <i>achterzetramen sluitboompjes</i>			
Deuren: <i>scharnieren deurkrukken rozetten</i>	opgeklampte deur	houten kozijn zonder neuten	(1881)

(...) datering
onzeker

10.1.b Wob

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (01.07 en 01.08 rapport Hennis)

algemene indruk: opslagruimte en pauzeruimte

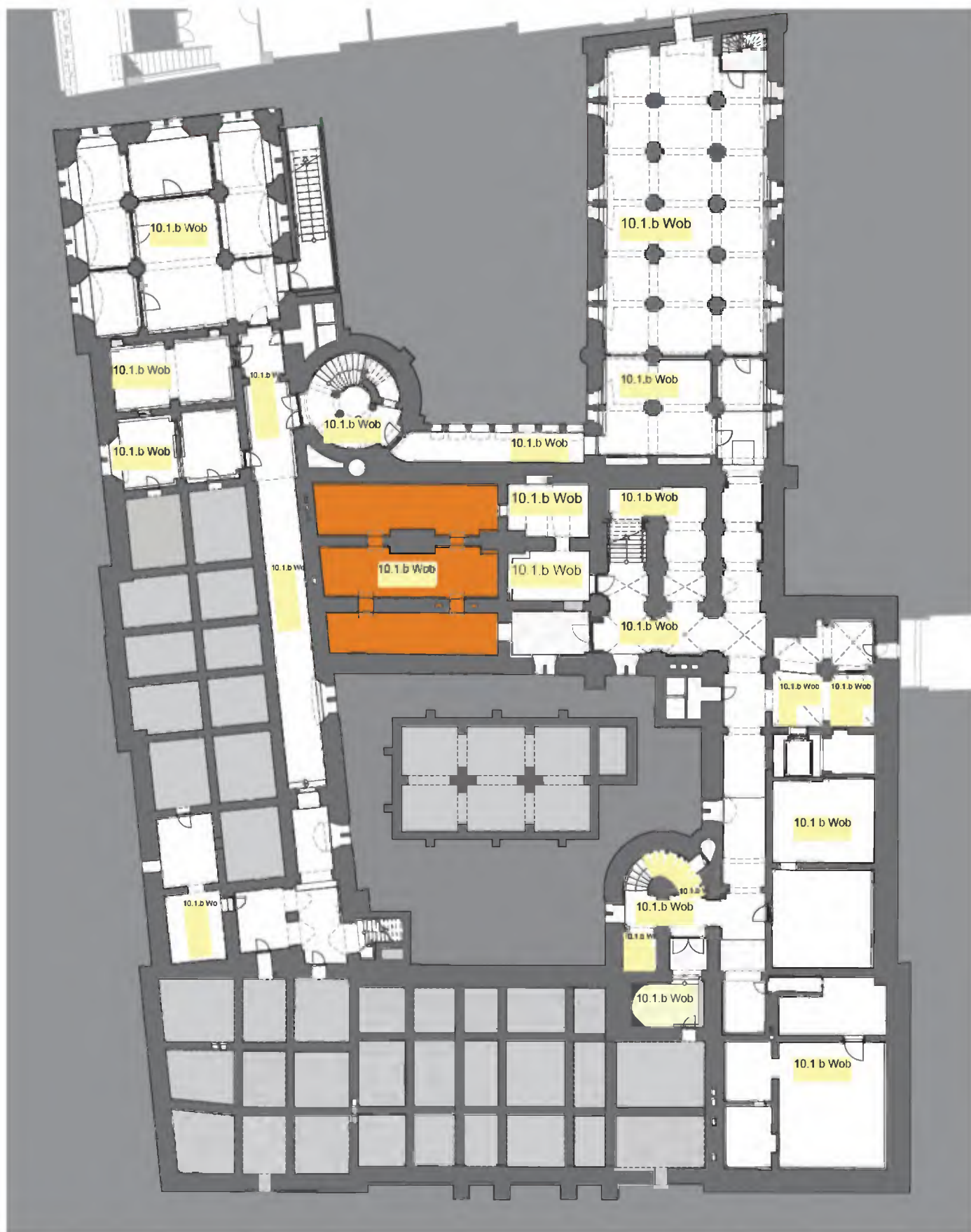
	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	scheidingswanden	lichte scheidingswanden t.b.v. opslagruimte	1990
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	vinyl		1990
Plafond:	gewelf	gepleisterd	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:	enkel uitgevoerd	vensters zuidgevel vernieuwd	1881 en 1990
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:	opgeklampte deur	houten kozijn zonder neuten	1881
	pui	vernieuwde pui met dubbele deur	1990
	3 vlakke deuren	snelbouwkozijnen met boarddeuren	1990
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

10.1.b Wob

10.1.b Wob

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (01.13a-c rapport Hennis)

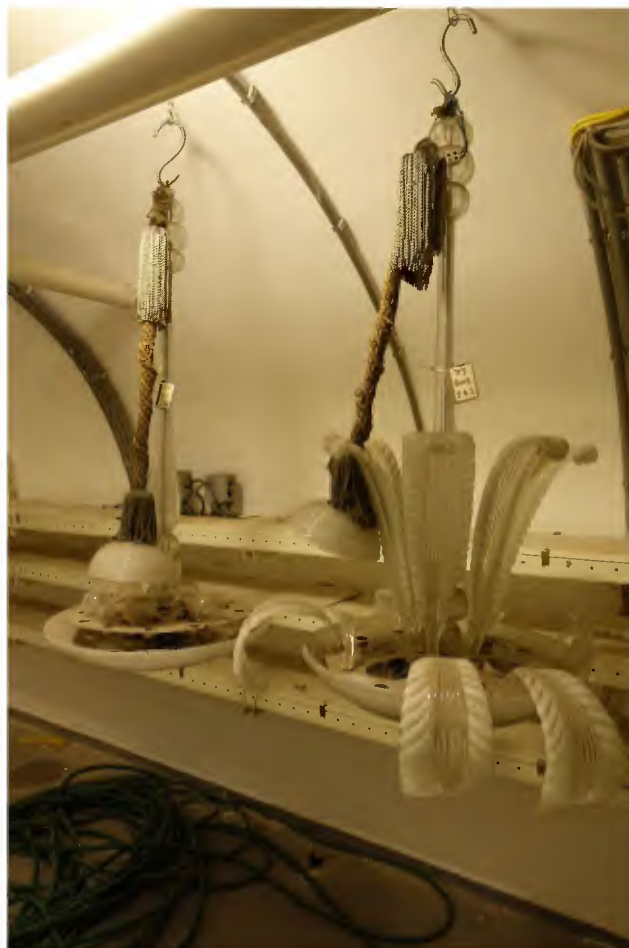
algemene indruk: opslagruimte

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	pleisterwerk (recent)	1881
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	vinyl	grijs	1936-1960
	zandcement		1936-1960
Plafond:	gewelf	gepleisterd	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:	opslag armaturen	o.a.: Arte Luce, Neo-empire, Neo-Murano, biljarttafellamp, hangarmatuur glas, frame kroonluchter	diversen
	opslag graniet	reserve natuursteen nieuwbouw Tweede Kamer	1990
Installaties:			
Ramen:			
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:			
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

10.1.b Wob

10.1.b Wob

10.1.b Wob

10.1.b Wob

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (01.13, 01.27b rapport Hennis)

algemene indruk: 10.1.b Wob

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	deels schoon metselwerk; deels gepleisterd	1881; pleister 1990
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	straatwerk		1881
	vinyl		1990
Plafond:	gemetseld gewelf	gepleisterd	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:			
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:	vlakke deur	houten deur in houten kozijn	1990
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

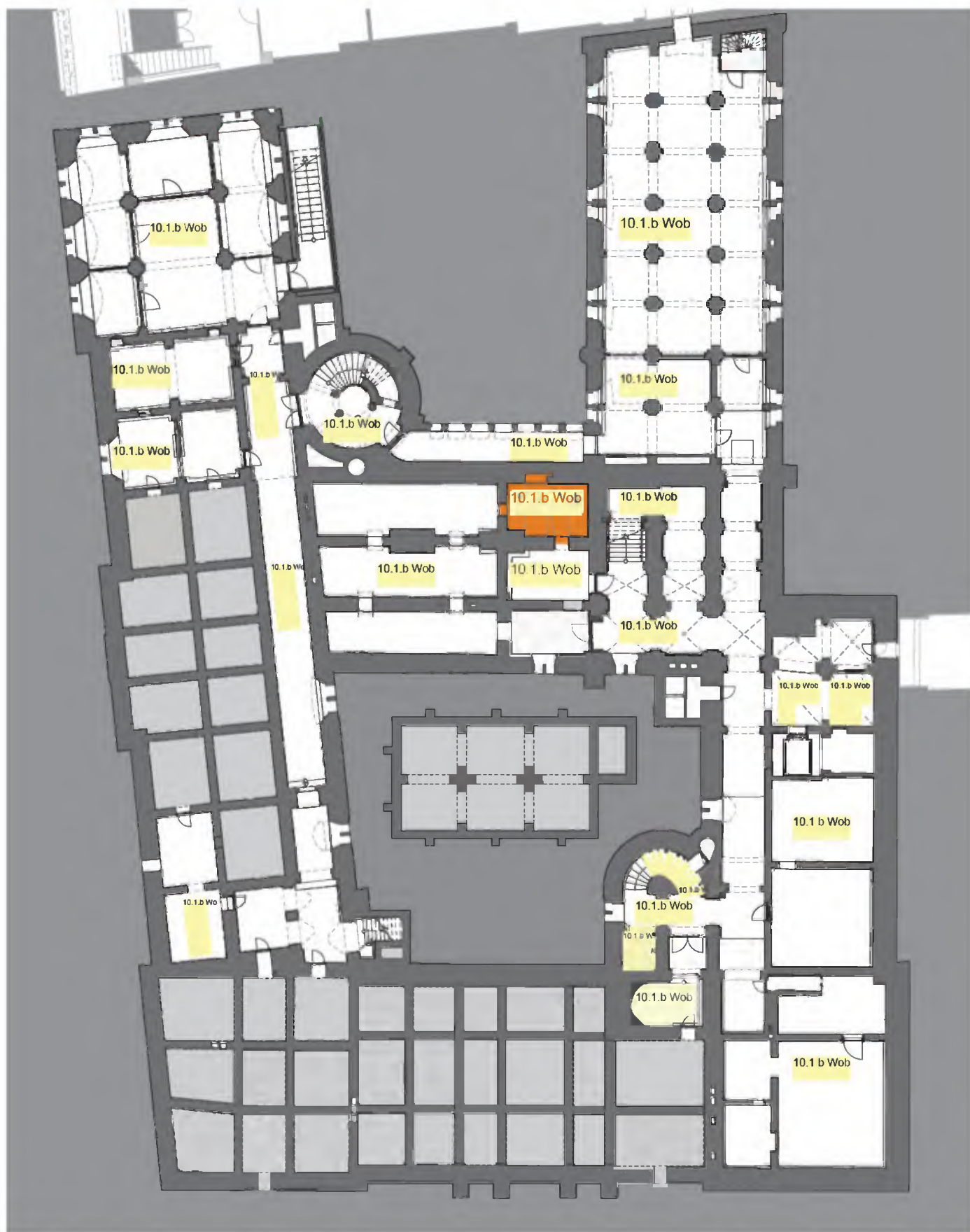

10.1.b Wob

10.1.b Wob

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (01.27c rapport Hennis)

algemene indruk: opslagruimte

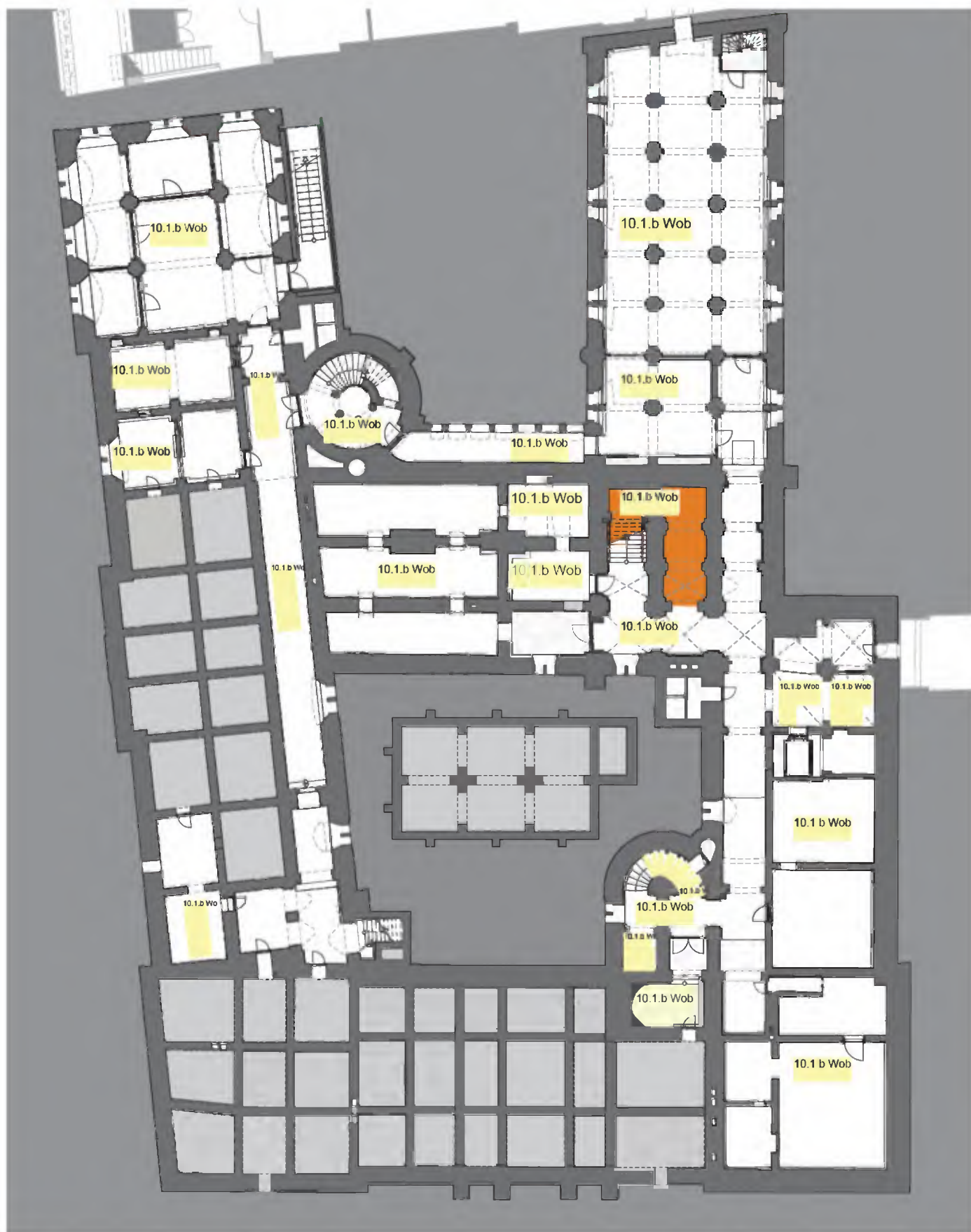
	beschrijving	toelichting	datering
Wanden: <i>algemeen plinten/lambris schoorsteen</i>	schoon metselwerk	gepleisterd	1881
Vloer:	vinyl		1990
Plafond:	gemetseld gewelf	gepleisterd	1881
Vaste inrichting: Losse inrichting:	opslag armaturen	glasarmatuur Murano in doos	(1975)
Installaties: Ramen: <i>achterzetramen sluitboompjes</i> Deuren: <i>scharnieren deurkrukken rozetten</i>	10.1.b Wob		2001

(...) datering
onzeker

10.1.b Wob

10.1.b Wob

10.1.b Wob

0 1 5 10m

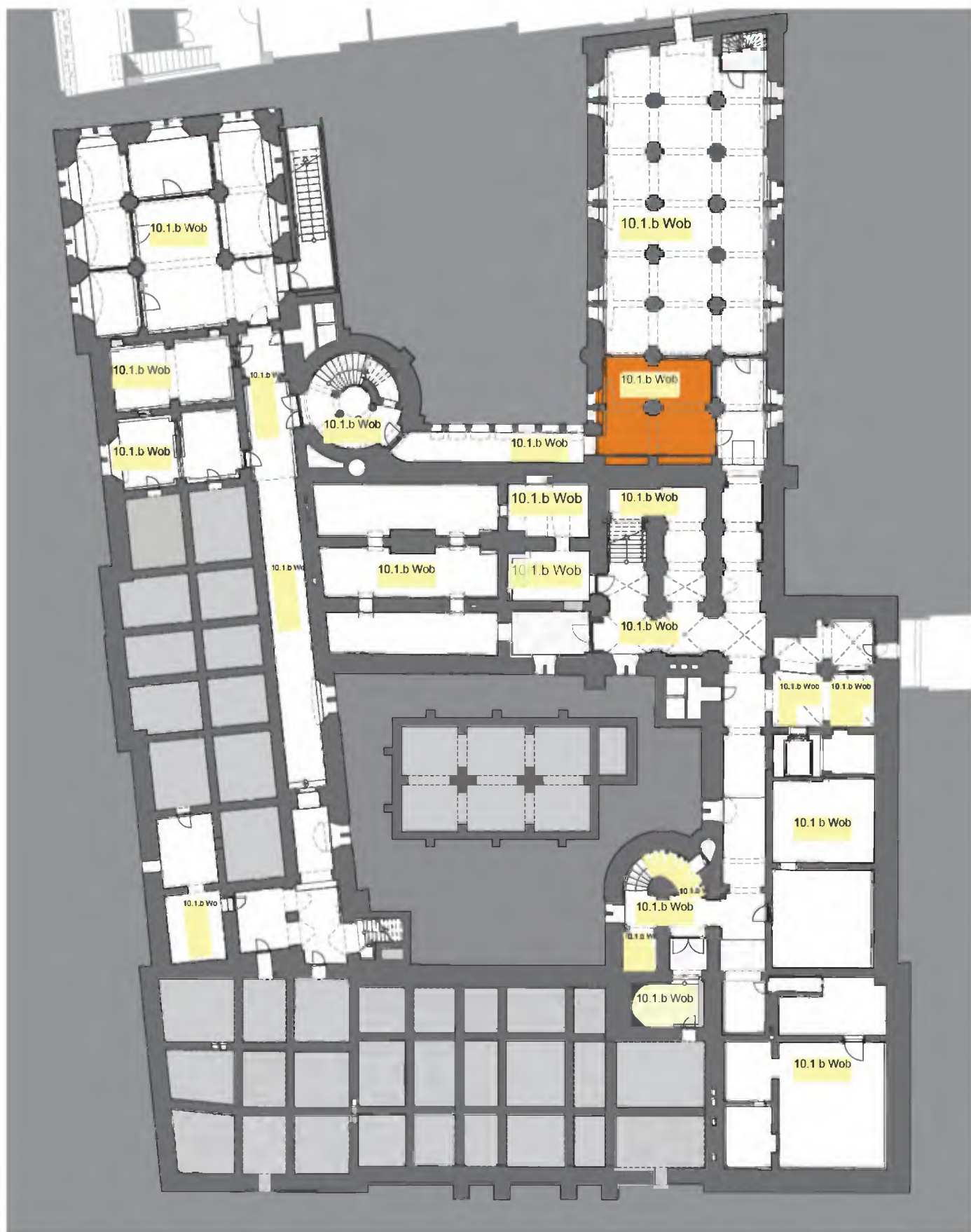
Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (01.27a rapport Hennis)

algemene indruk: 10.1.b Wob

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	schoon metselwerk	gesausd	1881
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	estrikken	geel en rood	1881
Plafond:	kruisribgewelf	gepleisterd	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:			
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:	poort	houten poort	1990
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

10.1.b Wob

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (01.10 + deel 01.11 rapport Hennis)

algemene indruk: 10.1.b Wob

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	schoon metselwerk	deels gepleisterd	1881
	schoon metselwerk	oude doorgang dichtgezet	1990
	scheidingswanden	gepleisterd	1990
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	tegelwerk	dubbel hard gebakken tegels wit en zwart	1936-1960
	estrikken	geel en rood	1881
Plafond:	troggewelf	gepleisterd	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:	enkel uitgevoerd	met smeedijzeren spijlen; afzaat voorzien van witte tegels	1881
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:	vlakke deur	houten deur in houten kozijn	1990
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

10.1.b Wob 10.1.b Wob

0 1 5 10m

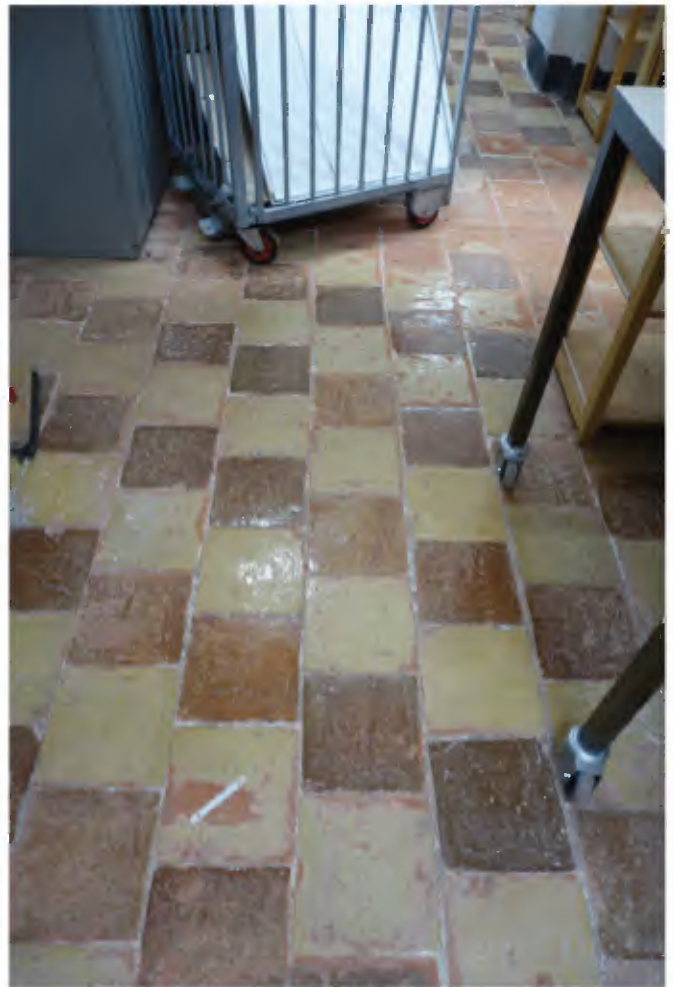
Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (deel 01.11 rapport Hennis)

algemene indruk: opslagruimte

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	gepleisterd	1881
	scheidingswanden	t.b.v. trappenhuis	1990
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	estrikken	geel en rood	1881
	vinyl	doorgang Hotel Central	
Plafond:	troggewelf	gepleisterd	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:	enkel uitgevoerd	vensters noord vernieuwd; vensters zuid met werveltjes + scharnier bovenzijde	1881 en (1990)
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:	2 vlakke deuren	houten deur in houten kozijn met hardstenen neuten	1990
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

(...) datering
onzeker

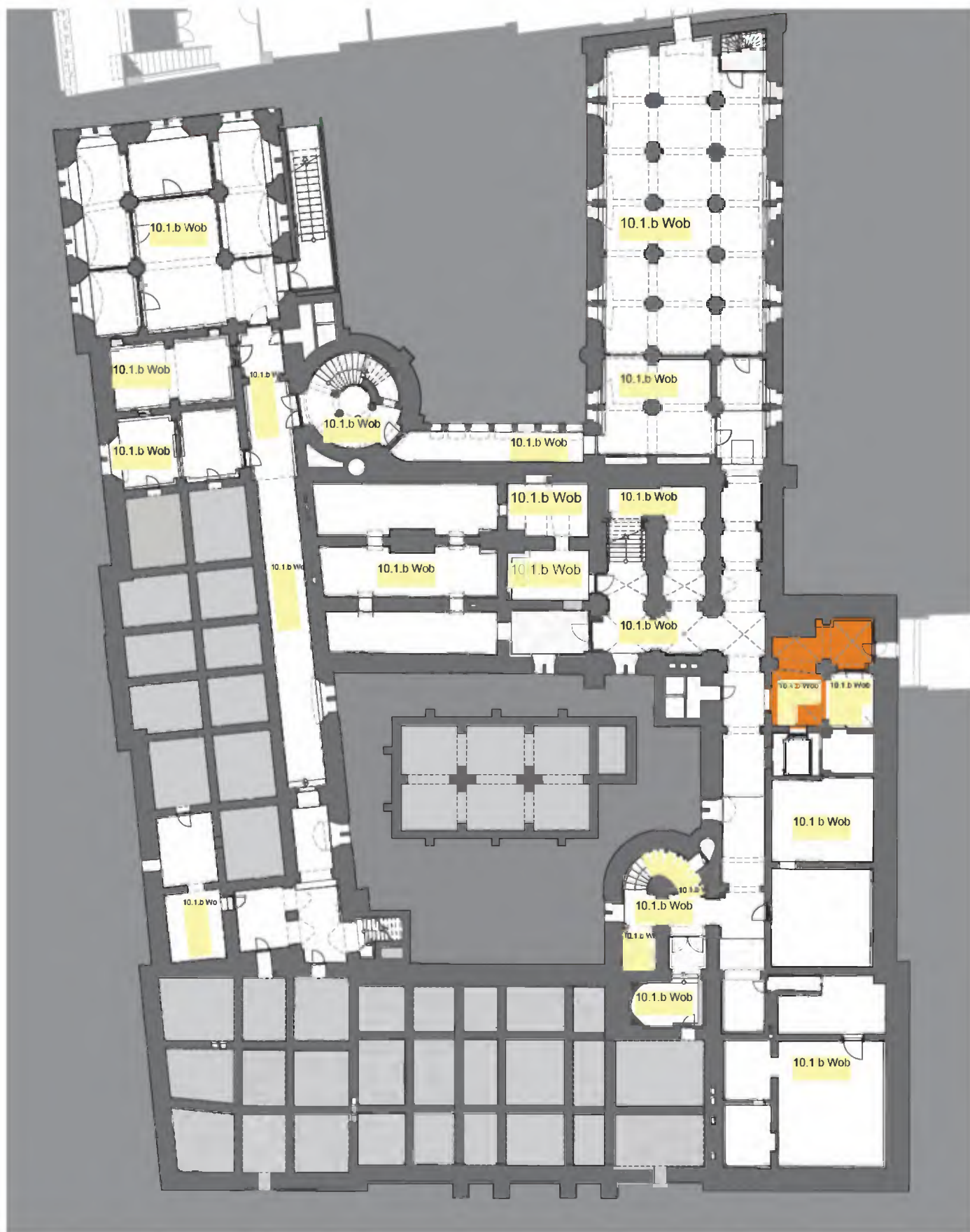
0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (deel 01.14 rapport Hennis)

algemene indruk: 10.1.b Wob (geen afbeeldingen)

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	schoon metselwerk	deels gepleisterd	1990
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	estrikken	geel en rood	1881
Plafond:	kruisgraatgewelf	gepleisterd	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:			
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:	2 deuren		1990
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

0 1 5 10m

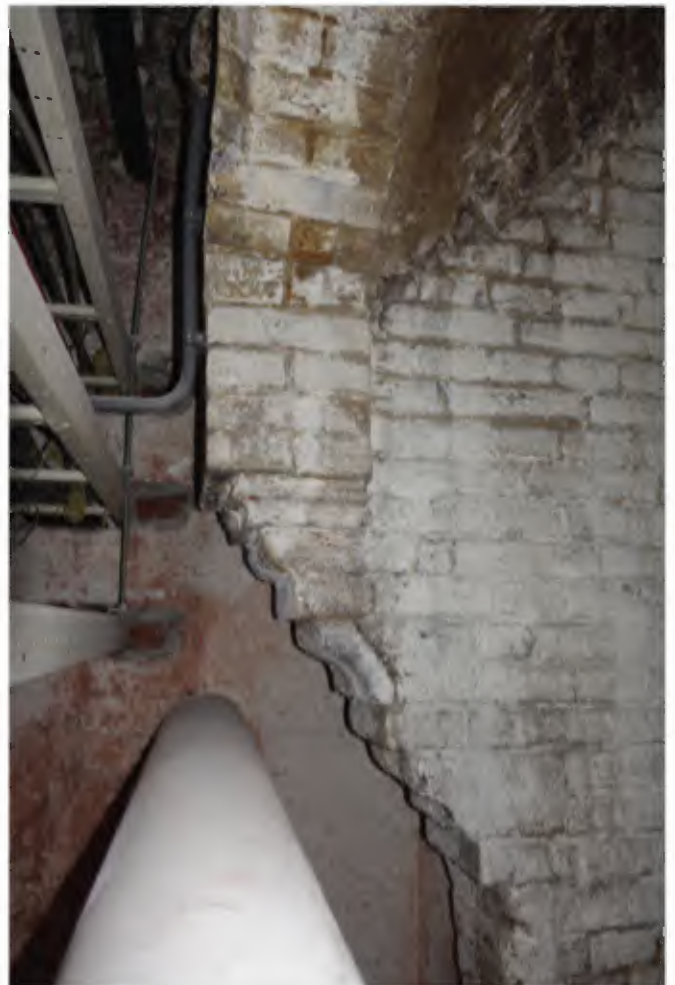
Plattegrond: Souterrain

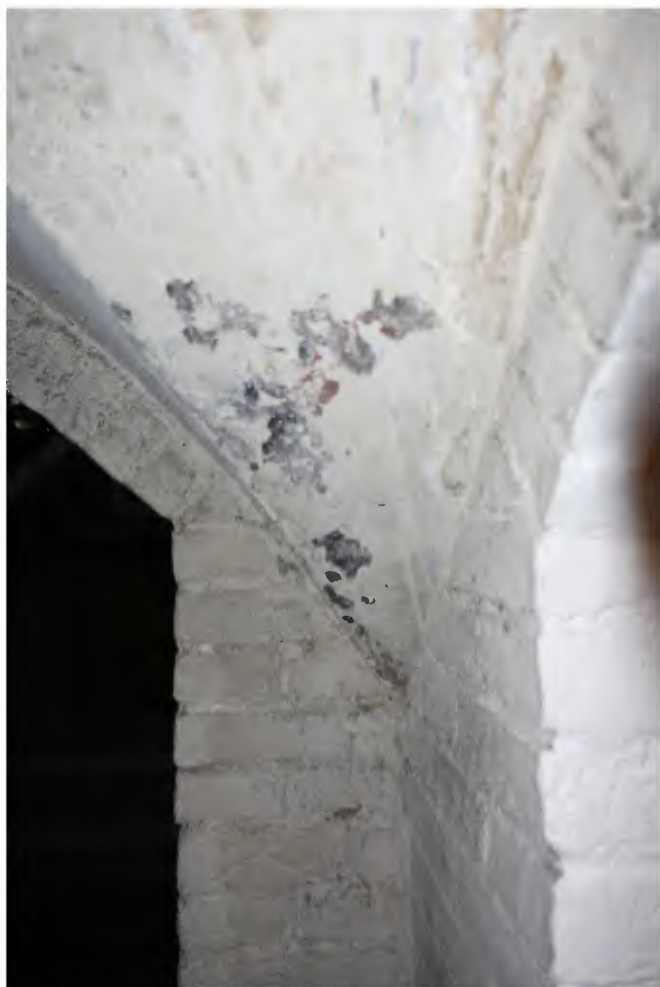
Ruimte: 10.1.b Wob (deel 01.14 rapport Hennis)

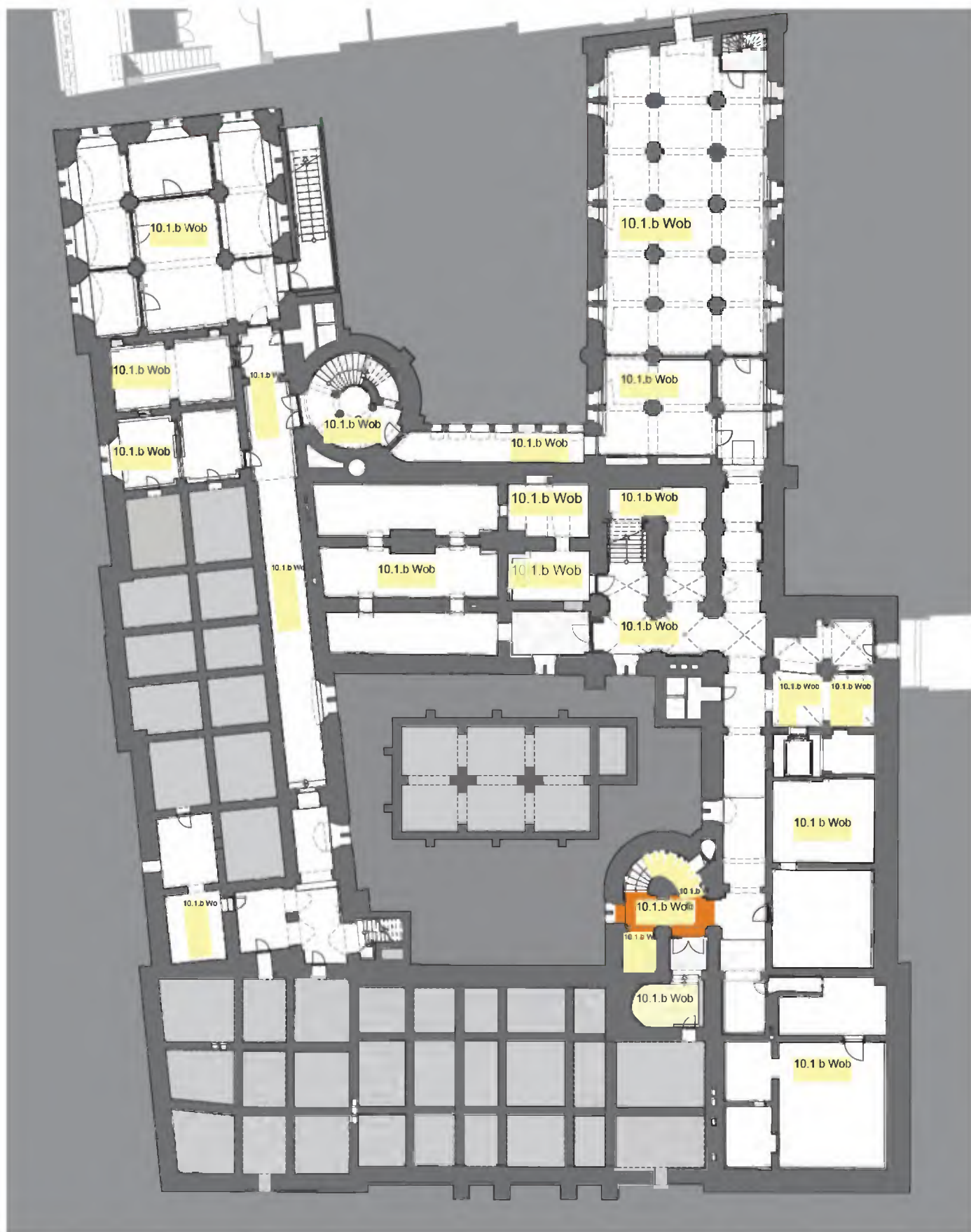
algemene indruk: opslagruimte

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	schoon metselwerk	deels gepleisterd	1881
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>	schoon metselwerk schouw	met profielstenen; roetaanslag schacht	1881
Vloer:	estrikken	geel en rood	1881
Plafond:	kruisgraatgewelf	gepleisterd	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:	leidingwerk en kabelgoten	in het zicht voor schouw langs	(1990)
Ramen:	enkel uitgevoerd	raam + kozijn vernieuwd; recenter luikje onder venster	1990
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:			
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

(...) datering
onzeker

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (deel 01.39 rapport Hennis)

algemene indruk: deel van trappenhuis

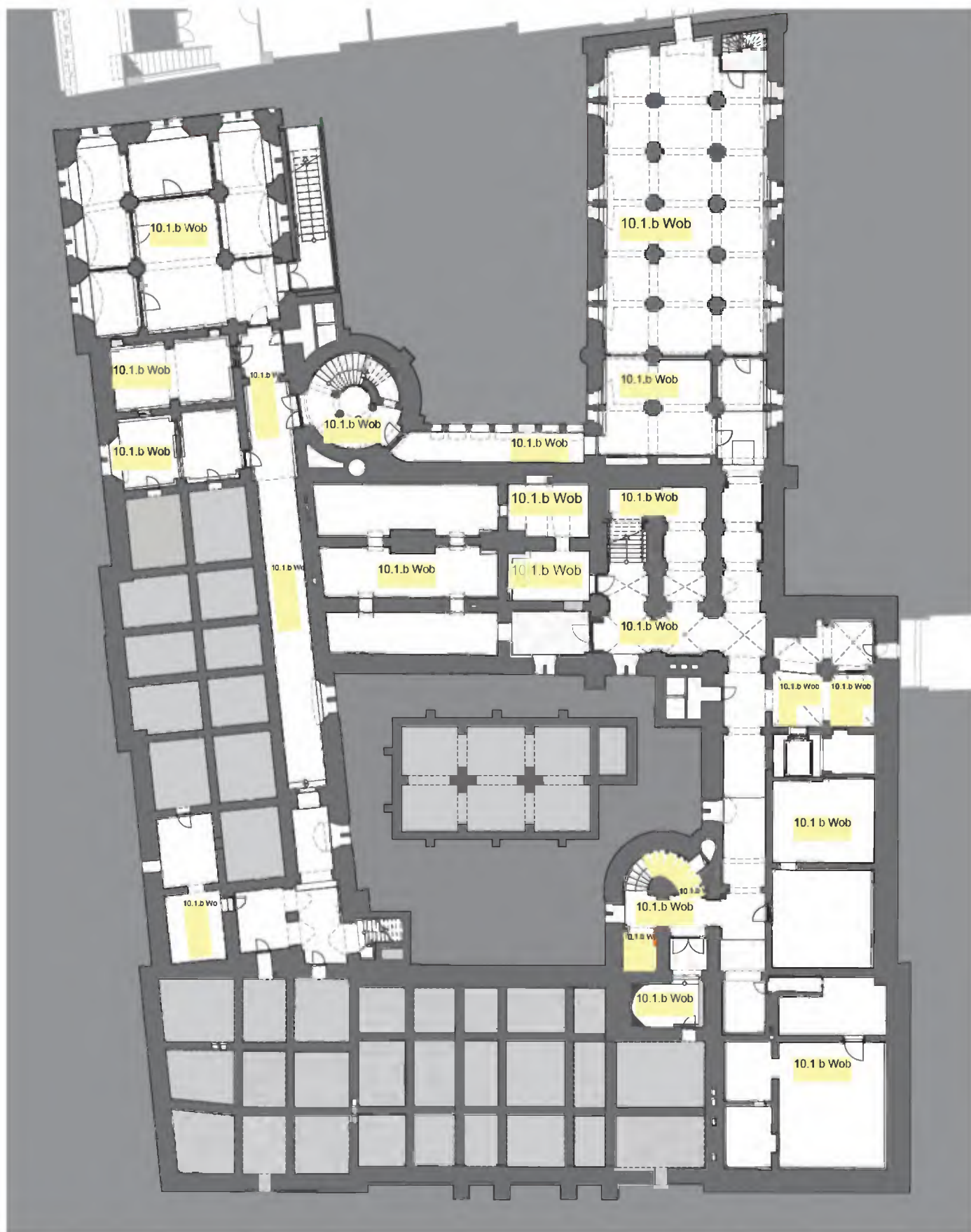
	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	schoon metselwerk	deels pleisterwerk; deels sauswerk	1881
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	estrikken	geel en rood	1881
Plafond:	kruisgraatgewelf	gepleisterd	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:			
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:	kastdeurtje eiken		(1881)
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

(...) datering
onzeker

10.1.b Wob

10.1.b Wob

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (deel 01.39b rapport Hennis)

algemene indruk: opslagruimte (Geen afbeeldingen)

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	schoon metselwerk	boog oud metselwerk; nieuwer metselwerk boven boog	1881
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			1881
Vloer:	estrikken	geel en rood	1881
Plafond:	onderzijde trap	traptreden hardsteen	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:			
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:	houten deur	opgeklampt deur met kraaldelen; kozijn hout; dorpel hardsteen	1881
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (deel 01.39b rapport Hennis)

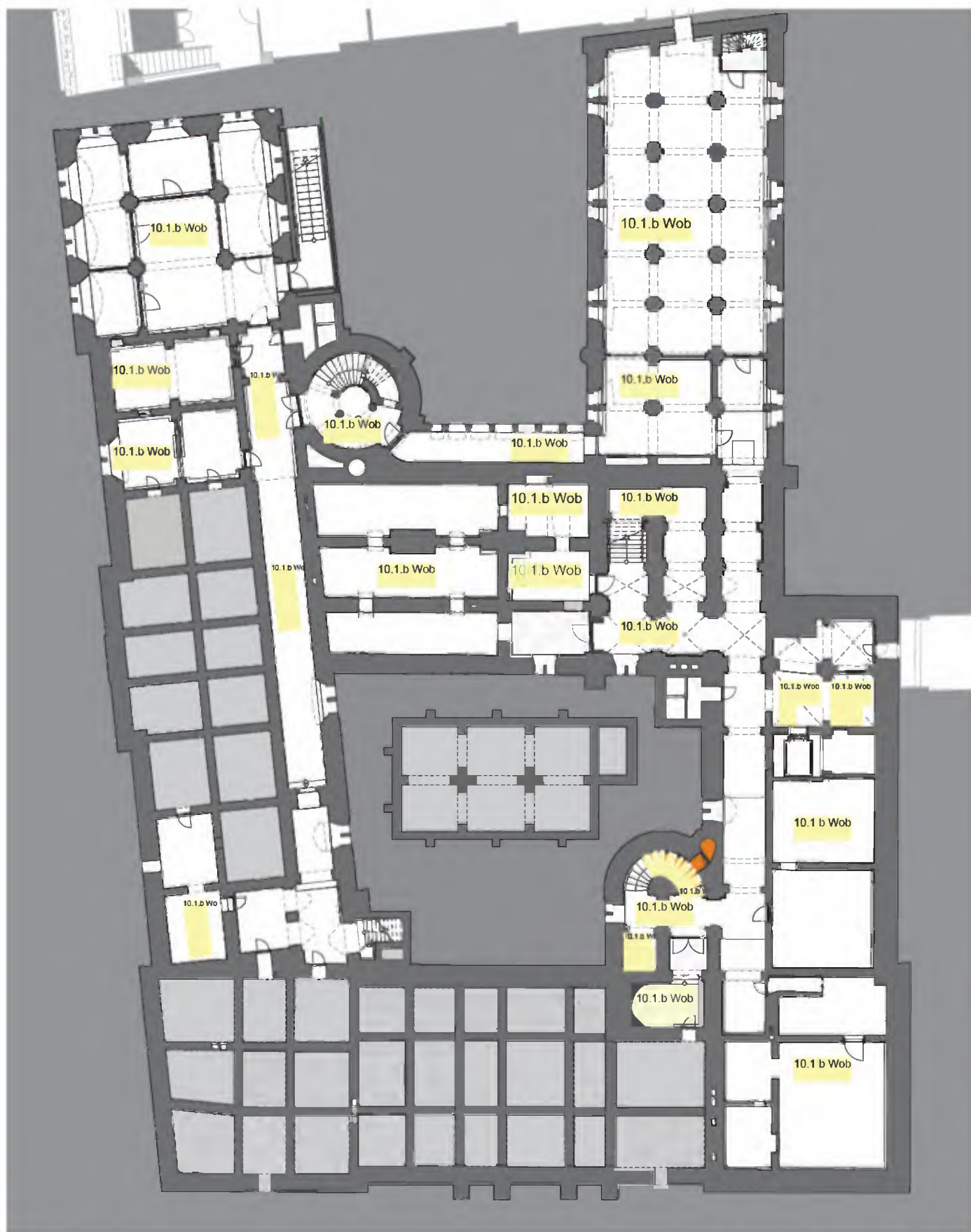
algemene indruk: opslagruimte

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	schoon metselwerk	10.1.b Wob	1881
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			1881
Vloer:	estrikken	geel en rood	1881
	straatwerk	trapje metselwerk	1881
Plafond:	gewelf	schoon metselwerk; deels met sauswerk	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:			
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:	houten deur	dubbele deur	1990
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

10.1.b Wob

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

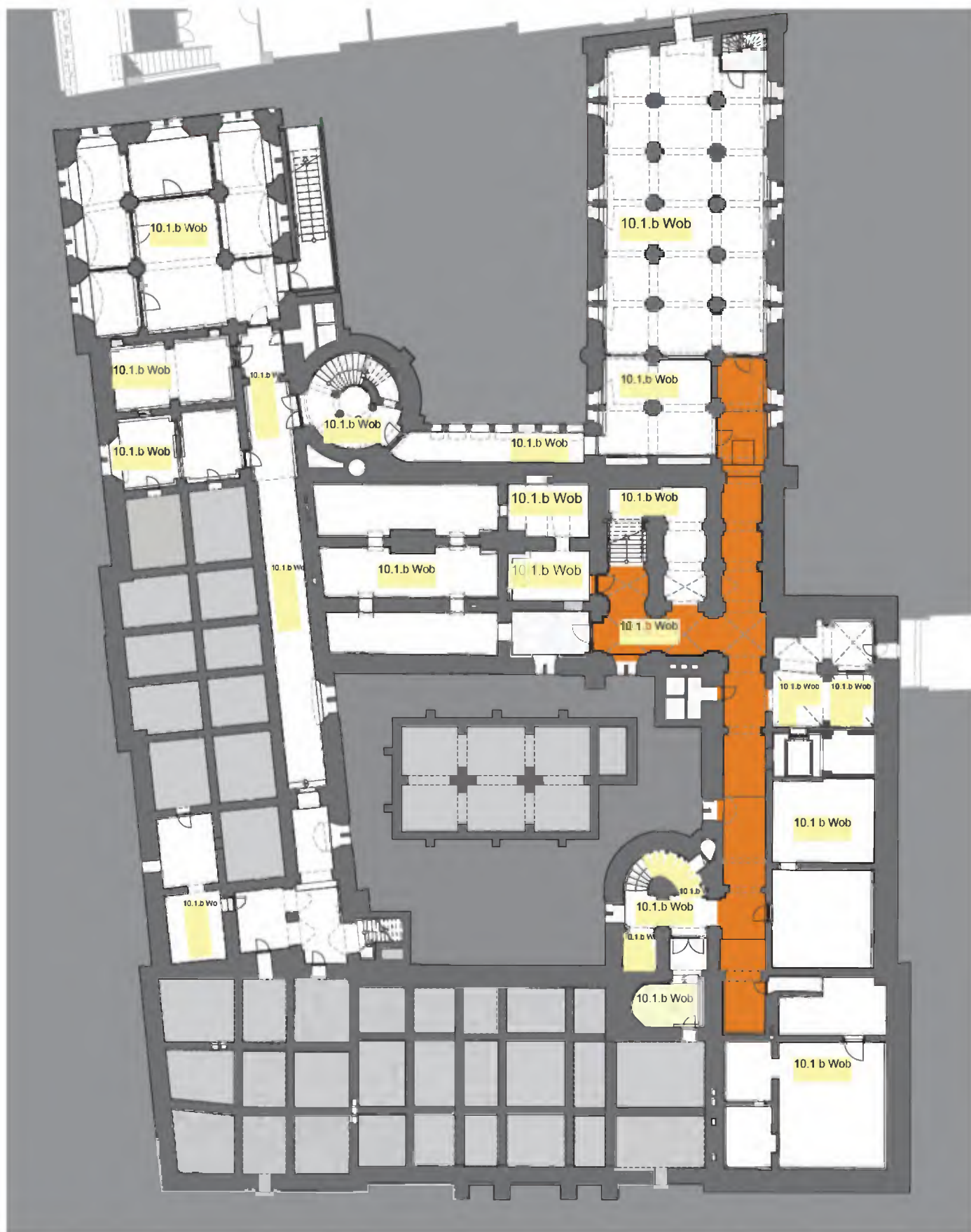
Ruimte: 10.1.b Wob (deel 01.39 rapport Hennis)

algemene indruk: opslagruimte

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	schoon metselwerk	plint met pleisterwerk; sauswerk; 10.1.b Wob (metselwerk)	1881
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			1881
Vloer:	straatwerk	trapje metselwerk	1881
Plafond:	hardsteen	onderzijde hardstenen treden	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:			
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:	stalen luik	10.1.b Wob	1935
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (deel 01.12a - b en 01.27 rapport Hennis)

algemene indruk: gangruimte

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	deels schoon, deels gepleisterd en deels sauswerk	1881
	uitmonstering	kleurtrappen en blootleggingen	1990
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:			
	estrikken	geel en rood (deel vloer voor 10.1.b Wob)	1881
	zandcement	(deel vloer voor 10.1.b Wob)	1961-1988
	tegels	dubbel hard gebakken tegels wit + border zwart; deels aangesmeerd	1990
Plafond:			
	deels gewelf	gepleisterd	1881
	deels troggewelf		1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:	enkel uitgevoerd	decoratieve tegels (blauw bladmotief, trellis motief); 1 venster: rechter raam met draadglas, linker raam doorvoer ventilatie	1881
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:			
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

10.1.b Wob

10.1.b Wob

10.1.b Wob

10.1.b Wob

10.1.b Wob

10.1.b Wob

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

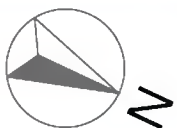
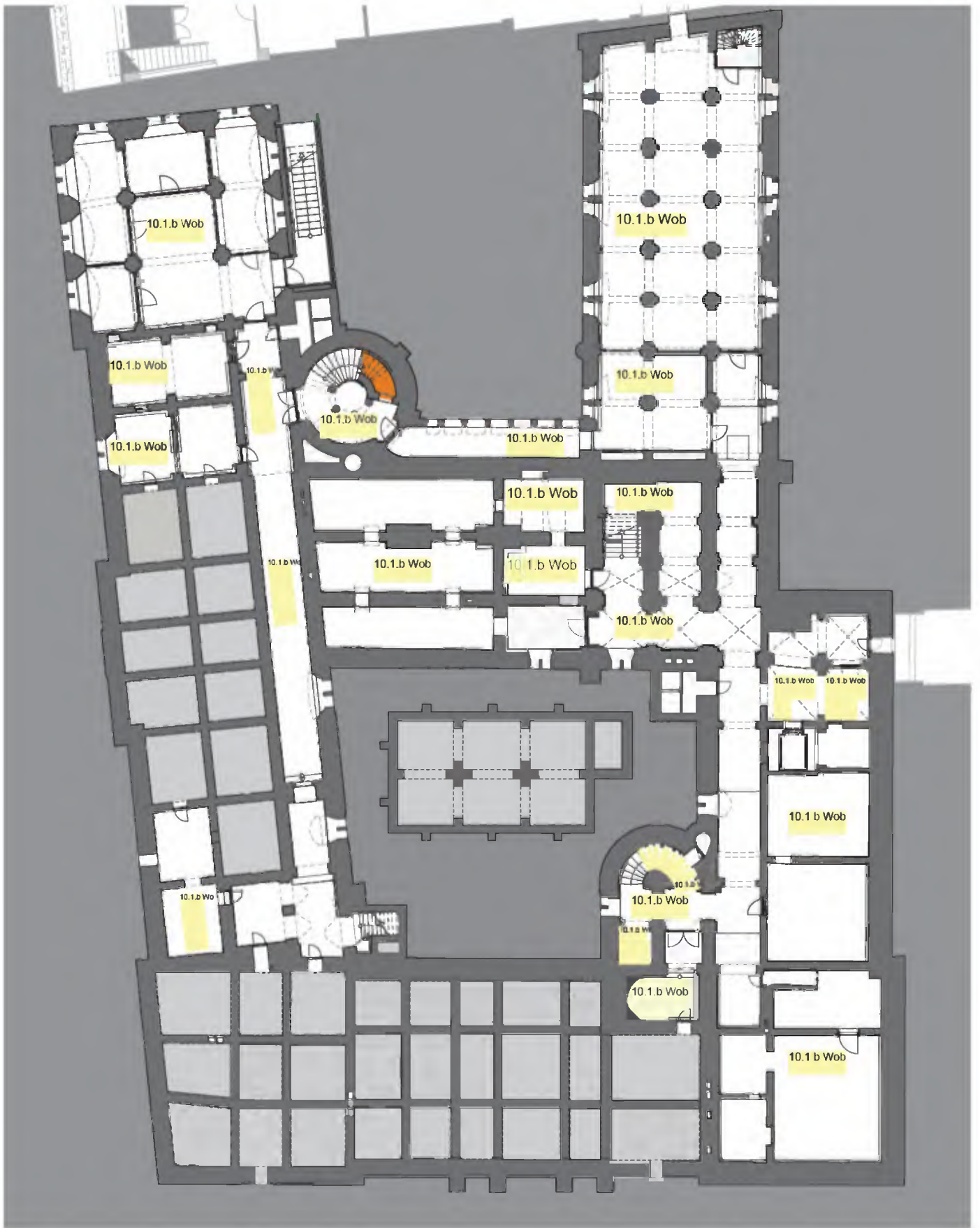
Ruimte: 10.1.b Wob (01.10a rapport Hennis)

algemene indruk: opslagruimte

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	deels schoon, deels gepleisterd en deels sauswerk	1881
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	estrikken	geel en rood	1881
Plafond:	gewelf	gepleisterd	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:	enkel uitgevoerd	hardstenen kozijnen; dichtgezet met keramisch plaatmateriaal; afzaat met witte tegels	1881
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:	1 deur	met glas voorzien van matte folie	1881
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

10.1.b Wob

0 1 5 10m

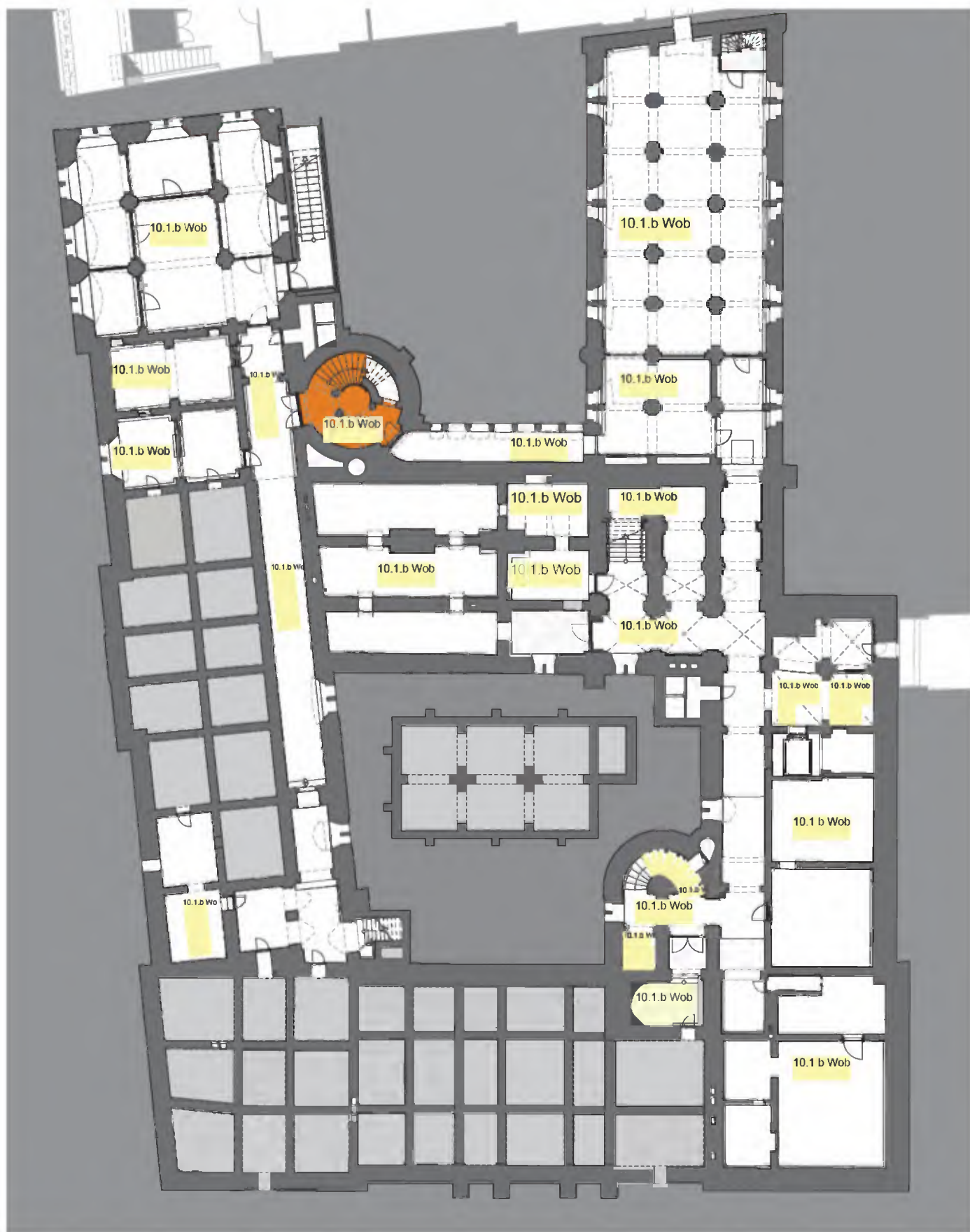
Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (deel 01.09 rapport Hennis)

algemene indruk: opslagruimte met aanzetstenen en consoles

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	gepleisterd	1881
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	estrikken	geel	1881
Plafond:	hardsteen	onderzijde hardstenen treden	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:			
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:			
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (deel 01.21 rapport Hennis)

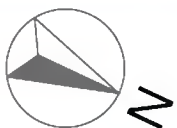
algemene indruk: trappenhuis; historisch gave ruimte

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	trap	hardstenen trap gefrijnd; hardstenen kolommen , voluten en consoles deels gefrijnd	1881
	pleisterwerk	blokken zichtbaar door pleisterwerk	
	leuning trap	balustrade met bruin geschilderde handlijst	1881
	leuning trap	recente gesmeed ijzeren leuning op 3 bevestigingsplaten;	(1990)
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	terrazzo	veelkleurig vlak en zwarte border; t.p.v. kolommen wit marmer en Naamse steen	1881
Plafond:	hardsteen	onderzijde hardstenen treden	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:	3 ramen	kozijn zandsteen met hardstenen onderdorpel en glas-in-lood	1881
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:	dubbele deur	1 deur vernieuwd met knieren; draadglas achterzetraam	(1881)
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

(...) datering
onzeker

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

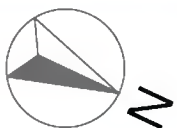
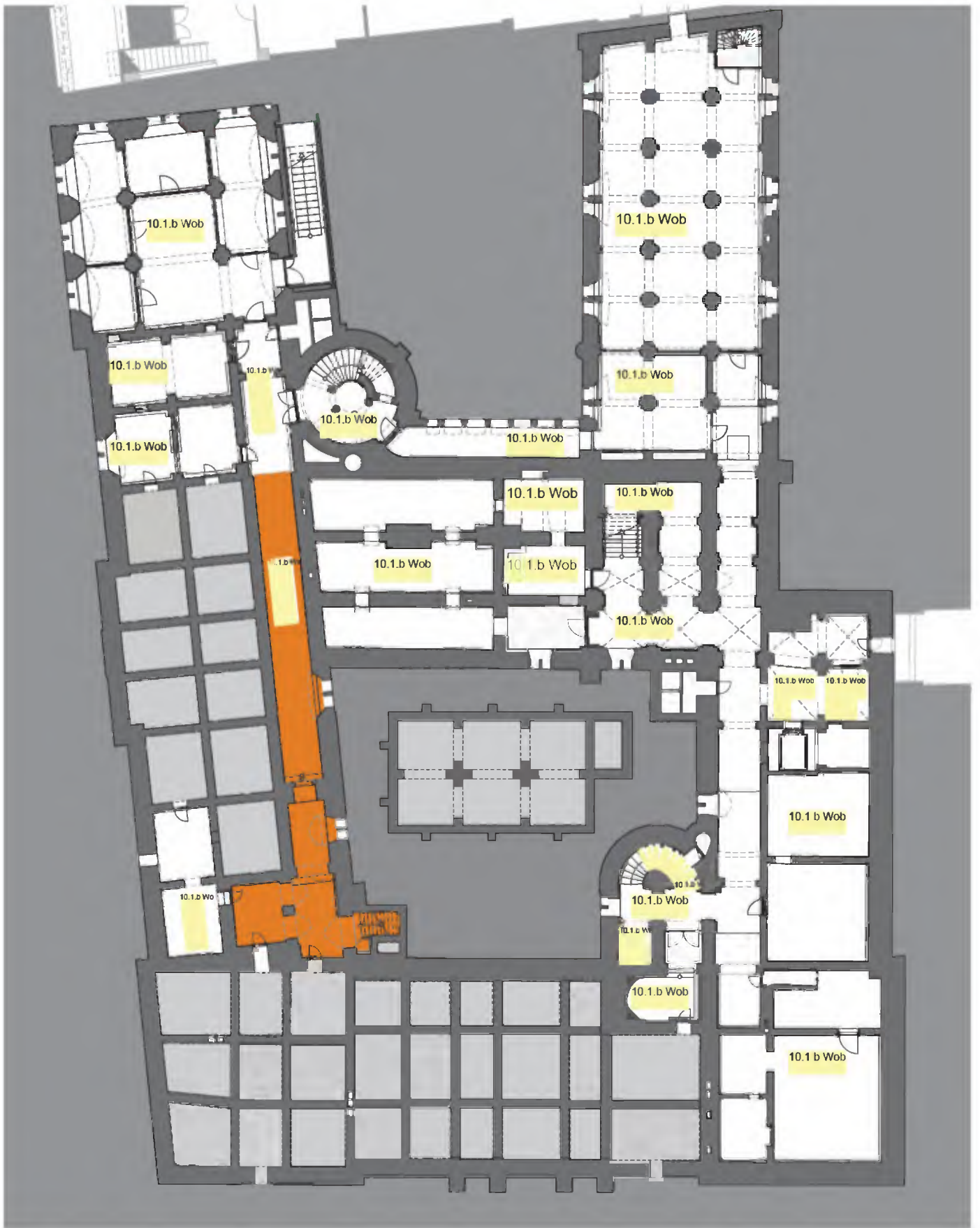
Ruimte: 10.1.b Wob (01.04 en deel 01.03 rapport Hennis)

algemene indruk: gangruimte

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	gepleisterd	1881
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			1881
Vloer:	estrikken	rood en geel	1881
Plafond:	gemetseld gewelf	gepleisterd	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:			
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:	dubbele deur	1 deur vernieuwd met knieren; draadglas achterzetraam	1881
	3 deuren		1881 en 1990
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

10.1.b Wob

0 1 5 10m

Plattegrond: Souterrain

Ruimte: 10.1.b Wob (01.04 en deel 01.03 rapport Hennis)

algemene indruk: gangruimte

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	schoon metselwerk	deels gepleisterd; deels schoon metselwerk bij trap van hardstenen treden; deels sauswerk; 10.1.b Wob	1881
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	estrikken	rood en geel	1881
	vinyl		(1990)
Plafond:	pleisterwerk	op gewelf en troggewelven	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:	dubbel raam	afzaat met witjes; 1 raam uitgevoerd als doorvoer ventilatie	1881
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:	buitendeur	houten deur eiken	1881
	deur	houten deur van kraaldelen	1881
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

(...) datering
onzeker

10.1.b Wob

10.1.b Wob

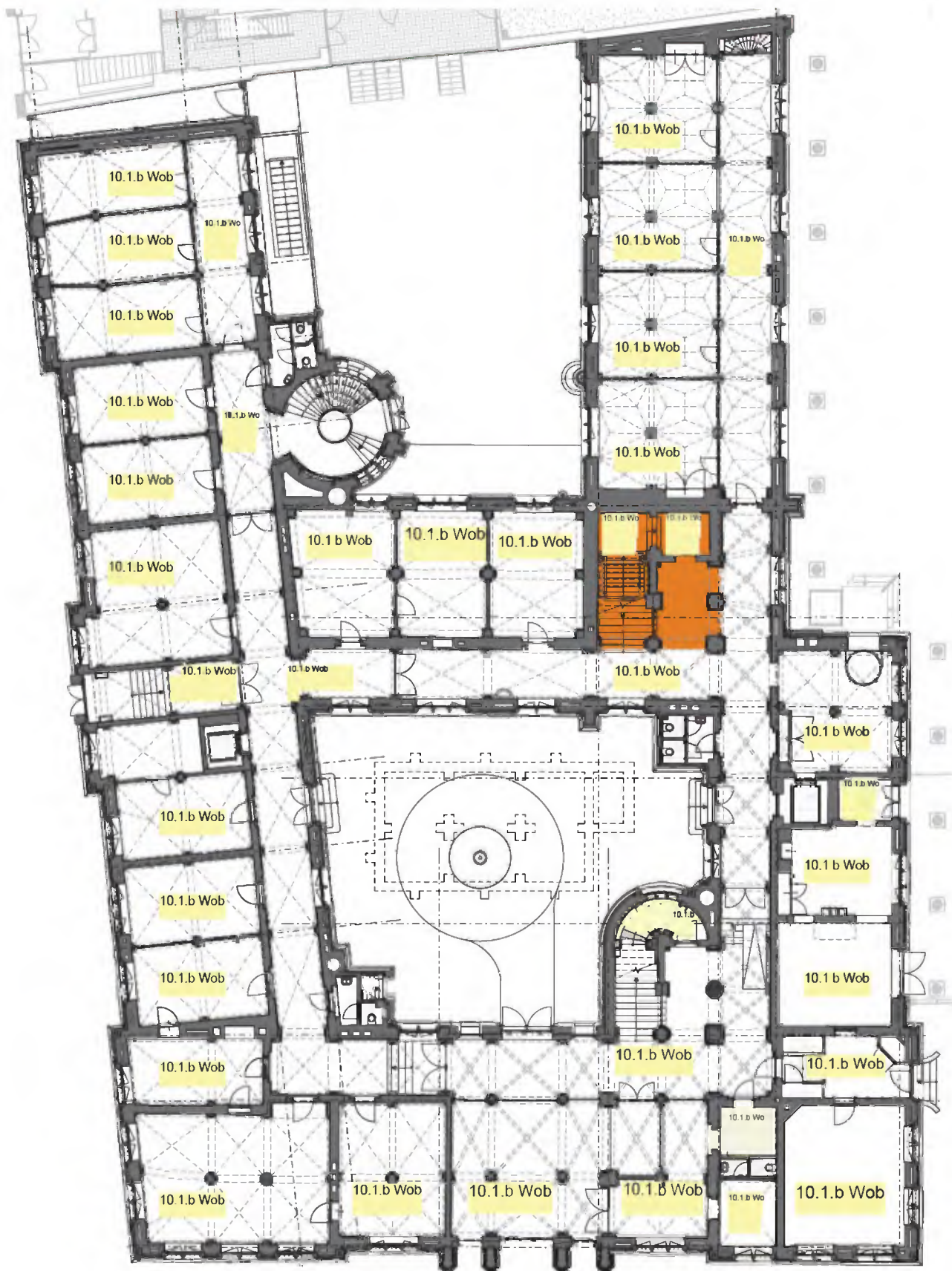

10.1.b Wob

10.1.b Wob

7. RUIMTEBOEK: TRAPPENHUIZEN

0 1 5 10m

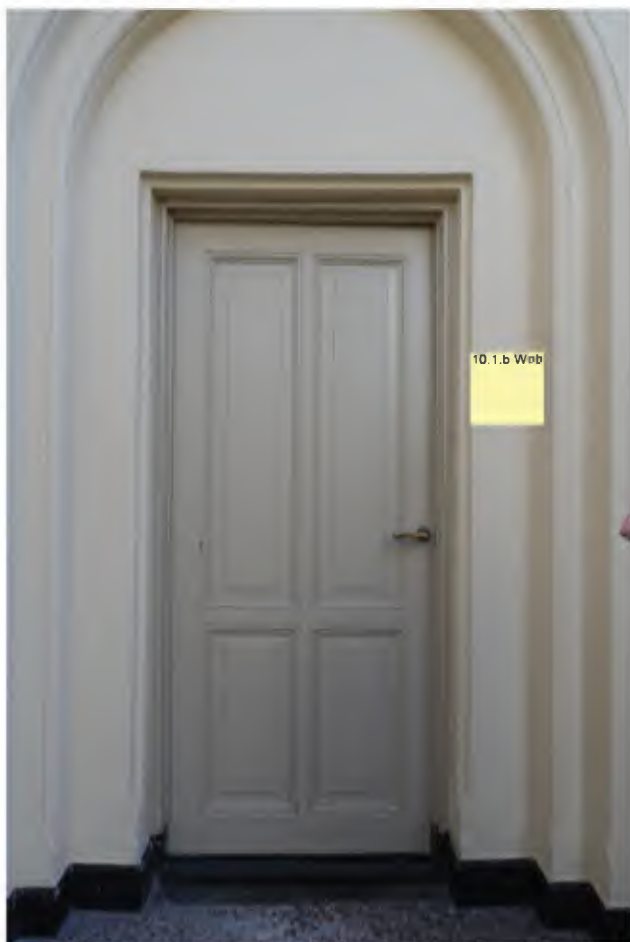
Plattegrond: Begane grond

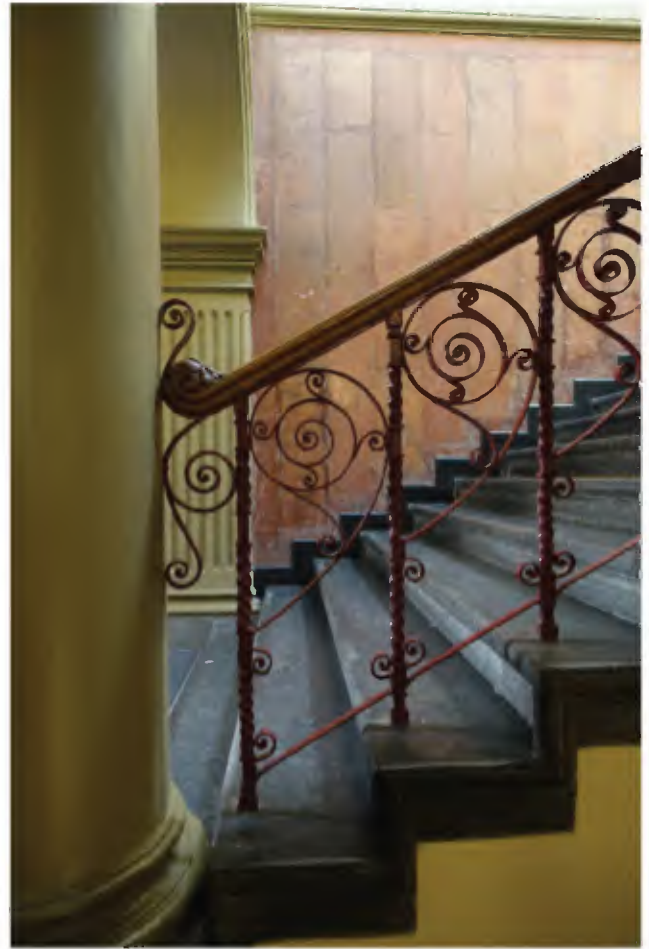
Ruimte: trap rechthoek (trap 21 rapport Hennis)

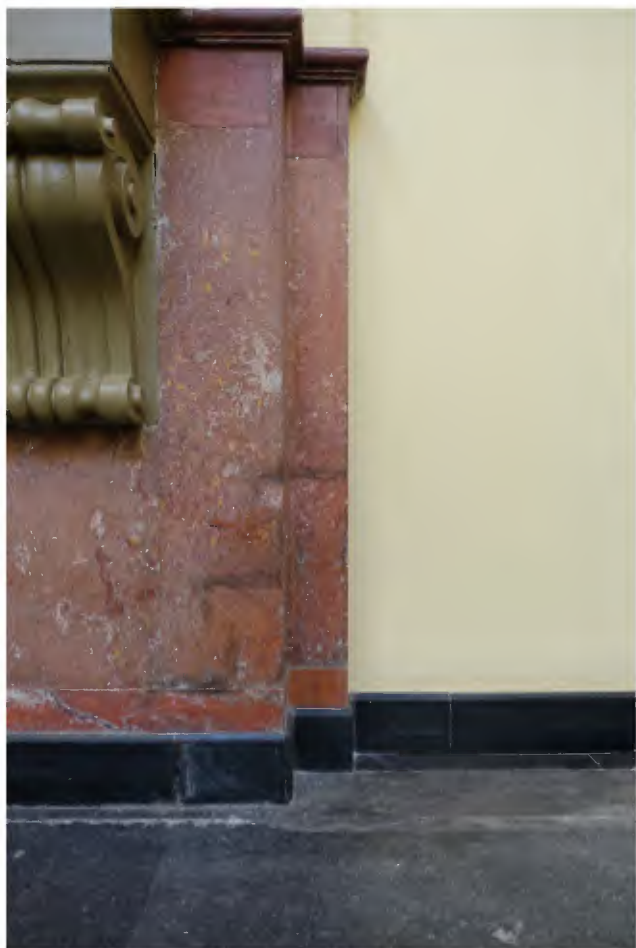
algemene indruk: trappenhuis; historisch gave ruimte

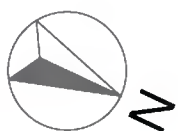
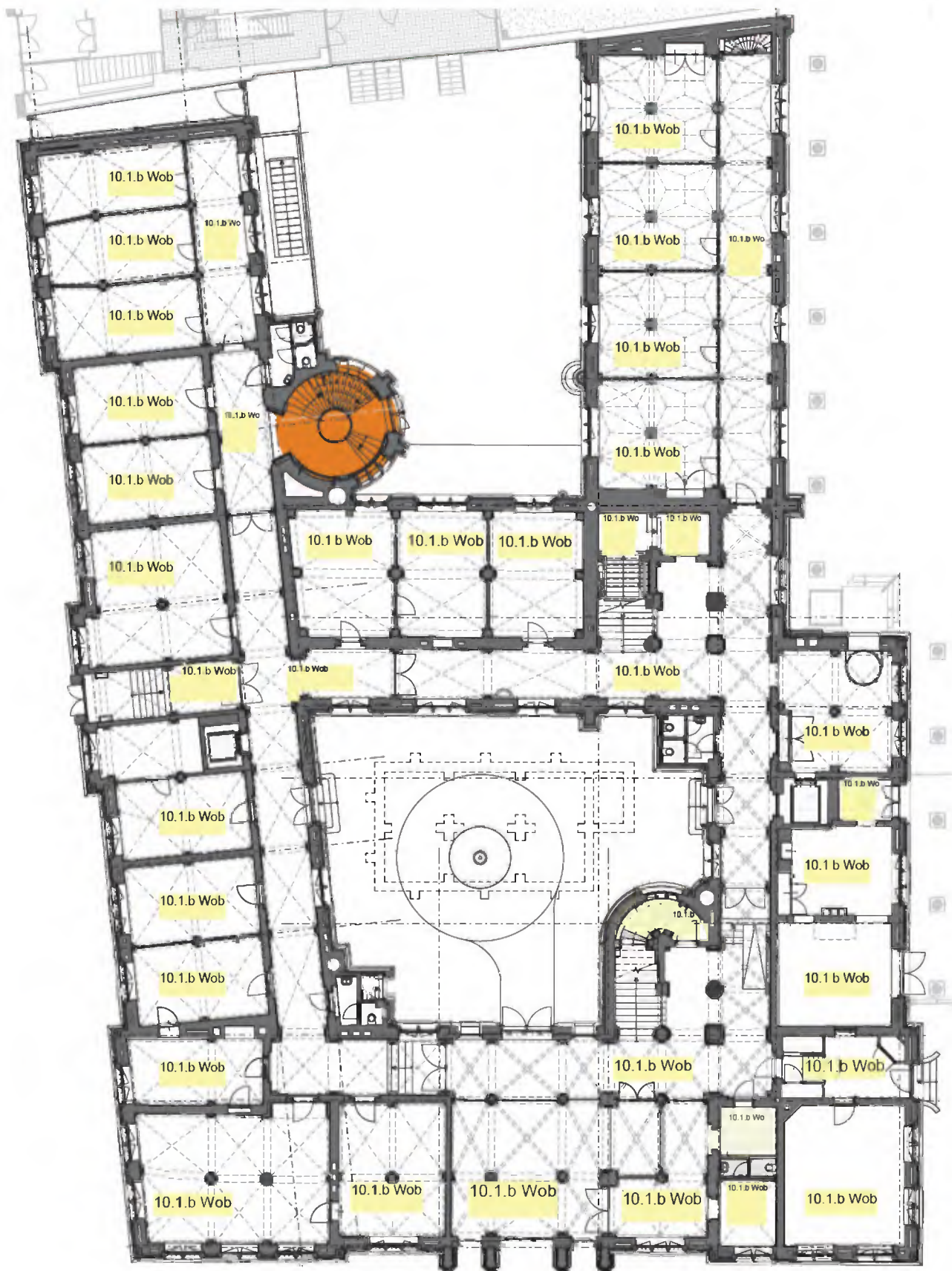
	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	trap	hardstenen traptreden; kolommen en pilasters met hardstenen basement en zandstenen kapiteel	1881
	metselwerk	gepleisterd	1881
	leuning en balustrade	smeedwerk geschilderd en koperen candelabera's	1881
	beeldhouwwerk	2 beelden van (gips, koper of brons?) ; console van natuursteen	1881
<i>plinten/lambris</i>	lambri	natuursteen; rode marmer; border groen marmer met meander; lijst groenige hardsteen	1881
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	terrazzo	veelkleurig vlak en zwarte border; t.p.v. kolommen wit marmer en Naamse steen	1881
Plafond:	stucwerk	samengesteld stergewelf met polychromie (1990); fries met provinciewapens	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:		kozijn zandsteen; glas-in-lood	1881
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:			
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

0 1 5 10m

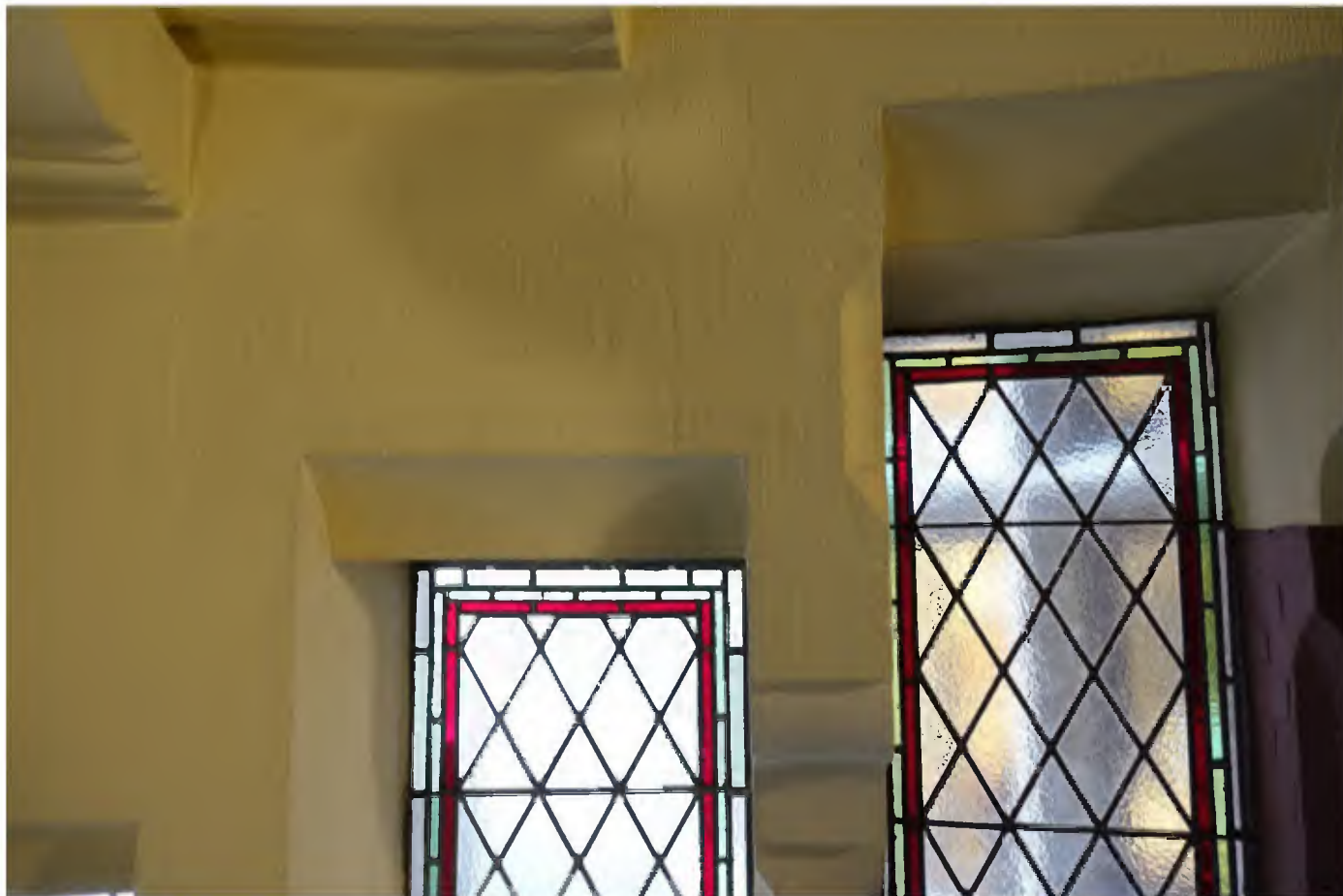
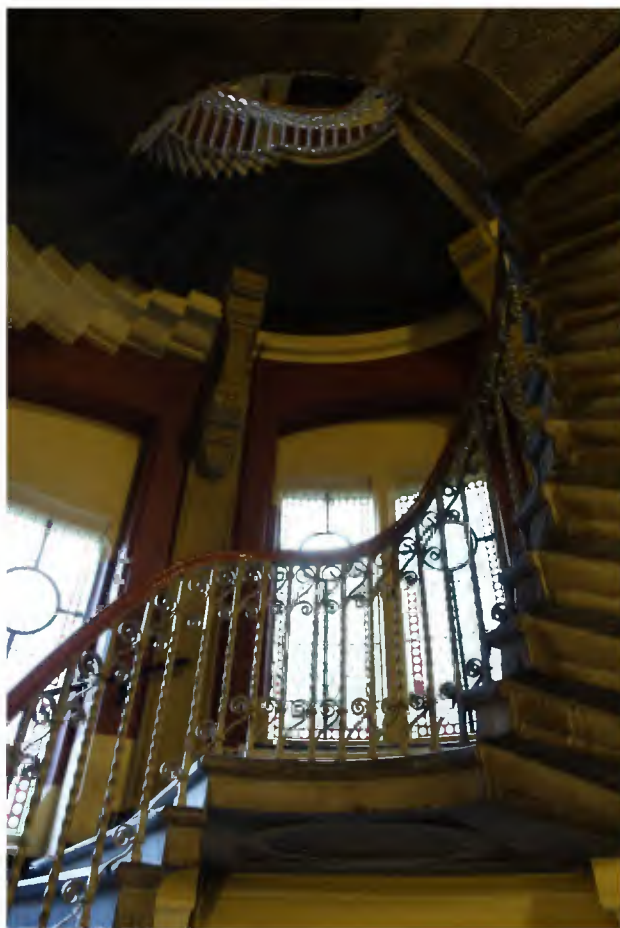
Plattegrond: Begane grond

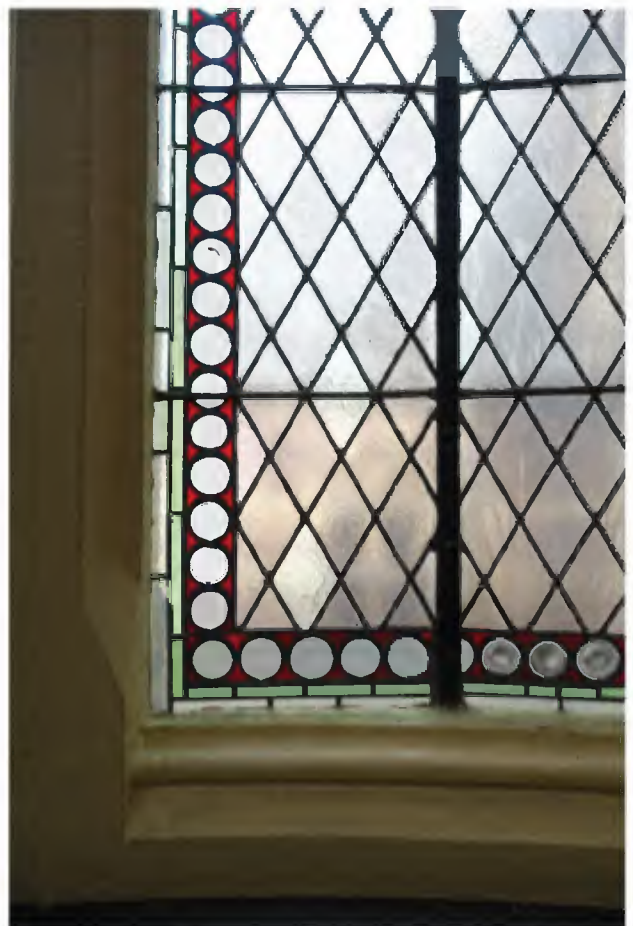
Ruimte: trap rond (trap 21 rapport Hennis)

algemene indruk: trappenhuis; historisch gave ruimte

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	trap	hardstenen trap en bordes gefrijnd; hardstenen kolommen voorzien van polychromie	1881
	metselwerk	deels gepleisterd blokken zichtbaar door pleisterwerk; deels gesausd	1881
	leuning en balustrade	smeedwerk geschilderd met houten handlijst	1881
	uitmonstering	kleurgebruik afwerkingen	1990
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	terrazzo	veelkleurig vlak en zwarte border; t.p.v. kolommen wit marmer en Naamse steen	1881
Plafond:	stucwerk	stergewelf met polychromie (1990);	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:	3 ramen	kozijn zandsteen met hardstenen onderdorpel en glas-in-lood	1881
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:	dubbele deur	naar binnenplaats	1881
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

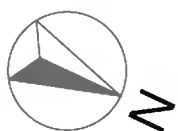
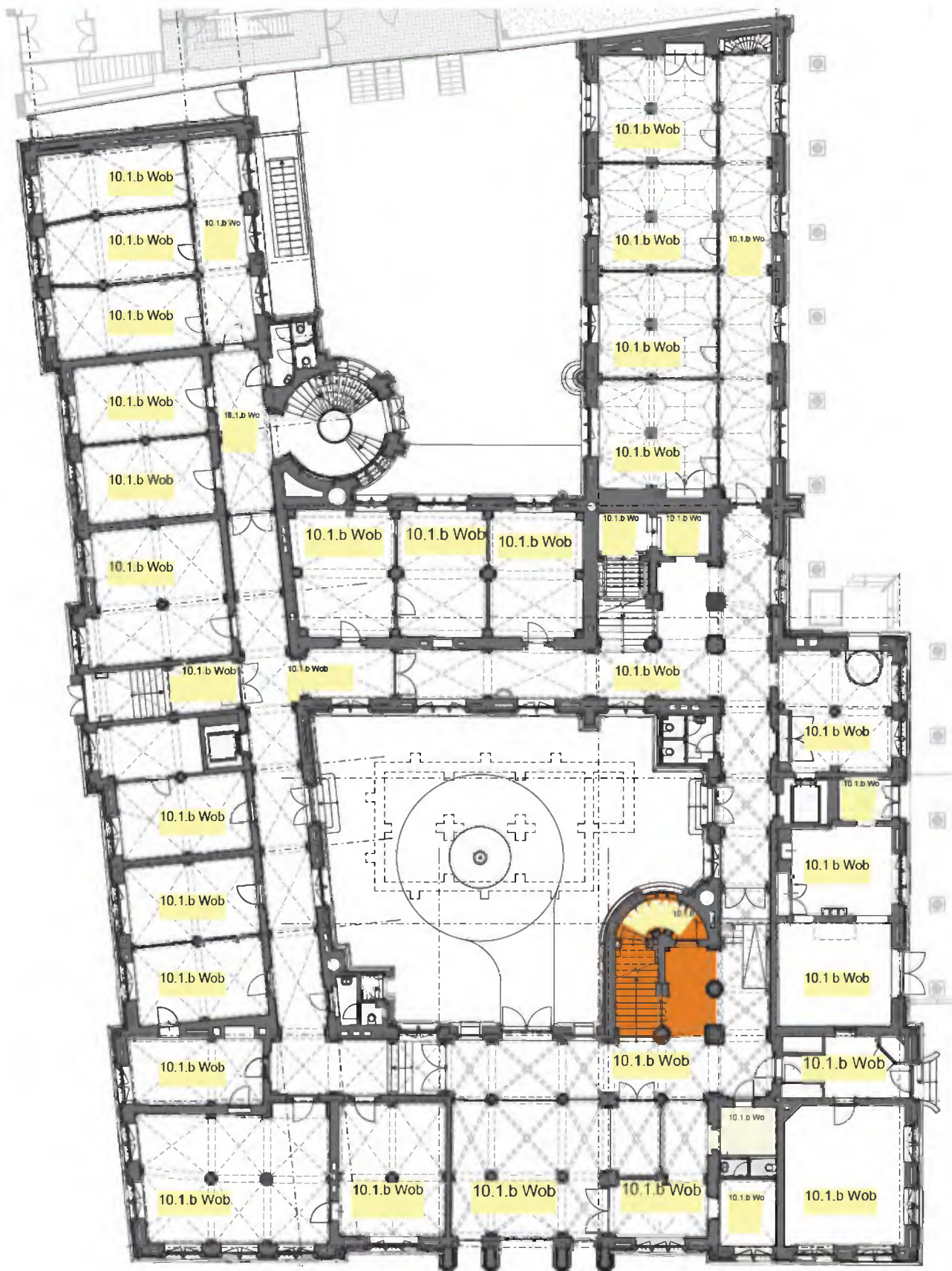

10.1.b Wob

0 1 5 10m

Plattegrond: Begane grond

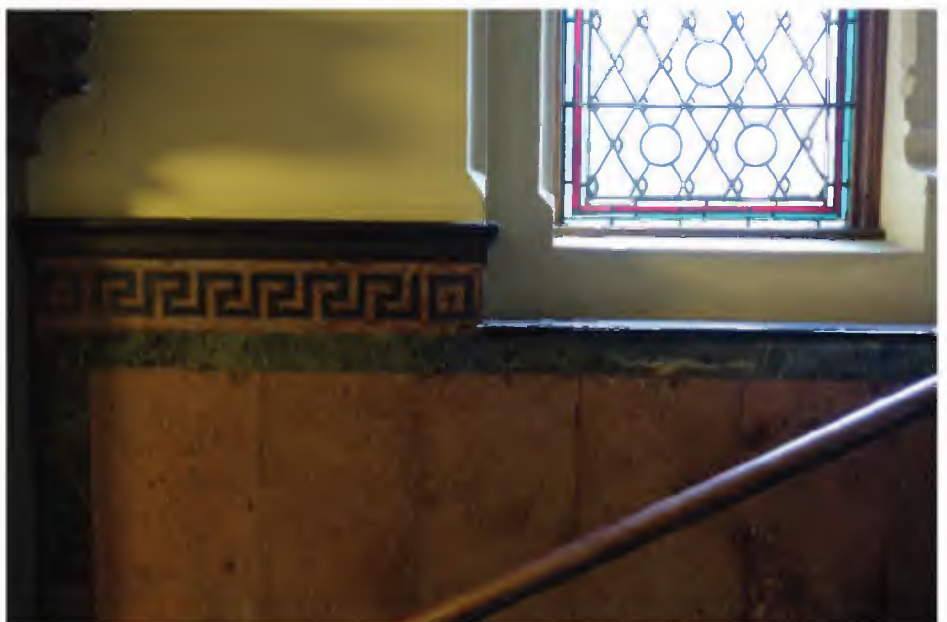
Ruimte: trap half rond (trap 39 rapport Hennis)

algemene indruk: trappenhuis; historisch gave ruimte

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	trap	hardstenen trap en bordes gefrijnd; hardstenen kolommen voorzien van polychromie	1881
	metselwerk	deels gepleisterd blokken zichtbaar door pleisterwerk; deels gesausd	1881
	leuning en balustrade	smeedwerk geschilderd met houten handlijst; bronzen trapleuning langs gevel	1881
	uitmonstering	kleurgebruik afwerkingen	1990
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	terrazzo	veelkleurig vlak en zwarte border; t.p.v. kolommen wit marmer en Naamse steen	1881
Plafond:	stucwerk	stergewelf en kruisribgewelf met polychromie (1990); onderzijde bordes beschilderd	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:	ramen	hardstenen kruiskozijn zandsteen met glas-in-lood; vensterbank naamse steen	1881
<i>achterzetramen</i>			
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:			
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

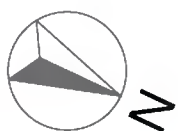
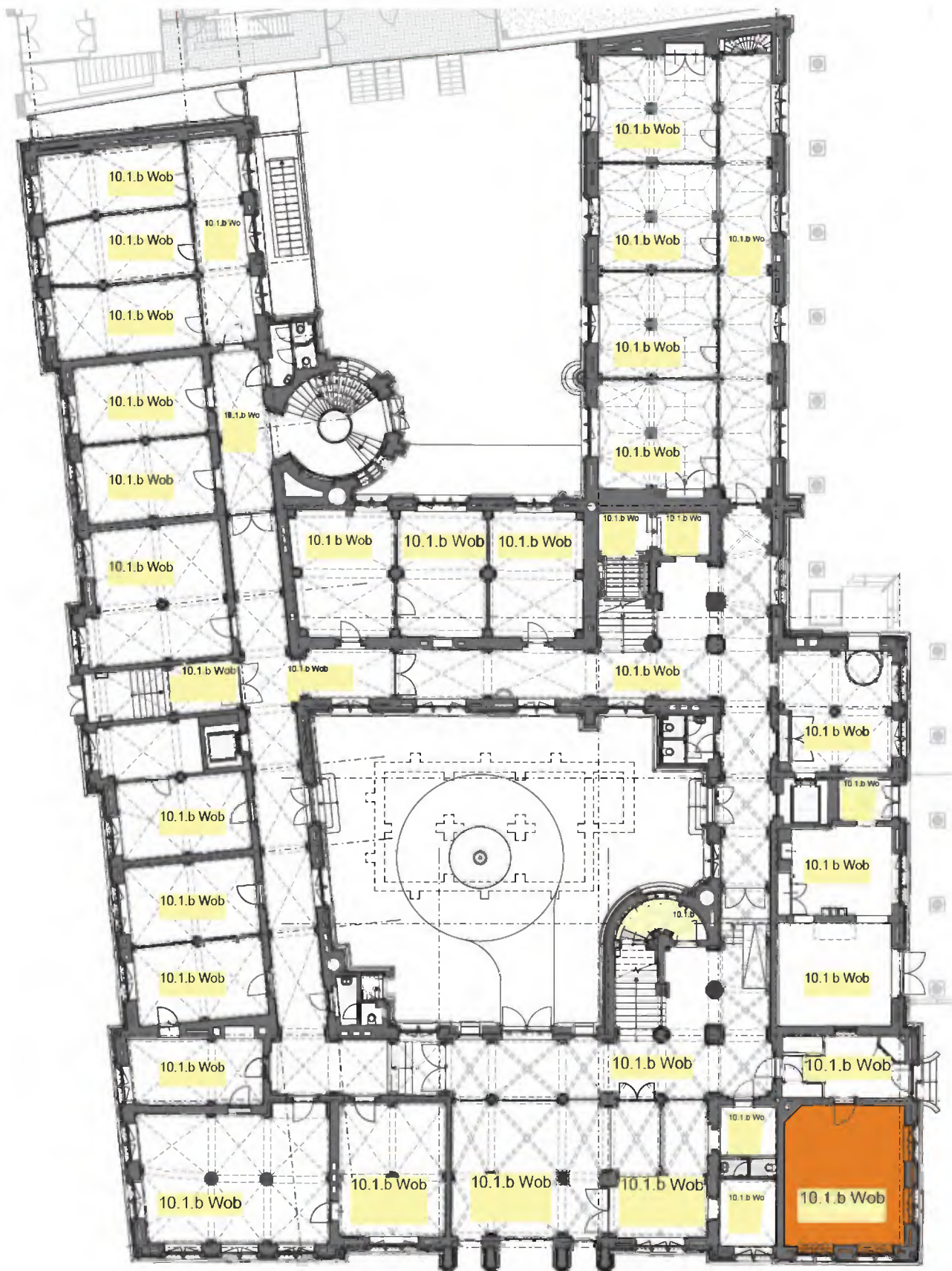

8. RUIMTEBOEK: BEGANE GROND

0 1 5 10m

Plattegrond: Begane grond

Ruimte: **10.1.b Wob** (0.45 rapport Hennis)

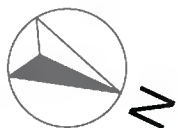
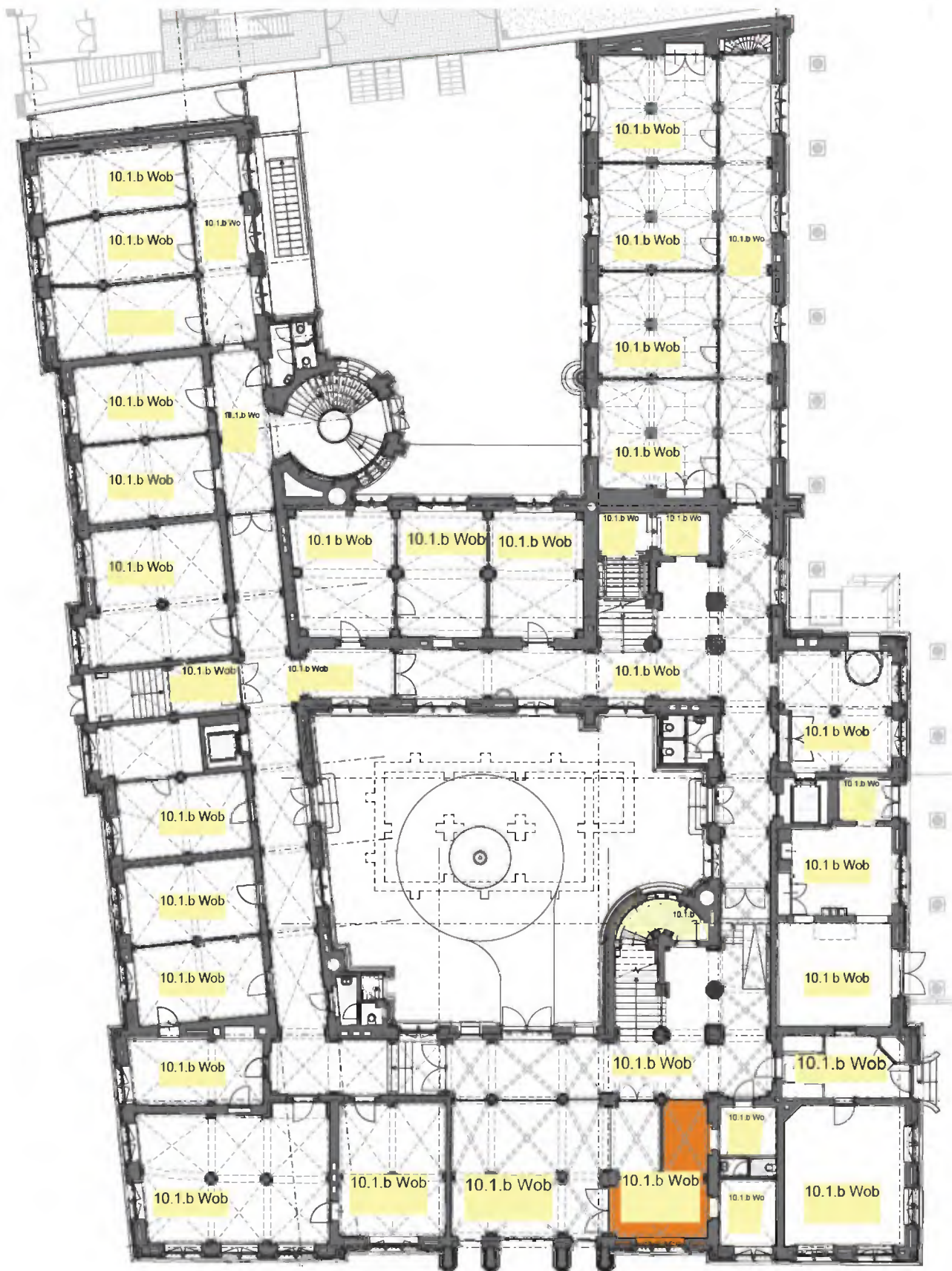
algemene indruk: kantoorruimte met historische elementen; vloer detoneert

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	stucwerk	
<i>plinten/lambris</i>	borstwering	houten borstwering met verlaagde vensterbank	1881
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	parket met tapijt	eiken border van strookjes met tapijt	1990
Plafond:	houten plafond	moer- en kinderbinten met vlakke velden; console 1 zijde moerbalk; geschilderd	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:	enkel uitgevoerd	smeedijzeren hekken buitenzijde	1881
<i>achterzetramen</i>	stalen ramen	10.1.b Wob	1990
<i>sluitboompjes</i>	8 V1		1881
Deuren:	deur	Amerikaans grenen met recent hang- en sluitwerk	1881
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

(....) datering
onzeker

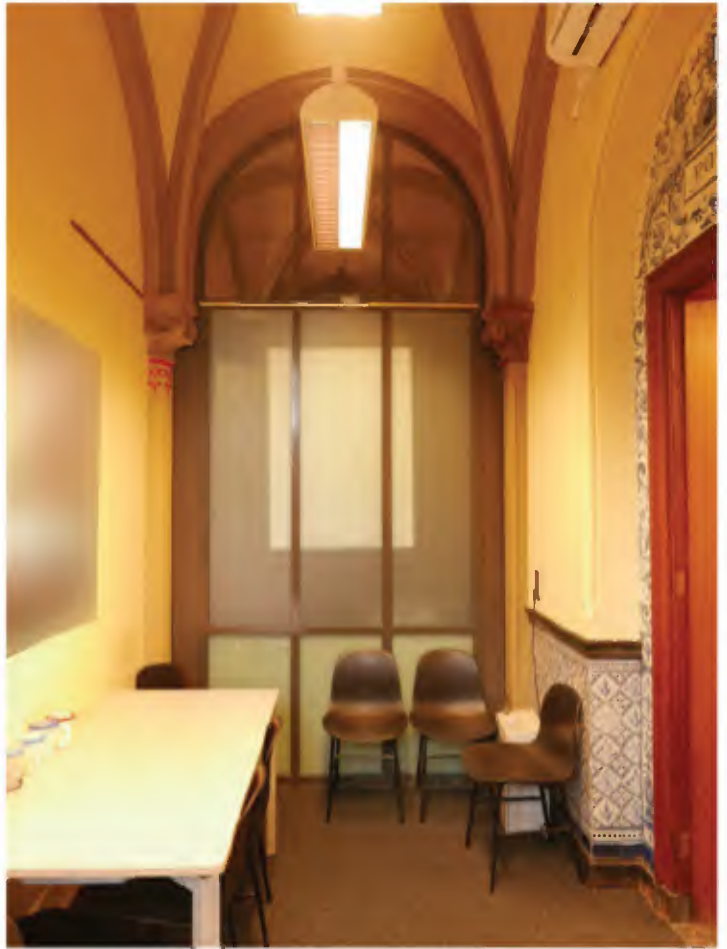
0 1 5 10m

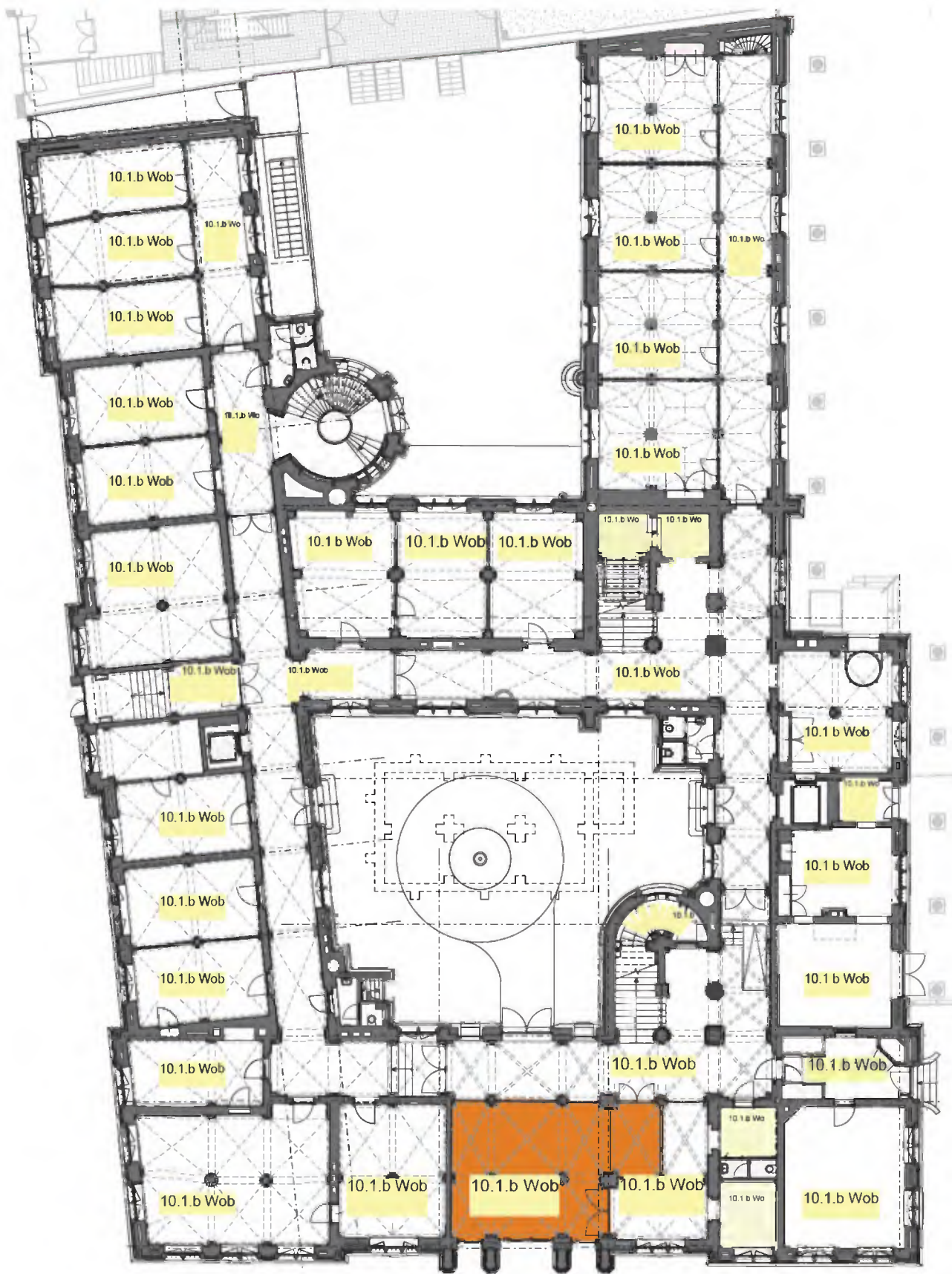
Plattegrond: Begane grond

Ruimte: 10.1.b Wob (deel van 0.02 rapport Hennis)

algemene indruk: kantoorruimte met historische elementen; vloer detoneert

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	wanden voorzien van pilasters met hardstenen basement en gestucte gordelbogen; gestuct	1881
	stalen pui	stalen puien geplaatst in de gordelbogen met (gematteerd) glas	1990
<i>plinten/lambris</i>	lambri	lambri van tegels	1881
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	tapijt		1990
Plafond:	kruisribgewelf	kruisribgewelf met stucwerk	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:	enkel uitgevoerd	smeedijzeren hekken buitenzijde	1881
<i>achterzetramen</i>	stalen ramen	10.1.b Wob	1990
<i>sluitboompjes</i>			
Deuren:	houten pui	reconstructie houten pui geplaatst (stalen hek aan de ruimtezijde)	1936-1960
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>			
<i>rozetten</i>			

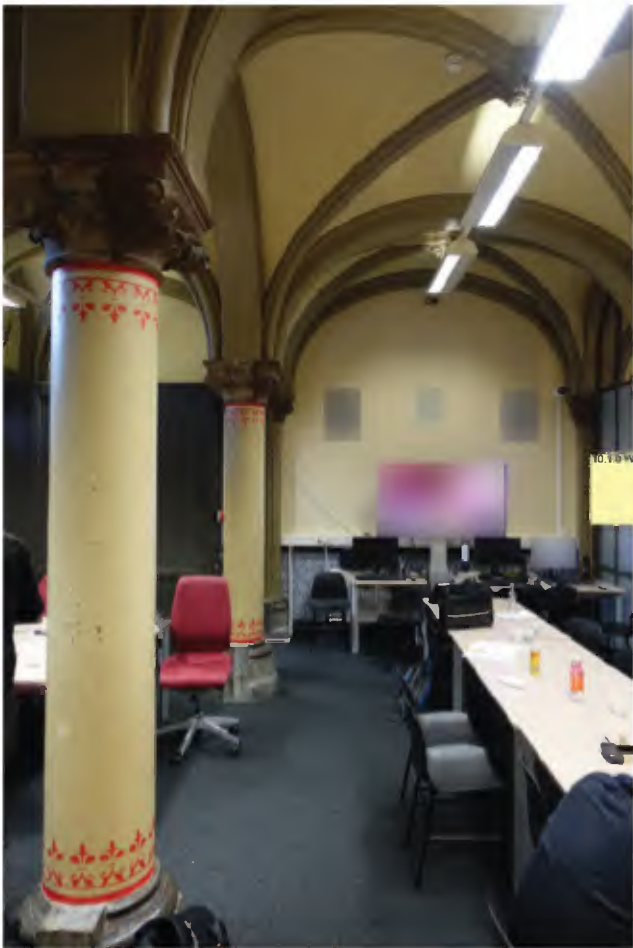
0 1 5 10m

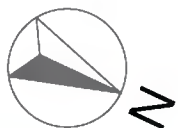
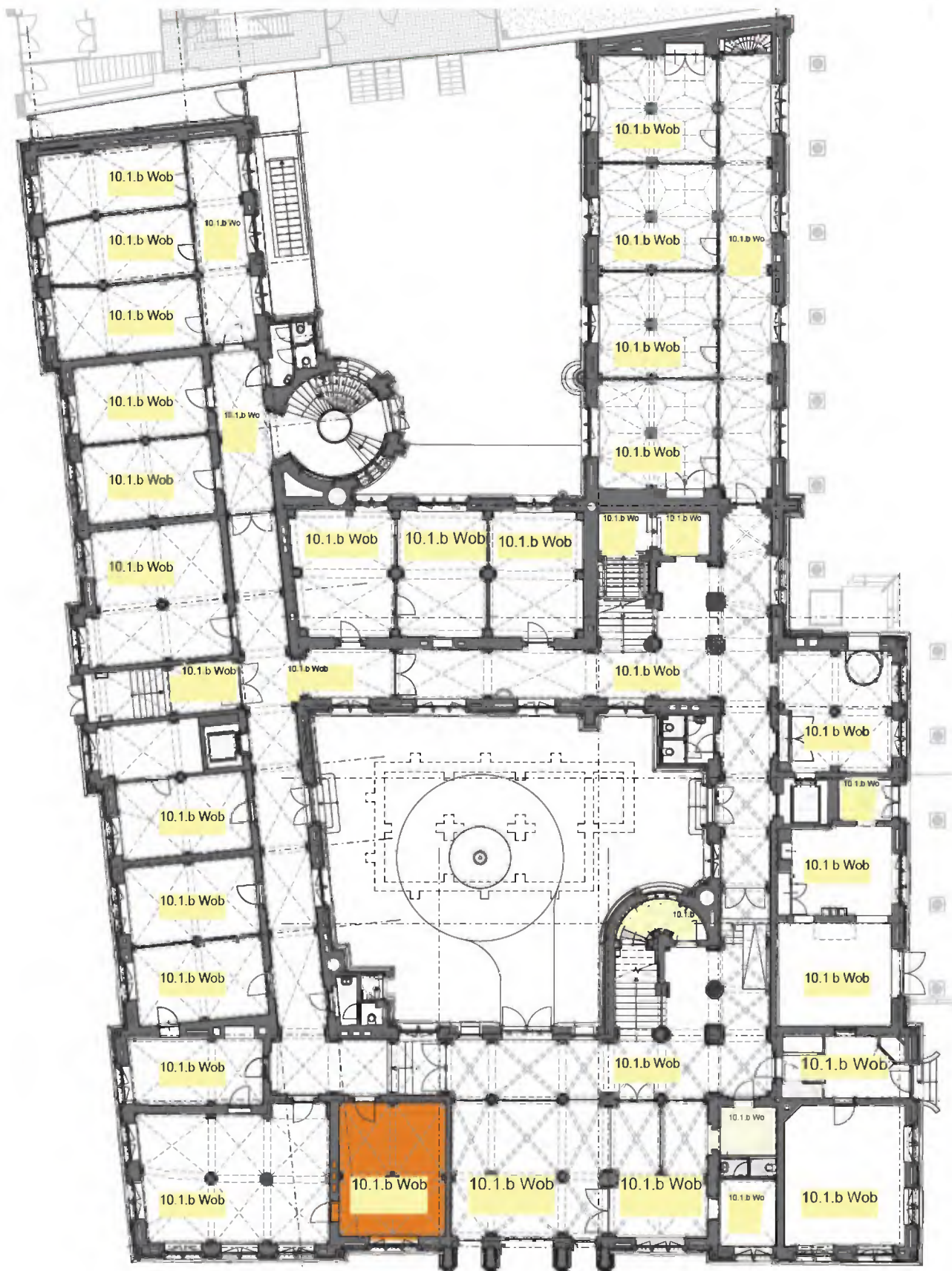
Plattegrond: Begane grond

Ruimte: **10.1.b Wob** (deel van 0.02 rapport Hennis)

algemene indruk: kantoorruimte met historische elementen

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	gestuct; wanden voorzien van pilasters met hardstenen basement en gestucte gordelbogen; zuilen voorzien van polychromie (gerestaureerd 1990)	1881
	stalen pui	stalen puien geplaatst in de gordelbogen met (gematteerd) glas	1990
<i>plinten/lambris schoorsteen</i>	lambri	lambri van tegels	1881
Vloer:	ondervloer	beton	1881; 1936-1948
	afwerking	tapijt op terrazzo uit 1881; 1936-1948 (datering ingreep waarbij de lager gelegen rijweg werd vervangen is onduidelijk)	1881; 1936-1948
Plafond:	kruisribgewelf	kruisribgewelf met stucwerk	1881
Vaste inrichting:	stalen sluis	stalen sluis met deur voorzien van glas bij entree buitengevel	1990
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:	enkel uitgevoerd	smeedijzeren hekken buitenzijde	1881
<i>achterzetramen sluitboompjes</i>	stalen ramen	10.1.b Wob	1990
Deuren:	houten pui	oorspronkelijke houten pui geplaatst	1936-1948
	entrepui	aan de binnenzijde plaat voorzien van zeefdruk	1881
<i>scharnieren deurkrukken rozetten</i>			

0 1 5 10m

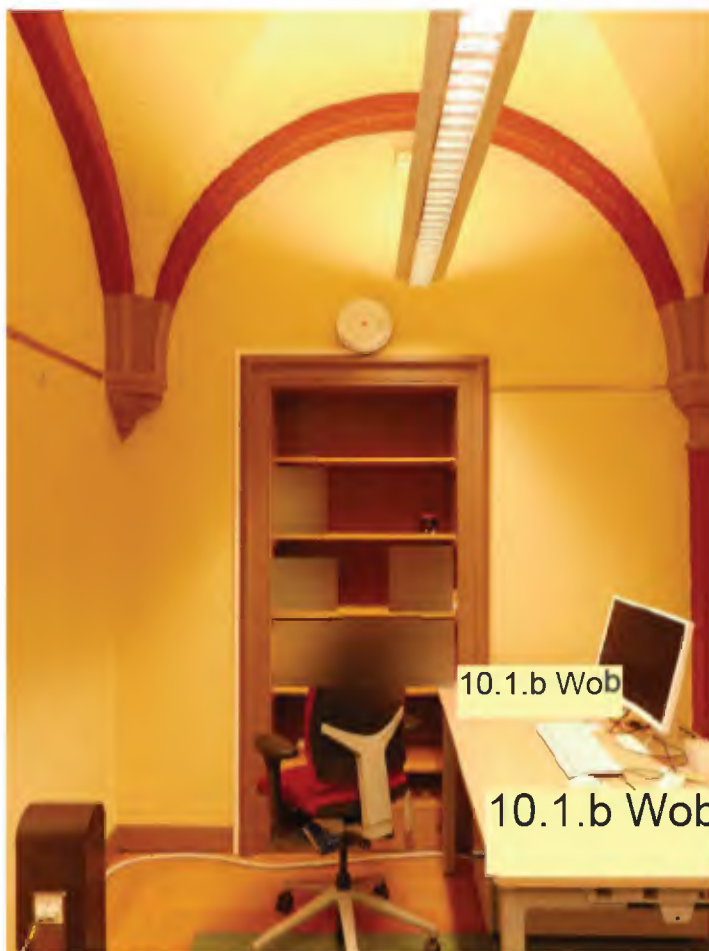
Plattegrond: Begane grond

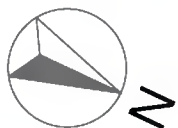
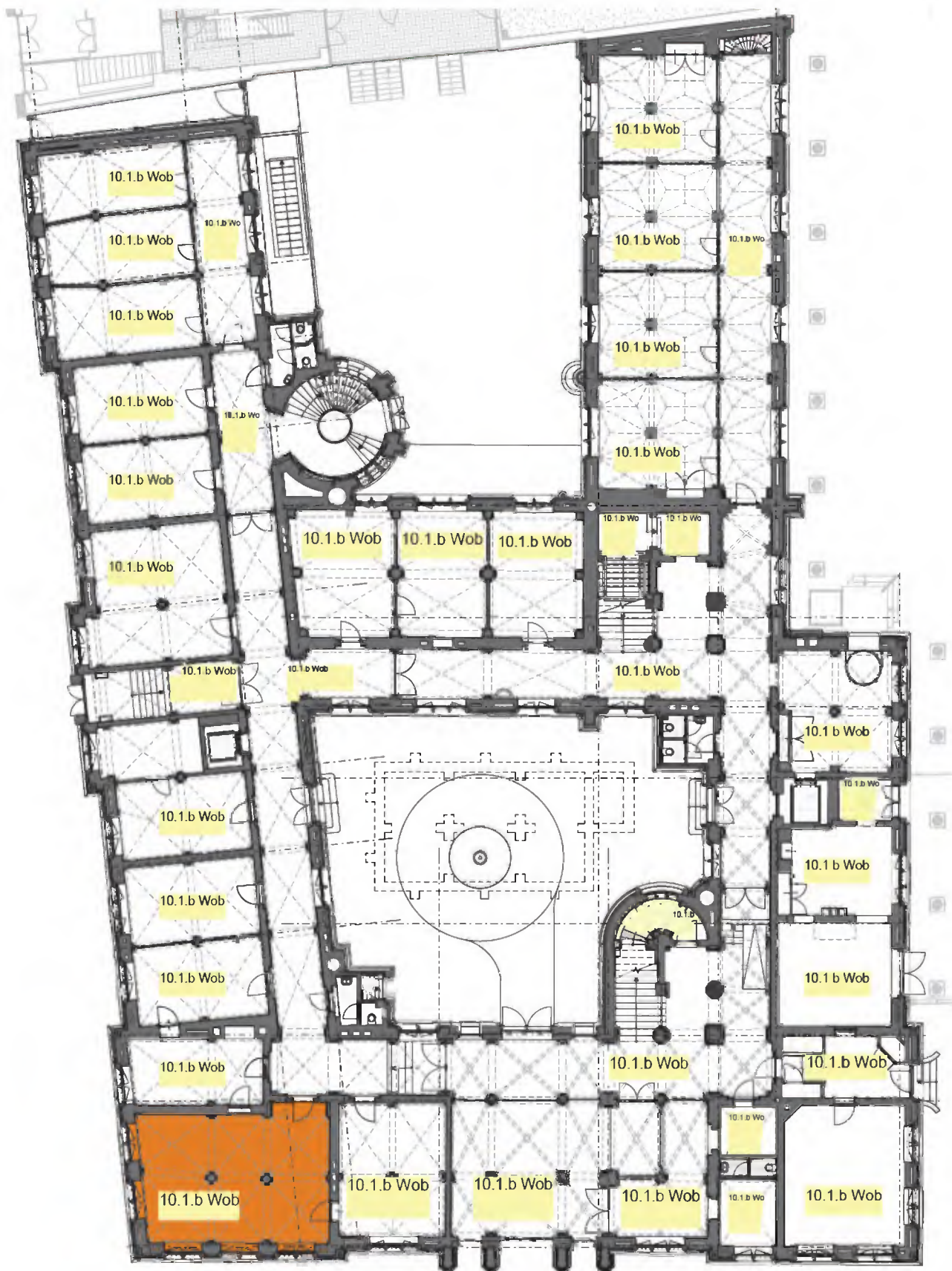
Ruimte: 10.1.b Wob (0.04 rapport Hennis)

algemene indruk: kantoorruimte met historische elementen; vloer detoneert

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	pilasters met gordelbogen; gestuct	1881
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	parket met tapijt	eiken border van strookjes met tapijt	1990
Plafond:	kruisribgewelf	met 2 zuilen sober kapiteel en basement	1881
Vaste inrichting:	kast	kast in doorgang naar ruimte 10.1.b Wob	1990
Losse inrichting:	2 armstoelen	18 eeuwse vormen	19e eeuw
	1 tafel	eiken met ingelegd blad; onderzijde multiplex	jaren '30 of '50
Installaties:	1 luchtrooster	boven venster	1881
Ramen:	enkel uitgevoerd	smeedijzeren hekken buitenzijde	1881
<i>achterzetramen</i>	stalen ramen	10.1.b Wob	1990
<i>sluitboompjes</i>	2 V1		
Deuren:	deur	(Amerikaans) grenen	(1881)
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>	K1		
<i>rozetten</i>	R3		

(...) datering
onzeker

0 1 5 10m

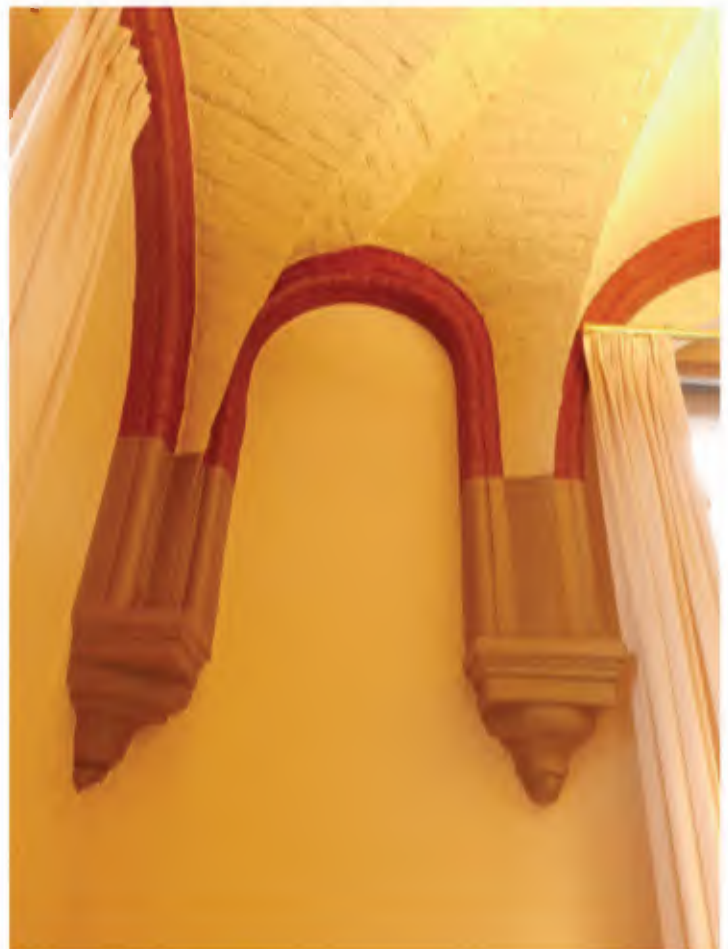
Plattegrond: Begane grond

Ruimte: 10.1.b Wob (0.05 rapport Hennis)

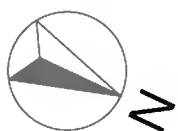
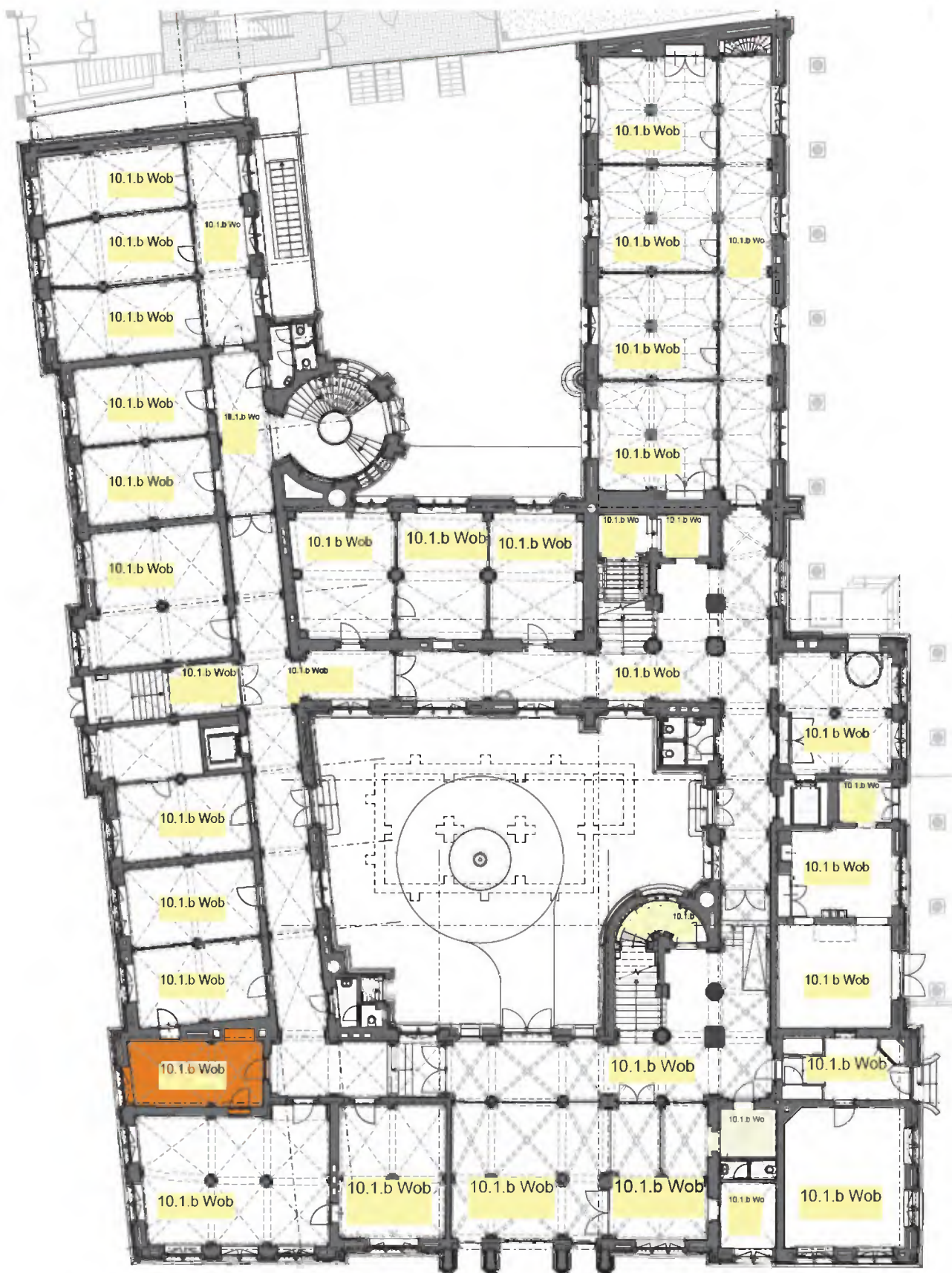
algemene indruk: kantoorruimte met historische elementen; vloer detoneert

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	pilasters met gordelbogen; gestuct	1881
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	parket met tapijt	eiken border van strookjes met tapijt	1990
Plafond:	kruisribgewelf	met 2 zuilen sober kapiteel en basement	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:	stoel	model 'puntfilet'	(jaren '30 - '50)
	3 stoelen	mahonie	
	3 vlinderstoelen	ontwerper: Arne Jacobsen	
	2 armstoelen		
	1 tafel	mahonie; gefineerd: 'empire' (van elders)	(1 ^e helft 19 ^e eeuw)
Installaties:	2 luchtroosters	boven venster	1881
Ramen:	enkel uitgevoerd	smeedijzeren hekken buitenzijde	1881
<i>achterzetramen</i>	stalen ramen	10.1.b Wob	1990
<i>sluitboompjes</i>	10 V1		1881
Deuren:	2 deuren	(Amerikaans) grenen	1936-1960
<i>scharnieren</i>	S7		1881
<i>deurkrukken</i>	K1		1881
<i>rozetten</i>	R3		1881

(...) datering
onzeker

0 1 5 10m

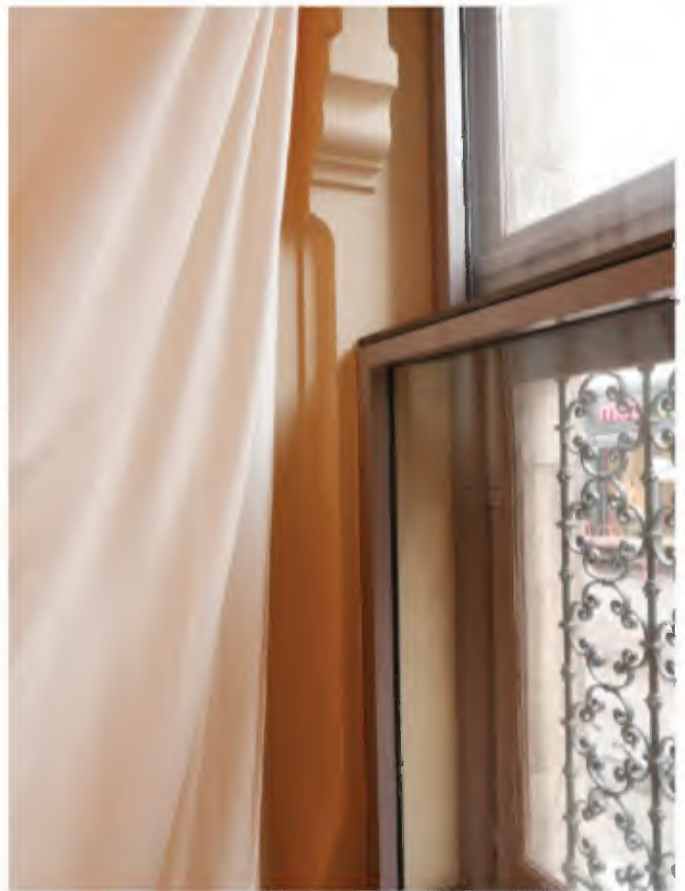
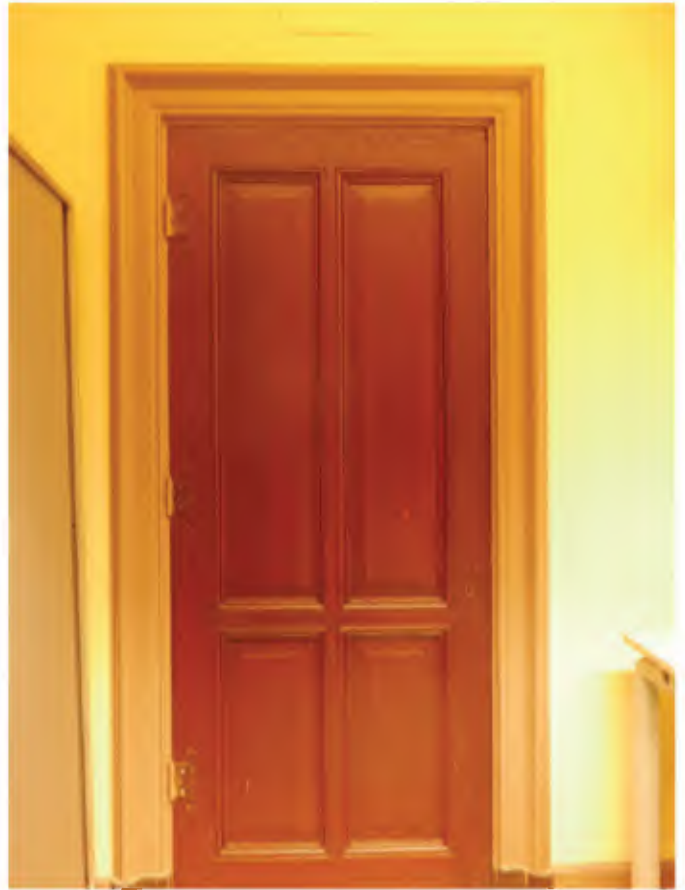
Plattegrond: Begane grond

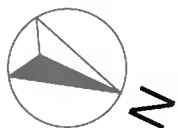
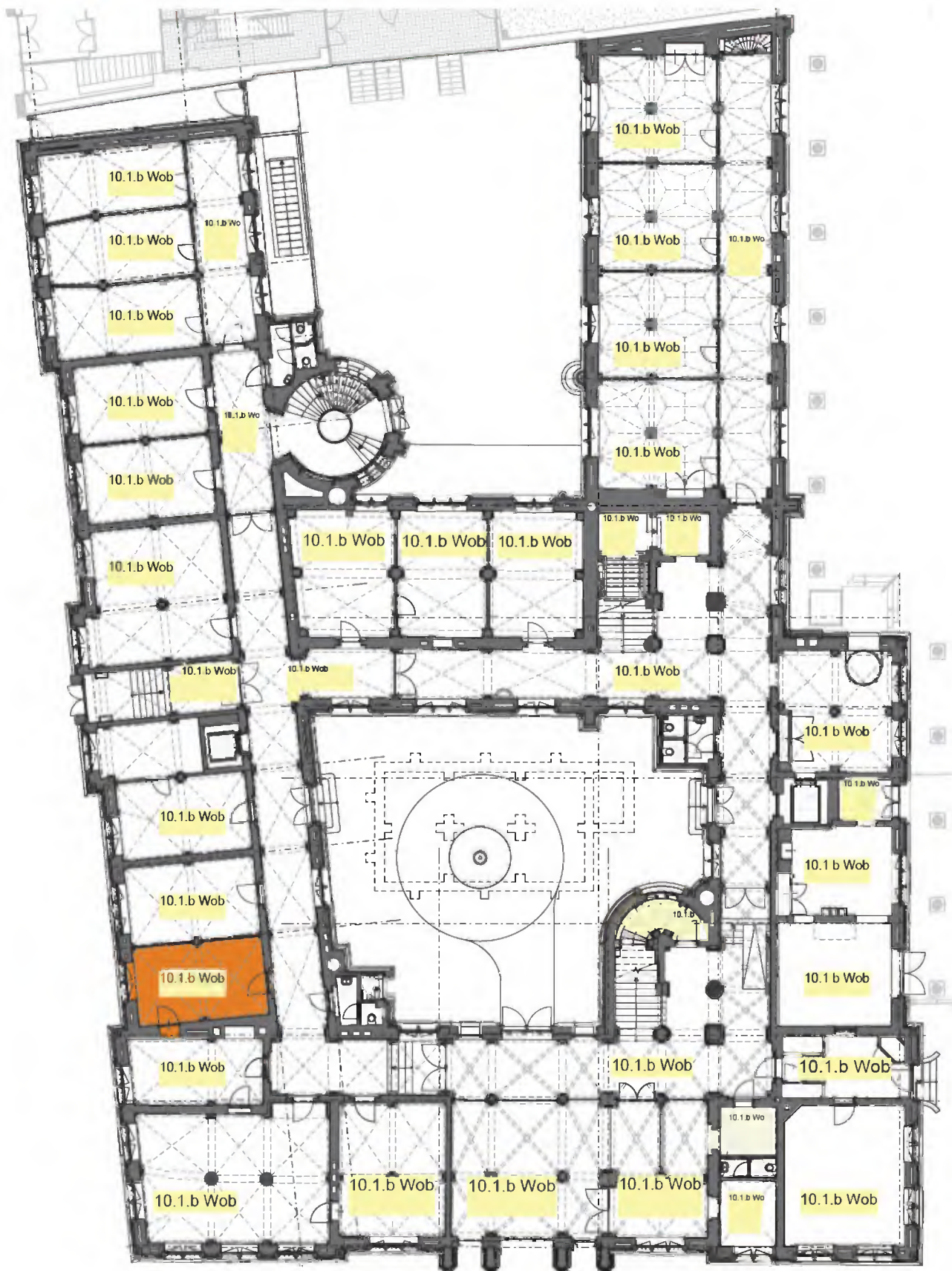
Ruimte: 10.1.b Wob (0.06 rapport Hennis)

algemene indruk: kantoorruimte met historische elementen; vloer detoneert

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	gestuct	1881
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	parket met tapijt	eiken border van strookjes met tapijt	1990
Plafond:	kruisribgewelf	gesausd	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:	1 luchtrooster	boven venster	
Ramen:	enkel uitgevoerd	smeedijzeren hekken buitenzijde	1881
<i>achterzetramen</i>	stalen ramen	10.1.b Wob	1990
<i>sluitboompjes</i>	2 V1		1881
Deuren:	toegangsdeur		1881
	deur	deur naar 10.1.b Wob	1936-1960
<i>scharnieren</i>	S7	(deur naar 10.1.b Wob)	1881
<i>deurkrukken</i>	K1		1881
<i>rozetten</i>	R3		1881

(...) datering
onzeker

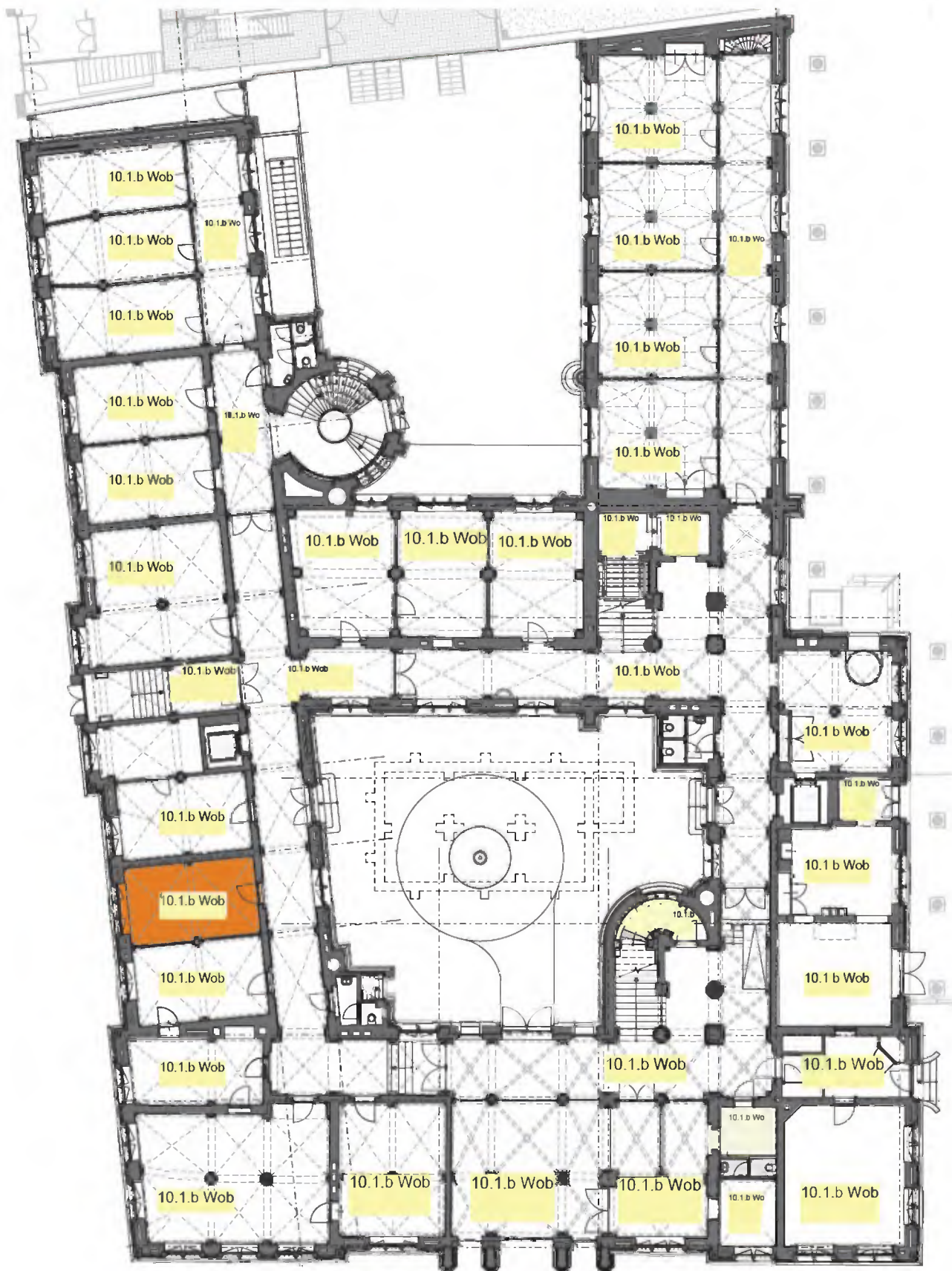
0 1 5 10m

Plattegrond: Begane grond

Ruimte: 10.1.b Wob (0.07 rapport Hennis)

algemene indruk: kantoorruimte met historische elementen; vloer detoneert (foto's zie 10.1 b Wob)

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	gestuct	1881
	scheidingswand	gestuct	1961-1988
<i>plinten/lambris</i>			
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	tegels met tapijt	tegelborder hardsteen (600 x 600) met tapijt	1990
Plafond:	kruisribgewelf	zuil; wand in hart van zuil geplaatst;	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:	enkel uitgevoerd	smeedijzeren hekken buitenzijde	1881
<i>achterzetramen</i>	stalen ramen	10.1.b Wob	1990
<i>sluitboompjes</i>	2 V1		1881
Deuren:	1 deur	Amerikaans grenen	1961-1988
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>	K1		1881
<i>rozetten</i>	R3		1881

0 1 5 10m

Plattegrond: Begane grond

Ruimte: 10.1.b Wob (0.09 rapport Hennis)

algemene indruk: kantoorruimte met historische elementen; vloer detoneert

	beschrijving	toelichting	datering
Wanden:			
<i>algemeen</i>	metselwerk	gestuct	1881
	scheidingswand	gestuct	1961-1988
<i>plinten/lambris</i>	plint	hardstenen plint	1990
<i>schoorsteen</i>			
Vloer:	tegels met tapijt	tegelborder hardsteen (600 x 600) met tapijt	1990
Plafond:	kruisribgewelf	zuil; wand in hart van zuil geplaatst;	1881
Vaste inrichting:			
Losse inrichting:			
Installaties:			
Ramen:	enkel uitgevoerd	smeedijzeren hekken buitenzijde	1881
<i>achterzetramen</i>	stalen ramen	10.1.b Wob	1990
<i>sluitboompjes</i>	2 V1		1881
Deuren:	1 deur	Amerikaans grenen	1990
<i>scharnieren</i>			
<i>deurkrukken</i>	K1		1881
<i>rozetten</i>	R3		1881